

Samo resno delo in kritično do nepravilnosti

Ni malo tega, kar bodo v teh dneh premislili slovenski komunisti na devetem kongresu Zveze komunistov Slovenije. Ni malo, kajti povezanost partije s konkretnimi družbenopolitičnimi in ekonomskimi vprašanji je bila in je tesna, zato tudi postavlja v ospredje obravnav vsa tista vprašanja našega razvoja, ki nam delajo največ težav.

Cas je tak, da je popolnoma razumljivo, da so se tudi razprave med komunisti v preteklem obdobju sukale najpogostejše okrog družbenoekonomskih vprašanj o združevanju dela in sredstev, o samoupravnem povezovanju združenega dela in dohodkovnih odnosih, o dvigu produktivnosti, izvozu in vsem, kar opredeljuje tudi naše delo in mesto v širšem mednarodnem prostoru.

Kar pa zadeva idejna vprašanja, naš samoupravni socialistični razvoj, zavore in njegovo klevetanje, naj navedemo besede Dušana Dragosavca na 25. seji centralnega komiteja ZK Jugoslavije, ko je med drugim spregovoril o dveh nasprotjih – o preglednem slikanju našega razvoja in o klevetanju ter zmanjševanju naših uspehov:

»Seveda naša revolucija ne potrebuje lakirovke, pa tudi ne klevetanja. Naš protistalinistični boj in vsa graditev socializma sta bila neusmiljena resničnost in sta potekala v zelo težavnih okoliščinah. Res pa je tudi to, da je vodstvo KPJ oziroma ZKJ pravilno ocenilo razporeditev družbenih in razrednih sil in je v težkih casih znalo poiskati najbolj smotrne in najbolj demokratične rešitve.

Upošteva zdajšnjo mednarodno gospodarsko in politično krizo, razvoj socializma tudi v prihodnje ne bo ne v svetu ne pri nas lahak. Niti ena revolucija ni ravna kot Nevski prospekt, kot je govoril Lenin, niti socializma ni mogoče zgraditi z besedičenjem v udobnih salonih, temveč v težkem in neusmiljenem razrednem

boju, v katerem sodeluje na milijone delovnih ljudi. Naša revolucija ni bila lahka in tudi vsaka podrobnost v njej ni bila najbolj urejena, vendar to ni bilo odločilno za njen potek in izid.

Ni nam potreba poudarjati uspehov, da bi občudovali revolucijo in tiste, ki so v njej sodelovali ter dali pobudo zanjo, ustvarjali kult, vendar na naših tribunah še manj potrebujemo intrige in klevete na račun takšne revolucije. Pravilna ocena uspehov revolucije, njene kontinuitete ob marksistični družbeni kritiki ima za cilj, da ugotovimo, ali smo in v kolikšni meri smo kot zveza komunistov nasploh in kot njeni člani posamič dovolj zavzeti v velikem boju za nadaljevanje naše revolucije na njenih temeljnih izhodiščih in načelih – za resnično oblast združenega dela, za neodvisno in neuvrščeno politiko naše države.

Razvoj socialističnega samoupravljanja, premagovanje gospodarskih problemov in težav, čvrstost in trdnost naše skupnosti bodo brez dvoma izpodrinili malomeščansko miselnost, intrige, nacionalizem in vse druge protisocialistične in protisamoupravne tendence. Za tiste, ki pri tem omahujejo, pa ni prostora v ZK.

V vodstvu in organizacijah zveze komunistov pogosto kritično osvetljujejo različne probleme v naši družbi, od gospodarstva do šolstva in založniške dejavnosti. Vlagajo veliko naporov, da v naših analizah ne bi niti enega področja življenja, dela in ustvarjanja ne gledali črno-belo. Dobro vemo, da tehtna ocena politične akcije ne more temeljiti ne zgolj na črnih in tudi ne samo na belih točkah v družbi. Nasprotno, pomembno je vsestransko pretehtati pozitivno in negativno, soodvisnost procesov v družbi, narediti pravilno sintezo, zastaviti naloge in si za ureditev problemov zavzeto prizadevati v vsakem delu družbene samoupravne strukture na kateremkoli področju ali vrsti človekove dejavnosti.

Od danes, 15. aprila, pa do sobote, 17. aprila, bo v Ljubljani potekal IX. kongres slovenskih komunistov. V veliki dvorani Cankarjevega doma se bo zbralo 785 delegatov, od tega so jih po občinah izvolili 642, ostali pa so delegati po svojem položaju v organih ZKS in ZKJ. Na kongresu bo tudi več kot 500 gostov in devetnajst delegacij, med njimi enajst tujih.

V Ljubljani pa bo v času kongresa tudi vrsta kulturnih prireditev. V Cankarjevem domu bo razstava »Tito med nami«, v Iskrini stolpnici pa razstava Pečarjevih karikatur. Prav tako pa bodo v Ljubljani redne kulturne prireditve.

Foto: Jože Čurin

40 let 1942–1982 brigad in odredov NOV in POS

Letos poteka 40 let od ustanovitve prvih slovenskih narodnoosvobodilnih udarnih brigad, 2. grupe odredov in odredov NOV in POS, kar je eden izmed najpomembnejših dogodkov, povezanih z NOB in socialistično revolucijo. Po posvetovanju z republiškimi in političnimi vodstvi je bilo sklenjeno, da dogodek proslavimo v okviru enotne osrednje republiške proslave 8. MAJA LETOS OB 11. URI NA TRGU REVOLUCIJE V LJUBLJANI in ga povežemo z množično politično in kulturno manifestacijo – »Pohodom po poteh partizanske Ljubljane«, ki bo organiziran navedenega dne in na katerem vsako leto sodelujejo tudi enote NOV in POS, aktivisti OF ter delovni ljudje, občani in mladina. Letošnji jubilej naj bi izražal zaupanje v vlogo človeka kot subjekta družbenih odnosov, ki odloča o vseh vprašanjih družbenega napredka, zaupanje v socializem in samoupravljanje, delegatski sistem, neuvrščeno politiko, ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, bratstvo in enotnost ter enakopravnost narodov in narodnosti SFRJ in odločenost vseh Jugoslovancev, da bomo dosledno nadaljevali in uresničevali izročila Josipa Broza Tita in Edvarda Kardelja.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je za izvedbo organizacije proslave 40-letnice ustanovitve prvih SNOUB, 2. grupe odredov in odredov NOV in POS imenoval odbor, ki ga sestavljajo delegati NOV in POS, ustanovljenih leta 1942 (II. grupe odredov, I. SPUB Tone Tomšič, II. SNOUB Ljubo Šercer, IV. SNOUB Matija Gubec, V. SNOUB Ivan Cankar in odredi: Belokranjski, Dolenjski, Zapadnodolenjski, Dolomitski, Gorenjski, Kokrški, Krinski, Notranjski, Loški, Pohorski, Soški), in delegati vodstev družbenopolitičnih organizacij Slovenije in mesta Ljubljane. Proslavi naj bi prisostvovali pripadniki enot, ustanovljenih leta 1942, predstavniki vseh enot NOV in POS s prapori, delegacije mladinskih pohodnih enot, enote, ki imajo domicil v Ljubljani, enote, ki so osvobajale Ljubljano, Titovi oficirji in gostje. Proslava bo imela slavnostni del s kulturnim programom na Trgu revolucije, organizirano pa bo tudi tovariško srečanje na Gospodarskem razstavišču.

Odpravimo upravičena negodovanja

Odmev na O vojnih odlikovanjih,
8. št. TV-15

Zbiranje predlogov za odlikovanja borcev in aktivistov iz zamejstva poteka že vsa po vojna leta. To nalogo opravljajo organizacije VZPI (ANPI), organizacije vojaških vojnih invalidov, aktivisti OF ter domicilni odbori bojnih enot v obmejnih območjih, v katerih so se bojevali borci, zdaj italijanski državljani. Ker jugoslovanska stran dalj časa ni dobila soglasja za podelitev odlikovanj, se je nakopičilo večje število le-teh, ki pa je še vedno majhno glede na masovno udeležbo v osvobodilnem boju. Zato se zbiranje predlogov za odlikovanja še nadaljuje in sproti išče tudi soglasje za podelitev, ki pa ni odvisno od nas.

Zaradi dobrih in prijateljskih odnosov z italijansko državo je bilo lansko leto izdano soglasje za večje število odlikovanj, ki je prijateljstvo in dobrososedstvo še bolj utrdilo. Možno je, da niso bila vsa odlikovanja pravično omerjena, pa ne le zaradi mesecev udelžbe, pač pa zaradi resničnih zaslug in dejanskega prispevka vsakega v osvobodilnem boju. Pred nami je zdaj naloga, da v nadaljevanju zbiranja novih predlogov za odlikovanja odpravimo upravičena negodovanja in krivice, kar je moč storiti le ob nepristranskem sodelovanju vseh organizacij VZPI (ANPI), pa tudi vseh obmejnih organizacij ZB, ki za slabosti pri podeljevanju vedo, poznajo borce in aktiviste ter njihove zasluge med NOB in v povojni izgradnji dobrososedskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Zato se moramo pri organizaciji ANPI zavzemati, da dobi primerno odlikovanje vsak, ki ga je zaslužil in ki ga bo tudi s ponosom nosil.

Komisija predsedstva
RO ZZB NOV Slovenije
za odlikovanja zaslužnih
borcev NOV in POJ ter
aktivistov OF-tujih državljanov

Kritični do lastnih ravnanj

Pismo RTV Ljubljana občinskemu odboru
ZZB Škofja Loka o snemanju »Dražgoške
bitke«

(objavljeno v TV-15, ker problematika za-
nima tudi širšo javnost)

V zvezi z vašimi vprašanji o snemanju »Dražgoške bitke« vam lahko v imenu vodstva televizijskih programov RTV Ljubljana sporočim, da je bilo predvidenih za celoten projekt in porabljenih za nekaj več kot tretjino posnetega gradiva 124 milijonov dinarjev. Od tega je prispevala Kulturna skupnost Slo-

venije dve tretjini sredstev, tretjino pa RTV Ljubljana. Tretji partner je bila Viba, ki je prevzela nalogo izvršnega producenta. Kot je znano, naloge ni opravila, vendar je porabila ves denar. O vzrokih, napakah in spodrslijah je bilo napisanih več gradiv (SDK, samoupravni organi TV Ljubljana itd), ki jih zdaj proučuje republiški družbeni pravobranilec samoupravljanja. Znano je tudi, da je po propadu projekta »Dražgoška bitka« Viba dobila novo vodstvo, organizacije in organi zveze komunistov pa so nekaterim članom ZK izrekli ostre kazni. Pri obravnavi razlogov za propad projekta je bila TV Ljubljana kritična tudi do lastnih ravnanj. Mnenja so bila ob tem različna. Važno pa se zdi predvsem vprašanje, ali projekt ni bil zastavljen preveč širokopotezno. Dokončne besede o tem pač ne bo mogoče nikoli povedati. Bržkone pa bi bil projekt izvedljiv tudi v zasnovani obliki, če bi bilo delo takratne Vibe dovolj dobro organizirano in če se ne bi ob projektu, ki je bil razglašen za nacionalni in politični, spletlo vse preveč interesov, tudi samoupravno obarvanih, ki pa jim ni bil osrednji cilj, da bi po najcenejši in najkrajši poti prišli do dobre TV nadaljevanke in filma o zgodovinsko pomembni bitki v Dražgošah. O tem boste lahko več zvedeli v gradivih, ki sem jih že omenil in jih boste nedvomno lahko dobili pri republiškem družbenem pravobranilcu samoupravljanja.

Televizija Ljubljana ni mogla prevzeti od Vibe dediščine, ki je bila finančno, organizacijsko, pravno (razne pogodbe) premalo domišljena. Zato zdaj ravna takole:

Iz posnetega gradiva pripravlja nadaljevanke v treh delih, ki bo sicer nekoliko okleščena, vendar bo le, tako upamo, prikazala pripravo na vstajo v Poljanski dolini. Gradivo bo predvidoma dokončno pripravljeno za predvajanje proti koncu maja.

Kot samostojno nadaljevanke pripravlja scenarij (avtor Tone Partljič) o partizanskih bojih. Nadaljevanke ne bo igrana rekonstrukcija »Dražgoške bitke«, izdelana pa bo po temeljnem zgodovinskem in idejnem sporočilu »Dražgoške bitke«. Zato tudi nosi delovni naslov »Boji«. Če bo TV Ljubljana sposobna zagotoviti denar in bo scenarij pravčasno dokončan, bo TV snemala to nadaljevanke že novembra ali najpozneje decembra letos. Uporabljeni bodo objekti na Podlonku, čeprav jih je Viba postavila na kraju, ki je pozimi težko dostopen in zaradi odmaknjenosti povzroča tudi večje stroške, kot bi bilo nujno potrebno.

Vodstvo televizijskih programov RTV Ljubljana je ugotovilo, da ne more nadaljevati projekta po poti, ki je bila sprva zakoličena. Zato se je odločilo za drugačno ravnanje. Tudi vas prosi pri tem za dejavno podporo, saj pričakujemo pri nadaljnjem delu več ovir kot pa spodbude. Vse preveč je bilo doslej zapletov, da bi delo v prihodnje lahko steklo gladko. Po drugi strani pa sta zgodovinsko in idejno sporočilo dražgoške bitke tako pomembni, da ju je potrebno spraviti na ekran, čeprav skromneje in z manj rekonstrukcije vseh podrobnosti, kot je bilo sprva zamišljeno.

Za podrobnejše razlage smo vam seveda vselej na razpolago.

S tovariškimi pozdravi!

Direktor TV programov RTV Ljubljana
BOŽO KOVAC

NOB in spominska odličja

V našem listu TV-15 je bilo od 16. aprila 1981 pa do danes že napisanih najmanj pet člankov o odlikovanjih. Vendar do danes še ni bilo nobenega odgovora nanje. V zvezi s tem želim tudi jaz nekaj prispevati.

Resnične so trditve dosedanjih avtorjev člankov, da se pri nas v SR Sloveniji podelitve priznanj-odlikovanj vršijo mačehovsko in so mnogi tovariši borci NOV s tem prizadeti. Veliko število tovarišev borcev je v SR Sloveniji, ki še nimajo nobenega odličja ali samo eno oziroma dve. V tem je eden glavnih vzrokov, da si tovariši borci ob raznih priložnostih slovesnostih ne pripenjajo svojih odličij ali pa jih že pripete snemajo in odložijo v žep, ker jim je nerodno, misleč, da bodo ljudje mislili kako zelo je prispeval v NOB, ko je prejel tako majhno – simbolično priznanje. Nekaj takih primerov sem osebno videl na slovesnih prireditvah, zato jih želim opisati.

Kot aktivni oficir JLA sem ves povojni čas služboval zunaj SR Slovenije. Imel sem priložnost prisostvovati na raznih borčevskih srečanjih in proslavah in lahko trdim, da nisem videl skoraj nobenega nosilca samo enega ali dveh odlikovanj. Menim, da jih zato tudi veliko raje pripenjajo in jih s ponosom nosijo.

Menim, da masovnejšemu nagrajevanju z odličji v drugih bratskih republikah niso bili kriteriji težji boji in večja bojevitost tovarišev kakor pri nas. Vzrok temu so bili po mojem mnenju veliko boljši pogoji komuniciranja z vrhovnim štabom oziroma z organom za podelitev odlikovanj zaradi bližine le-teh in že velikega dela osvobojenega ozemlja v tistem času, ko so začeli deliti odličja v NOV.

To je bil čas, ko je bilo podeljevanje odlikovanj najbolj efektivno in spodbudno za borce NOV. Preden so prispela po vseh težavnih in zapletenih poteh so odlikovanja v glavni štab Slovenije in dalje do nižjih enot in preden so bila podeljena med borce, je bilo že konec vojne. Z vsemi dogodki in novimi velikimi nalogami je čas dirjal neustavljivo naprej. Večina enot se je razformirala in bila razdeljena v druge enote. Predpostavljani starejši se so odšli na nove dolžnosti in v šole. Z vsem tem pa so tudi bledele zasluge, predlogi za odlikovanja so šli počasi v pozabo, ker so se tovariši znašli v novi sredini, kjer jih niso poznali.

Nekateri tovariši, ki so ostali v JLA, so še imeli srečo, da so prejeli manj ali več odlikovanj, toda zasluge tistih, ki so kmalu po osvoboditvi odšli iz JLA na izgradnjo porušene in opustošene domovine, so v večini bile pozabljene in tako so bili prikrajšani za svoja zaslužena odlikovanja.

Podobno situacijo so doživeli tudi tovariši, ki so odšli še pred koncem vojne čez mejo na izobraževanje. Po prihodu v domovino so bili dodeljeni na službovanje v enote, kjer jih skoraj večina v enoti ni poznala, še manj pa njihove zasluge. Kriteriji so postali ob koncu vojne strožji, tovariši borci zaradi svoje skromnosti in nesebičnosti pa niso nikoli postavljali svojih zahtev in ne razpravljali o svojih zaslugah, zato so bili tudi tako prikrajšani.

Popolnoma se strinjam s člankom tovariša Alojza Muniha v našem listu številka 49 od 10. 12. 1981; za zasluženost ni nikoli prepozno in bi se moralo prejeti.

FRANC KOČEVAR
Potrčane

Odgovornost v prihodnje

»Bodočnost je v naših rokah«. S tem geslom smo šli na volitve. Za uspešno delo delegatskega sistema niso odgovorni samo delegati, ki smo jih izvolili, pač pa mi vsi. Kajti, če smo šli na volitve z geslom »Bodočnost je v naših rokah«, smo mislili na vse, ki smo volili, izbirali najboljše od najboljših, ki bodo prenašali v razne skupščinske dvorane težnje tistih, ki so jih izvolili. Zato morajo v praksi nastajati najrazličnejše oblike sodelovanja, prilagojenega potrebam konkretnega dela za naš samoupravni socialistični sistem. O tem je med drugim spregovoril tovariš Tito že na 11. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije, ko je dejal: »Z graditvijo socialistične samoupravne družbe si ne prizadevamo, da bi uresničili nekatere nedosegljive, nestvarne cilje in naloge, temveč želimo, da človek sam sebi zagotavlja življenjske razmere, ki ustrezajo stopnji družbenega in materialnega razvoja, da vsestransko razvija ustvarjalne

RADIO ŠE POMNITE - TOVARIŠI

V oddaji »Se pomnite, tovariši...«, ki bo na sporedu v nedeljo, 18. aprila, ob deveti uri na I. programu ljubljanskega radia, bo tekla beseda o bitki partizanov pod vodstvom Stanka Semiča-Dakija z izbranimi enotami italijanske vojske na pobočjih Kucija med vasema Rašica in Rob 20. maja 1942. leta. Kljub temu da je bilo med partizani mnogo novincev iz Robarske čete oziroma pripadnikov Narodne zaščite s tamkajšnjega območja, so pod vodstvom neustrašnega Dakija uspeli preprečiti premočnemu sovražniku vdor na osvobojeno ozemlje.

KOLEDAR POMEMBNEJŠIH DOGODKOV

15. aprila 1941 je CK KPJ izdal letak s pozivom na oboroženi boj proti fašističnim osvajalcem.

15. aprila 1944 je enota Briško-beneškega odreda uničila dva nemška tanka pri Moši (Mossa) v Furlaniji.

16. in 17. aprila 1938 je bila v Šmiglovi zidnici nad Grajsko vasio v Savinjski dolini 1. konferenca KPS. CK KPJ je zastopal tovariš Tito. Konferenca je obravnavala položaj, ki je nastal po priključitvi Avstrije k Nemčiji, in poudarila potrebo po združitvi vseh demokratičnih sil slovenskega naroda.

16. aprila 1942 je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet ustanovilo Južnodolenjski bataljon, ki so ga kmalu vključili v Notranjski odred. Komandant bataljona je postal Bojan Polak, komisar pa Ante Novak.

17. aprila 1937 je bil na Čebinah nad Zagorjem ob Savi ustanovni kongres KPS.

17. aprila 1941 sta bivši zunanji minister

Cincar Marković in divizijski general Janković podpisala brezpogojno kapitulacijo jugoslovanske kraljevske armade.

17. aprila 1944 je sovražnik po osem dnevnem zasledovanju pri vasi Osojani (Oseacco) v Reziji razbil samostojni Pontabeljski vod Briško-beneškega odreda.

17. aprila 1945 je 5. prekomorska brigada prišla do Vinice na slovensko osvobojeno ozemlje. Po prisrčnem sprejemu so prekomorci nadaljevali pot na položaje v Suhi krajini.

18. aprila 1942 so italijanske enote na N-

nosu napadle Pivško in Vipavsko partizan-

sko četo. Boji so trajali do 21. aprila, četi sta

se po skupinah prebili skozi sovražnikov

obroč.

19. aprila 1942 je 3. četa 3. partizanskega

bataljona »Ljuba Šerčerja« pri Majerju pri

Cabru napadla italijansko kolono in uničila

štiri kamione. Padlo je precej karabinerjev.

19. aprila 1942 so Nemci v koncentracij-

skem taborišču Mauthausen ustrelili 49 tal-

cev iz maščevanja za partizansko justifikaci-

jo jeseniškega župana in volksdeutscherja iz

Koroške Bele ter napad Kokrške čete na

nemško patroljo v Zgornjem Brniku.

19. aprila 1943 sta 1. in 2. proletarska divi-

zija NOV zlomili odpor četnikov in italijan-

skih enot, prekorčili Drino in nadaljevali

prodiranje proti Sandžaku in severni Črni

gori.

21. aprila 1942 so Nemci na Okroglem pri

Kranju uničili skupino 13 borcev Kokrške

čete. Junaški boj je trajal dva dni.

sposobnosti in da resnično živi kot človeško

bitje.«

Ljudje, ki so izvoljeni, bodo v prihodnje

odločali, zato morajo vedeti, o čem bodo od-

ločali in se zavedati vseh posledic, da bo res

»Bodočnost je v naših rokah.« Naša pot je utrje-

vanje samoupravnega položaja delovnega

človeka – krajana in razvijanje najrazličnej-

ših demokratičnih oblik, v katerih naj bo naš

človek svoboden pri osebnem ustvarjanju in

izražanju, kot je nekoč dejal tovariš Janez

Vipotnik.

Na letni skupščini mestne organizacije

ZZB NOV Postojna je bilo med drugimi po-

stavljeno vprašanje budnosti naše mlade ge-

neracije ter odgovornost odgovornih činite-

ljev na republiški ravni za razna razmetava-

nja sredstev za »kulturno dejavnost«, to je

filmov, ki jih ni in jih ne bomo gledali (Draž-

goška bitka), ali pa takih, ki razvrednotijo

našo revolucijo. Vsi ljudje, ki odločajo o tem,

so bili izvoljeni od našega delovnega človeka,

posredno ali neposredno. Ta delovni človek

ali občan lahko vpraša, ali je res »Bodočnost

v naših rokah.«

Da v prihodnje ne bilo takšnih vprašanj ali

pa če bi se le pojavljala, zahtevamo delovni

ljudje, občani, zlasti pa še borci in aktivisti

našega narodnoosvobodilnega boja odgovo-

re na svoja vprašanja.

I. M.

Postojna

Umrl je dr. Metod Mikuž

V Kliničnem centru v Ljubljani je v petek, 9. aprila, v dvaindesemdesetem letu umrl slovenski in jugoslovanski zgodovinar dr. Metod Mikuž, nosilec partizanske spomenice 1941, v letu 1980 dobitnik nagrade AVNOJ in številnih drugih družbenih priznanj.

Dr. Metod Mikuž se je rodil v Prečni pri Novem mestu, končal ljubljansko gimnazijo in teološko fakulteto in se že v času študija vse tesneje zanimal za zgodovino in zgodovino. Leta 1940 pa se je vpisal na ljubljansko filozofsko fakulteto. Kot aktivist Osvobodilne fronte slovenskega naroda je delal že v Ljubljani. Spomladi dvainštiridesetega je odšel k partizanom in opravljal v borčevskih vrstah vse do konca vojne pomembne naloge. Kot verski referent pri glavnem štabu NOV in POS se je vselej zavezal za resnično enakopravnost v boju. Vestno je opravljal naloge kot član SNOO in SNOS, kot delegat drugega zasedanja AVNOJ, član predsedstva AVNOJ, po osvoboditvi pa je svoje ideje uresničil kot član ustavodajne skupščine Federa-

tivne ljudske republike Jugoslavije, kot zvezni in republiški poslanec.

Ni preveč, če ob koncu njegove življenjske poti rečemo, da je dr. Metod Mikuž kot znanstvenik ne le oral ledino naše novejšje zgodovine s svojim obsežnim delom, pač pa je postavil tudi temelje za prihodnje znanstveno delo. Vzgojil je veliko raziskovalcev in pedagogov, ki bodo po njegovih stopinjah še poglobljali poznavanje prelomnih dogodkov naše zgodovine. Njegovi dve temeljni deli, med 270 ostalimi, Oris zgodovine Slovencev v stari Jugoslaviji ter obsežen pregled zgodovine NOB v Sloveniji naj bi poznal vsak Slovenec.

En sam stavek lahko označi bistvo osebnosti tovariša Mikuža: bil je zvest bojovník za osnovne pravice slovenskega in ostalih narodov Jugoslavije, za bratstvo, za enakost, za solidarnost pri delu. S temi svojimi smernicami bo ostal sredi med nami, kakor nitka vtkan v našo stvarnost današnjega in jutrišnjega dne.

Z. D.

Zunanja politika – organski del notranje

Zmotno bi bilo misliti in soditi, da so vprašanja s področja mednarodnih odnosov takorekoč stvar, ki zadeva zgolj zvezni kongres komunistov, da pa ne gre, da bi se republiški kongresi podrobneje in študijsko ukvarjali z mednarodno problematiko. Sicer pa že sam osnutek resolucije devetega kongresa Zveze komunistov Slovenije, ki namenja vidno mesto tudi mednarodni dejavnosti Jugoslavije in Slovenije, potrjuje, kako nujno bodo na kongresu navzoča tudi vprašanja s področja mednarodne politike in mednarodnih odnosov Slovenije v okviru enotne politike Jugoslavije.

Se bolj prepričljiva kot same besede osnutka resolucije je kajpada praksa, o kateri tudi najdemo oceno v načrtu resolucije: »Zveza komunistov Slovenije je skupaj s socialistično zvezo, zvezo sindikatov, zvezo socialistične mladine, zvezo združenj borcev in drugimi družbenimi organizacijami spodbujala razprave, ki so komunistom ter vsem delovnim ljudem in občanom omogočale, da so poglobljali svoje znanje o razrednem bistvu procesov na mednarodnem prizorišču ter o ciljnih in akcijah jugoslovanske zunanje politike«.

Res je razgibano mednarodno življenje, še posebej nakopičena in vse bolj zaostrena mnogotera protislovja in spori, terjalo nenehno, prizadevno preučevanje in vrednotenje dogajanja po svetu. Sem sodijo taki dogodki v obdobju med osmim in devetim kongresom, kot so bile neštete kršitve naprednih načel v odnosih med državami, surovo poseganje v notranje zadeve drugih držav (spomnimo se sovjetske vojaške intervencije v Afganistanu, vietnamske intervencije v Kampučiji, agresivnega početja Izraela proti suverenosti arabskih držav, odkritih pritiskov in vmešavanja Združenih držav v notranji družbeni razvoj dežel srednje Amerike in podobno). Poleg tega je jugoslovansko – podobno kot vso svetovno – javnost pritegoval zaplet poljske notranje krize, ki je dobila močan mednarodni odmev. Priča smo – in hkrati tudi žrtve – vsesplošne gospodarske stiske, v katero zapada svet ne glede na stopnjo razvoja ali družbeni sistem.

Seveda je ves povojni čas ena sama zgovorna priča, kako je Jugoslavija, zavoljo obrambe in utrjevanja lastne varnosti, zavoljo krepitve vseh tistih sil po svetu, ki so za mir in varnost ter enakopravnost vseh narodov, zavoljo naše usmerjenosti k napredku in družbeni preobrazbi sveta, nenehno tvorno in dejavno posegala v vse poglavitne tokove sodobnega mednarodnega dogajanja. To je bila bistvena značilnost jugoslovanske zunanje politike v vsem času, ko je Jugoslavijo vodil Tito, ostala pa je nespremenjena tudi po Titovi smrti.

Ena izmed stalnic v mednarodni dejavnosti Jugoslavije je težnja po vse večji demokratizaciji, po vse globljem podružljanju zunanje poli-

tike Jugoslavije. Zato ni dejavnost republik v zunanji politiki zgolj izraz naključne privrženosti posamičnih predstavnikov republik mednarodnim vprašanjem, pač pa je sestavni del sistema, ki uravnava smernice političnega delovanja vseh subjektov v Jugoslaviji. Ne gre samo za republiške organe, ki naj bi dejavno posegali v mednarodne odnose celotne države, gre za vsebinsko podružljanje zunanje politike od vrha do tal, vse do občin in še dalje, do slednje krajevnosti in temeljne organizacije združenega dela in do slednjega občana. S tisočermi nitmi je Jugoslavija povezana z zunanjim svetom, sleherni subjekt prevzema nase del vse tiste obsežne dejavnosti, ki se ji pravi zunanja politika.

Prav mnogoteri ključni dogodki, ki so dajali pečat dogajanju v minulem obdobju, pa so bili hkrati opozorilo, kako nujno je, da v sistemu podružljene zunanje politike zagotovimo tudi vsesplošno in celovito obveščenost občanov o vsem, kar se dogaja po širnem svetu. Najbolj zgovoren dokaz so bili poljski dogodki, ki so upravičeno pritegnili nase neprikrito pozornost celotne jugoslovanske in v tem sklopu seveda tudi slovenske javnosti. Zunanja politika Jugoslavije mora biti za vse občane odprta knjiga, kot mora biti svetovno dogajanje na dosegu spoznavanja vseh naših ljudi.

Morda bi kazalo prav ta dejstva poudariti ob pričetku kongresa slovenskih komunistov. Kongres bo prav gotovo usmerjen k temu, da zagotovimo kar najbolj aktivno udeležbo vseh delovnih ljudi pri reševanju mnogoterih težkih in zapletenih notranjih vprašanj, kot tudi vseh tistih vprašanj, ki stoje v ospredju pozornosti naše mednarodne dejavnosti. Še posebej moramo poudariti sicer že znano in mnogokrat poudarjeno dejstvo, ki je ena izmed značilnosti celotnega jugoslovanskega sistema: da sta namreč notranja in zunanja politika med seboj v tesni organski zvezi. Kaj to pomeni? To ne pomeni nič drugega kot da gresta notranja smer socialističnega samoupravljanja in neuvrščena smer mednarodne dejavnosti Jugoslavije tesno z roko v roki. Tako nerazdružljiv je ta spoj, da ne more obstajati ena smer brez druge. To z drugimi besedami pomeni, da ne more biti neuvrščene zunanje politike Jugoslavije brez socialističnega samoupravljanja, kot tudi ni socialističnega samoupravljanja, če ni neuvrščene politike Jugoslavije. Torej vsaka slabitev sistema samoupravljanja slabi hkrati temelje neuvrščenosti Jugoslavije in narobe, vsak udarec proti neuvrščeni politiki Jugoslavije pomeni hkrati udarec proti samoupravljanju, pomeni skratka udarec proti naši svobodi in neodvisnosti.

Drago Košmrlj

Ker se ne razumemo

Z našo ljubo – ali nekaterim neljubo – slovensčino je res nekaj narobe. Zato se med drugim tudi ne moremo sporazumeti, kaj je pravzaprav tolikokrat javno prežvekovana odgovornost oz. neodgovornost. Niti Slovenski pravopis se ni mogel ogniti nesrečne besede neodgovornost, na žalost (ali veselje) pa ni nobenega slovarja, ki bi nam pojasnil, kaj ta beseda sploh pomeni. Vemo ali bi morali vedeti, da imamo menda vsi nekakšne odgovornosti, dolžnosti, smo za kaj pristojni, torej odgovorni. Kdor svoje naloge (dolžnosti, službe, »funkcije« itd.) ne opravlja vestno, zadovoljivo, kakor je pač dolžan ali odgovoren, je – kaj? Odgovoren ali neodgovoren? Slovenec misli, da je prav tisti grešnik odgovoren, ne pa neodgovoren, ki malomarno, nevestno izpolnjuje nalogo, ki mu je dodeljena; neodgovoren pa bi bil tisti, ki takšne naloge ni dolžen izpolniti. Nihče bi ga ne smel »klicati na odgovornost«, ker je pač neodgovoren. Odgovoren je nekdo drug. Tisti pa, ki je odgovoren, ne sme biti ozirogosan, češ da je neodgovoren, pač ne glede na to, ali svojo nalogo opravlja vestno ali nevestno. Če je odgovoren, če je torej dolžen polagati javnosti, družbi, delovni organizaciji ali komurkoli račune o svojem delu, je vsekakor odgovoren – mora odgovarjati on, ne pa nekdo, ki za to ni odgovoren in je torej neodgovoren. Ali torej ni več odgovoren tisti, ki svoje naloge na odgovornem mestu ni opravil, ker je bil nevesten, malomaren ali je, recimo, goljufal, kradel, zlorabljal svoj položaj, »vse skupaj zafural«, pa smo ga razglasili le, da je bil »neodgovoren«?

Ne le slovensko, ampak v vseh jugoslovanskih jezikih premlevamo publico brez soka in okusa, da smo vsi odgovorni, ko ga zavozimo, prav zaradi te skupne, vzajemne odgovornosti pa ni odgovoren nihče. Nikogar ni mogoče prijeti ali kakor je bilo že ugotovljeno: naša odgovornost je tako raztegljiva, da je vanjo mogoče stlačiti vse naše ljudi, nikakor pa ni mogoče vanjo spraviti enega samega, določnega krivca.

Spričo tega besede »nevesten, nevestna, nevestno« sploh ne potrebujemo več, ker je mogoče povedati, da je belo in črno neodgovorno ali da ni nihče neodgovoren, če je odgovoren, oz. da samo odgovorne zagovarjamo (ne pa dolžimo), da niso neodgovorni. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika se lahko poučimo, da »jur. (je) kazensko neodgovorna oseba, ki po določilih zakona ni odgovorna za kaznivo dejanje«, pa tudi: »v tem se kaže neodgovornost do družbe«. Torej: zdaj vemo prav toliko kot poprej, pa saj tudi ni potrebna ne odgovornost in ne neodgovornost do slovensčine! Čemu?

efes

Ob kongresih zveze komunistov

Takoj v začetku velja zapisati, da bodo kongresi zveze komunistov prvič brez Tita in Kardelja. V preteklosti sta oba veliko prispevala k oblikovanju kongresnih listin. Kardeljeve Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja so, denimo, tvorile podlago za 11. kongres Zveze komunistov Jugoslavije.

To pa nikakor ne pomeni, da bodo kongresi odstopili od njune poti. Nasprotno, vrniti se bo treba k vsemu tistemu, kar sta velika socialistična Jugoslavija tolikokrat poudarjala: k človeku, k njegovim potrebam in interesom. Povsod, kjer smo morda zavili s te poti.

V predkongresnem obdobju je bilo ničlikokrat rečeno, da morajo kongresi biti kongresi kontinuitete in odločne akcije. Ko je govor o kontinuiteti, bi težko pristali na vse, kar je bilo v preteklosti. Prav je, da kongresi terjajo nadaljevanje vsega pozitivnega v naši družbi, ne bilo bi pa prav, če bi se zavzemali za nadaljevanje slabega gospodarjenja, nedela in nediscipline, ki nas pesti na marsikaterem področju družbenega in gospodarskega življenja.

Zato pa se bodo komunisti na njih morali izreči za akcijo. Pa ne le v besedah. Že zdavnaj se je pokazalo, da samo z dolgimi govori in referati ne dosežemo kaj prida. Stvari je treba spreminjati v praksi. Za drugačne odnose si je treba prizadevati v sleherni temeljni in drugi organizaciji združenega dela, tam, kjer je neugodna gibanja mogoče preobrniti.

Zavzeti se bodo morali za razvoj samoupravnih odnosov. V zadnjih štirih letih je Jugoslavija dosegla velik napredek: sezidali smo veliko novega, bogatejši smo za marsikaj, za kar smo pred leti bili še prikrajšani. To zgovorno pričajo številne publikacije, ki so te dni izšle.

Tega pa ni mogoče reči za družbenoekonomske odnose. Na dlani je, da smo za utrjevanje samoupravnega sistema premalo storili. Pravice, ki gredo zgolj delavcem, so si začeli prilastiti drugi: državni organi in institucije, ki so daleč od združenega dela. Pojavljajo se težnje po vse večji centralizaciji odločanja. Posamezniki bi kar vse hoteli strniti v federaciji.

Priča smo tudi republiškim etatizmom. Bohoti se administracija, ki upravne in druge postopke vse bolj zapleta. Vse to nujno vpliva na odločanje o dohodku. Nosilci takih pojavov kršijo ustavo ter zakon o združenem delu, onemogočajo delovnim ljudem, da bi samostojno odločali o ustvarjenih sredstvih, da bi se sami opredeljevali za združevanje dela in sredstev. Za pravo združevanja, takó na samoupravni podlagi.

Trdijo, da je taka pot potrebna zaradi vse večjega zapiranja v ozke okvire temeljnih organizacij, občin in republik. S centralizacijo smo imeli grenke izkušnje in nanjo se naša družba ne more več vrniti. Zapiranje je mogoče odstranjevati samo po samoupravni poti: s pove-

zovanjem združenega dela, brez vmešavanja državnih in drugih organov.

Kongresi se bodo morali izreči za utrjevanje samoupravljanja. To bo njihova poglavitna skrb. Ostro bo treba zavrniti poskuse, da bi krivdo za težave naprtli samoupravljanju. Tegobe nas pestijo tam, kjer samoupravnih odnosov nismo razvili. To se je konec koncev pokazalo tudi na Kosovu. Če bi bili samoupravni odnosi razviti, do tako razsežnih protirevolucionarnih akcij zagotovo ne bi prišlo.

Na kongresih zveze komunistov bo treba spregovoriti o stabilizaciji. Ne zato, ker o tem ne bi govorili tudi v preteklosti, pač pa zato, ker smo večidel o njej samo govorili, kaj malo pa tudi ukrenili. Kako sicer razumeti, da domala na vseh področjih še vedno porabimo več, kot imamo, da izhod iz zagat kar naprej iščemo le v povečevanju cen, ne pa tudi v boljši organizaciji dela, preusmerjanju proizvodnje, v zmanjšanju odsotnosti z dela in podobno.

Če je kje potrebna odločna akcija, potem je tu prav gotovo. Na kongresih bo treba zelo jasno povedati, da je Jugoslavija na robu plačilne sposobnosti, da smo zadolženi do vratu. Samo v letošnjem letu bo treba odplačati več kot 5 milijard dolarjev dolgov. Za to bomo porabili več kot tretjino ustvarjenih deviz.

Odločno bo treba pribiti, da je izhod samo v večjem izvozu, ne pa v morebitnem prerazdeljevanju deviznih pravic med republikami in pokrajinama, v neustavnem vmešavanju Narodne banke Jugoslavije itn. Pričakujejo, da bodo delegati, zlasti iz združenega dela, terjali spoštovanje deviznega in drugih zakonov in da bodo ostro proti spreminjanju sistema.

Na kongresih se bodo gotovo vprašali, kako je zveza komunistov usposobljena za reševanje poglavitnih nalog. V obdobju pred kongresi so posamezniki nekajkrat opozorili na nepripravljenost komunistov, da bi se odločneje spoprijeli s težavami. Ko je šlo za neupravičeno prilastanje dohodka, za izkrivljanje idealov revolucije itd. niso odločneje rekli ne.

V marsikaterem okolju so bili priča malodušju. Še vedno je veliko napačnih pojmovanj. Nalog, ki so si jih naložili, denimo v znanosti, bančništvu, v gradbeništvu in stranovanjskem gospodarstvu, niso izpeljali. Komunisti so napovedali boj pretiranemu neplodnemu pisarniškemu delu, pa ga še niso izbojevali.

V osnovnih organizacijah so se prepogosto zadovoljili z branjem sklepov višjih organov, premalo pa so se vprašali, kaj je narobe v njihovem okolju in kako pomanjkljivosti odstraniti. Seveda ni bilo povsod tako. Očitno pa je, da so bili na številnih mestih preveč popustljivi do vsega tistega, kar je oviralo naš samoupravni razvoj. V prihodnje se bo vsemu temu treba odločneje postaviti po robu.

Darko Marin

Nekaj več o delu in življenju radovljiških borcev

Spodbuden obračun dela

Na februarski volilno-programski skupščini občinske organizacije ZZB NOV Radovljica (ob. polnoštevilni udeležbi delegatov in gostov) so pregledali štiriletno dejavnost organizacije in njenih organov, sprejeli akcijski program in opravili volitve.

Borčevska organizacija se je tudi v preteklih štirih letih uveljavila kot pomemben družbenopolitični dejavnik v delegatskem sistemu in krajevni samoupravi, prav tako pa je močno prisotna v SZDL po krajevnih organizacijah in na občinski ravni, so ugotavljali. V vseh zborih občinske skupščine je aktivno delovalo v preteklem mandatnem obdobju 71 delegatov iz vrst ZZB NOV, še več delegatov borcev pa je v delegacijah SIS in SZDL po krajevnih skupnostih.

Bolj kot številke so pomembni rezultati dela na vseh področjih, kjer so s svojimi bogato revolucionarno izkušnjo in še vedno prisotno zagnanostjo borci uveljavljali v družbenopolitičnem življenju. Njihov delež je bil zlasti opazen na področju SLO in DS, kar je bilo posebno očitno v zadnjih akcijah NNNP. Pomemben prispevek organizacij ZZB NOV pa

je bil tudi v pripravi na letošnje volitve. V krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah so evidentirali kar 532 borcev, to je 8,1% vseh evidentiranih možnih kandidatov v občini. V delegatske organe SZDL pa je bilo izvoljeno 57 članov borčevske organizacije.

Na skupščini so delegati ugotovili, da je preteklo obdobje v primerjavi s prejšnjimi značilno po širši demokratični obravnavi in reševanju vseh odprtih vprašanj borcev in vojaških vojn invalidov. O vseh teh vprašanjih so teklo razprave v krajevnih organizacijah in delovnih telesih občinskega odbora ZZB NOV. Že podatek, da je samo komisija za posebno dobo, organizacijsko kadrovske zadeve in pritožbe imela kar 33 sej, na katerih je obravnavala nad 400 vlog, zgovorno kaže obsežnost dela, ki ga je opravila zvečina v zadovoljstvo članov ZZB NOV. Prav tako uspešno pa so urejena tudi socialna zdravstvena in stanovanjska vprašanja preko ustreznih občinskih SIS. Nič čudnega torej, če na skupščini ni bilo razprav o teh vprašanjih. Tudi akcijski program občinskega odbora ZZB NOV so brez večjih pripomb potrdili.

Delegati so soglasno izvolili nov občinski odbor ZZB NOV Radovljica. Za pred-

sednika odbora je ponovno izvoljen Slavko Staroverski iz Radovljice, za podpredsednika ing. Leopold Pernuš z Bleda in za sekretarja Franc Arh z Bleda. Razen tega so izvolili še tričlanski nadzorni odbor in štirčlansko delegacijo ZZB NOV za družbenopolitični zbor občinske skupščine in prav tolikšno delegacijo tudi za občinsko konferenco SZDL. Za delegata v republiško volilno skupščino ZZB NOV Slovenije so izvolili Slavka Staroverskega in Savo Sifererja, za delegata občinskih organizacij ZZB NOV Radovljica in Trzin na IX. kongresu ZZB NOV Jugoslavije pa so izvolili Slavka Staroverskega.

Zgledna skrb za borce v radovljiški občini

V radovljiški občini je v vseh oblikah boja in odpora proti sovražniku med NOB od 1941. do 1945. leta sodelovalo nad 6200 občanov obeh spolov, kar pomeni, da je bil v boj proti okupatorju tako ali drugače vključen poprečno vsak tretji občan. Življenje je izgubilo v času vojne 998 ljudi, nad 750 jih je bilo izseljenih, zaprtih ali pa so trpeli v zloglasnih koncentracijskih taboriščih.

Danes šteje občinska organizacija ZZB NOV Radovljica

ca 3.203 člane, od teh je 1309 žensk. Vsi se združujejo v 20 krajevnih organizacijah ZZB, nekateri pa še v aktivne ZB po delovnih organizacijah. V občini je še vedno redno zaposlenih 291 članov, čeprav se povprečna starost borcev giblje že okoli 66 let. Socialne, zdravstvene in stanovanjske probleme so v občini zgledno reševali.

Stanovanj nimata pravzaprav le še dva upravičenca, četudi je še 12 takšnih ki nimajo povsem odgovarjajočih stanovanjskih razmer. V občini delujejo trije dispanzerji za borce, kjer so vključene tudi zobne ambulante. Lani so zdravniki opravili že okoli 12 tisoč različnih pregledov. V Radovljici je bilo 1981. leta preventivno pregledano 486, kurativno 2836 in na domu 131 borcev. V Bohinju je bilo 182 preventivnih in 1606 kurativnih pregledov, patronežne sestre pa so na domu obiskale 20 obolelih borcev. Na Bledu je bilo opravljeno lani 466 preventivnih in 1945 kurativnih pregledov, na domu pa je bilo obiskano 309 borcev. Zobozdravstvenih pregledov in ustreznih zdravniških posegov v zobozdravstvenih ambulantah v Radovljici je bilo 326, na Bledu 182 in v Bohinju 49.

Varstveni dodatek prejema v občini 46 borcev kmetov, občinske priznanevalnine pa je lani prejelo 121

upravičencev, enkratne priznanevalnine pa je prejelo še 23 upravičencev. Mesečne priznanevalnine, ki se zagotavljajo iz občinskega proračuna so znašale od 500 do 5.100 din, enkratne priznanevalnine pa so bile lani od 700 din do 4.300 din. V okviru občinske organizacije ZZB NOV deluje tudi občinska organizacija vojaških vojn invalidov, ki jih je v občini 169. Prejemajo mesečno invalidnino, 107 pa še dodatek za nego in tujo pomoč, ki jim pripada po zakonu. Družinsko invalidnino, ki je v letu 1981 znašala 727, pokojnina souživalca pa 363 din, je prejelo 217 upravičencev.

Imenovali delovna telesa

Na prvi seji v februarju novoizvoljenega občinskega odbora ZZB NOV Radovljica so izvolili 13-člansko predsedstvo, ki ga bo vodil v naslednjem mandatnem obdobju Slavko Staroverski, njegov namestnik je Leopold Pernuš, tajnik pa Franc Arh. Za redno delo občinske organizacije ZZB NOV so člani občinskega odbora imenovali 11-člansko komisijo za socialno-ekonomsko vprašanja borcev in vojaških vojn invalidov, devetčlansko komisijo za ohranjanje

tradicij, komisijo za SLO in DS, ki bo štela 11 članov in petčlansko komisijo za organizacijsko-kadrovska vprašanja. Komisija za interniranje in zapornike bo štela 7 članov, petčlanski odbor sekcije vojaških vojn invalidov pa bo vodil predsednik Janez Strgar. Koordinacijski odbor skupnosti borcev enot in služb NOV bo vodil predsednik Albin Jensterle, sekretar odbora pa bo Janez Bertonec.

Na seji so obravnavali listo članov ZZB NOV – prosilcev za stanovanja, ki jih je v občini 14; vendar gre večinoma za borce, ki nimajo primerljivih stanovanjskih prostorov. Lani je bilo za obnovo stanovanj podeljeno prosilcem 1,1 milijona din posojila, prav tolikšen znesek načrtujejo za obnovitvena dela na stanovanjih letos. Za nakup stanovanj porabljen NOB pa je bilo lani porabljen 8,23 milijona din. V razpravi so člani odbora poudarili, da je vsa pereča stanovanjska vprašanja z veliko razumevanja obravnavala komisija za zadeve borcev pri občinski skupščini Radovljica prav tako pa so pohvalili razumevajoč odnos do stanovanjskih potreb borcev na stanovanjski skupnosti Radovljica.

Za letos računajo, da bodo lahko rešili največ polovico prošelj borcev.

Jošt Rolc

IZ MEDNARODNE BORČEVSKJE DEJAVNOSTI

Luai Haisa v uredništvu »Četrtega jula«

Ob tednu solidarnosti z narodnoosvobodilnimi gibanji in žrtvami imperialističnega nasilja, ki ga vsako leto organizira zveza socialistične mladine poleg mednarodnega dneva boja proti apartheidu, so v uredništvu zveznega borčevskega časopisa »Četrty jul« pripravili pogovor z Luai Haisom, članom izvršnega odbora Vsesplošnega združenja palestinskih študentov iz Bejruta. Ta je med drugim v pogovoru v imenu svoje študentovske organizacije in v imenu PLO izrazil spoštovanje boju jugoslovanskih narodov proti fašizmu in nacizmu ter izrazil tudi zahvalo za jugoslovansko pomoč in podporo pravičnemu boju palestinskega ljudstva za svobodo.

Luai Haisa je med drugim povedal, da so Izraelci na okupiranem ozemlju porušili več kot enaindvajset tisoč palestinskih prebivališč in izgnali več kot sedem tisoč palestinskih učiteljev in predavateljev.

»Danes se borimo, da bi nekega dne živeli v miru, ki ga niso doživele cele generacije našega naroda,« je dejal Haisa, ko je izrazil trdno vero v pomoč in razumevanje neuvršenih za reševanje palestinskega vprašanja.

Skupščina in volilna konferenca ZZB NOV Hrvaške

Novi predsednik Ante Milković

Nad štiristo delegatov iz vseh občinskih odborov ZZB NOV Hrvaške se je udeležilo šeste volilne konference hrvaške borčevske organizacije 8. aprila v Zagrebu. Predsednik republiškega odbora ZZB NOV Hrvaške Stanko Naletelić je v svojem prispevku naglasil, da je dvestosedemdesetisoččlanska borčevska organizacija z 2350 združenji še vedno pomembna družbenopolitična sila v republiki.

Potem ko so izvolili novo vodstvo, so za predsednika hrvaške borčevske organizacije z enoletnim mandatom izvolili Anteja Milkovića, nosilca partizanske spomenice 1941 in člana ZKJ od leta 1935.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Maribor – Volilna skupščina ZZB NOV mesta

Poročilo predsednika Francija Mrcine – Nerazumljiva odločitev SO Pula v zvezi s počitniškim naseljem »Pohorje« – Priznanje Muzeju NO Maribor – Urediti pogoje za delovanje Festivala Kurirček.

V Mariboru je bila volilna skupščina Zveze združenj borcev NOV posebne družbenopolitične skupnosti Maribor, na kateri je predsednik Franci Mrcina spregovoril o nalogah, ki so jih posamezne občinske in krajevne organizacije uresničile v zadnjem obdobju. Poudaril je, da je bilo delo občinskih organizacij ZZB v novih občinah zelo uspešno. Čeprav je bilo v začetku nekaj pomislekov, zakaj je potrebno preiti na več občin, je vzpostavitev občinskih odborov kmalu pokazala pravilno odločitev preoblikovanja.

Predlogi ZZB so po besedah Francija Mrcine vedno naleteli na dober odziv pri mestnih družbenopolitičnih organizacijah in SO Maribor. Borci pa ne razumejo, da še danes nimajo v SIS stanovanjske izgradnje komisije, ki bi urejevala in odločala o njihovih problemih. Nerazumljiv je tudi odnos organov te skupnosti, da vključujejo sklepe SO Maribor, ki je bil podprt s stališčem SZDL, še danes nimajo ortopedske delavnice, čeprav je bil rok za otvoritev delavnice januar 1981. Takšnih zahtev borci ne morejo več trpeti in zahtevajo, da se odgovorne pokliče na odgovornost. Borci so zadovoljni z delom dispanzerja za borce NOV, s patronažno in specialistično službo. Nekaj pripomb od borcev prihaja le na delo zobozdravstvene ambulante.

Borci mariborske občine pa po besedah Francija Mrcine ne morejo mimo nerazumljivih odločitev SO Pula, ki je dokončno – kljub izrednemu prizadevanju predstavnikov SO Maribor in tudi drugih organov v republiki in federaciji – odpovedala gostoljubnost in možnost za prepotrebno rekreacijo članov ZZB. Čeprav so nam desetletja obljubljali podaljšanje pogodbe in smo bili pripravljeni zadovoljiti njihovim urbanističnim zahtevam – je nadaljeval predsednik mestne organizacije ZZB Maribor – so na žalost, nehuman, predvsem pa na nekorekten način dali vedeti, da takih gostov, ki ne prinašajo velikih dobičkov, ne želijo, pa čeprav so jim dali in ustvarili pogoje za njihove boljše turistične rezultate. Mariborski borci se težko sprijaznijo s takšnimi odločitvami in mislijo, da bo treba o tem spregovoriti tudi v širšem jugoslovanskem prostoru.

Na skupščini so posebej opozorili na plodno in bogato dejavnost muzeja narodne osvoboditve Maribor in poudarili, da je treba izreči priznanje sodelavcem muzeja in jih podpreti ne samo pri zbiranju gradiva, temveč tudi pri kadrovski zasedbi in potrebni razširitvi dejavnosti. Na skupščini so opozorili tudi na delovanje Festivala Kurirček, ki proslavlja letos 20. letnico svojega obstoja. Organizacija ZZB je ustanovitelj te velike pomembne manifestacije, ki deluje skozi vse leto in po vsej Jugoslaviji. Kljub večletnim prizadevanjem Festival Kurirček še nima urejenih ustreznih finančnih in ostalih pogojev za normalno delovanje. Zato so mariborski borci pozvali vse merodajne organe, da čimprej uredijo probleme okoli delovanja Festivala Kurirček. Mariborski borci so se aktivno vključili v predkongresne akcije pred slovenskim in zveznim kongre-

som ZK ter pred svojo republiško skupščino in svojim zveznim kongresom. Borci se vključujejo tudi v priprave na tretji referendum za samoprispevek v mariborski občini, ki bo predvidoma letos junija. Borci mariborske občine so se aktivno vključili tudi v različne organe SLO in družbene samozaščite, v delegatski sistem in v razne mladinske akcije.

Član predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Stane Markič je izrekel priznanje organizaciji Zveze borcev v Mariboru in posebej poudaril, da je opravila pomembno delo pri razvijanju in negovanju tradicij NOV, pri razvijanju samoupravljanja in na področju SLO in družbene samozaščite. Dejal je, da bo Zveza borcev ostala tudi v prihodnje pomemben dejavnik družbene stabilnosti. Borci so po njegovih besedah bili, so in bodo vedno tisti, ki bodo znali obdržati konstanto vrednosti, ki jih je ustvarila NOB in socialistična revolucija, borci se povsod zavzemajo za nadaljnje razvijanje samoupravljanja in se povsod spopadajo z vsemi silami, ki bi želele odpraviti samoupravljanje. Posebno pozornost bo treba v prihodnje posvetiti zbiranju gradiva o razvoju NOB na posameznem področju in k temu delu pritegniti vse borce in strokovnjake – zgodovinarje.

Na skupščini je predsednik Franci Mrcina izročil Narodni heroini Albinci Hočevar zvezno plaketo ZZB NOV Jugoslavije, medtem ko je predsednik SO Maribor Rafael Razpet izročil Franciju Mrcini in Alojzu Vindišu-Dundi priznanje republiškega sekretariata za ljudsko obrambo za dosežene uspehe na področju SLO in družbene samozaščite.

Za predsednika mestne organizacije ZZB NOV Maribor so izvolili Francija Mrcino, za podpredsednika Toneta Ulriha in za sekretarja Borisa Družino. Za delegate za skupščino RO ZZB NOV Slovenije so izvolili Staneta Markiča, Draga Vrešnika in Marjana Dolenca. Mariborske volilne skupščine se je udeležil tudi član republiškega predsedstva ZZB NOV Slovenije Tone Bole.

M. K.

Razbor – več za povezanost kraja s svetom

V Razboru pri Slovenj Gradcu smo se 7. februarja zbrali člani ZB na letni konferenci. Iz poročila ZB NOV Razbor je razvidno, da je živih še 73 članov, od katerih jih je bilo na konferenci 45. V Razboru prejema stalno mesečno priznanevalnino 22 članov. V letu 1981 je bilo sistematsko pregledanih 12 članov, v zdravilišču so se zdravili trije, pomagali smo kmetom borcev do posojil za gradnjo ali obnovo domov. V natečaju je sodelovalo 12 kmetov – borcev od katerih jih je 6 že lahko uporabilo posojilo v letu 1981, ostali pa v letu 1982. Prišel je delovati dispanzer za borce, poleg tega imamo lepo urejeno zobno ambulanto.

Nekaj pa nas v Razboru zelo moti, pošto nam dostavljajo, namreč samo enkrat na teden. Mi se počutimo zelo zapostavljene, saj tudi avtobus tako neredno vozi. Res nismo vsi enako ovrednoteni. Škoda, da nismo vsi tako bogati, da bi si kupili svoje vozilo.

Štefka Melanšek

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Trenutki z delavci organov za notranje zadeve

V domovini goriškega slavčka

Goriška Brda so močno razčlenjeno in do štiristo metrov visoko gričevje med Sočo na vzhodu, obmejno rečico Idrijo na zahodu, Gorico na jugovzhodu in Kobališčem na severu. Z jugoslovanske strani je to območje dostopno čez preval pri Vrhovju. Brda imajo ugodno sredozemsko podnebje in so izrazito vinogradniško in sadjarsko območje. Središče tega dela slovenske zemlje je Dobrovo, ki se ponaša z veliko vinsko kletjo. Ta je največja v Jugoslaviji in med večjimi v Evropi. V Dobrovem pa je tudi oddelek milice, ki sodi v okvir Uprave za notranje zadeve v Novi Gorici.

Neposredni prehodi

V prostorih oddelka milice v Dobrovem je vsak dan precej živahno. Če bi bil ta oddelek nekje v notranosti Slovenije, bi bilo v njem mogoče pet ali šest miličnikov, zaradi posebnega položaja pa jih je v Dobrovem precej več. To je povsem razumljivo, saj miličniki nadzorujejo več mejnih in dvolastniških prehodov. Prav tako pa imajo tudi 45 neposrednih prehodov. Ti so dokaj nenavadni in drugim občanom dokaj neznana stvar. Vsa zade-

va pa je preprosta. Kljub skrbnemu urejanju meje s sosednjo Italijo ni mogoče zarisati mejne črte tako, da ne bi delila na dva dela kakšne njive ali vinograda. Ko lastnik obdeluje zemljo, večkrat prestopi mejo in to je neposredni prehod. Lastnik takšnega polja ali vinograda dan prej obvesti oddelek milice in najbližjo graničarsko karavlo, da bo delal na zemlji, in vse je urejeno. Vendar pa so takšni prehodi možni samo od sončnega vzhoda do sončnega zahoda.

Miličniki iz Dobrovega skrbijo za približno 37 kilo-

metrov državne meje. Celotno ozemlje pa meri okoli 70 kvadratnih kilometrov, na njem je 30 večjih ali manjših naselij s približno 6000 prebivalci. Od teh jih je 150 dvolastnikov. Lani pa so na mej-

neposredni prehod, statistike o prehodih meje, obvestila o ilegalnih prehodih mejne črte in še bi lahko naštevali. To sodelovanje se je poglobilo in izboljšalo po obisku italijanskega notranjega

Takšna srečanja miličnikov, carinikov in vojakov iz enote Živka Juroša so vsakdanja. Kratek klepet, potem pa spet vsak na svoje delo.

nih prehodih zabeležili 650 tisoč prehodov. Brici in tudi miličniki si želijo, da bi enega od mejnih prehodov spremenili v mednarodnega. Razlogi so povsem praktični. Mejni prehodi so odprti običajno do 21. ure ali pa jih zaprejo že prej. Mednarodni mejni prehod pa dela 24 ur na dan. Pogovori z italijanskimi oblastmi so v teku in bo verjetno kmalu znano, kje bo nov mednarodni mejni prehod.

Sodelovanje s sosedi je vzorno

Vsi miličniki so s sodelovanjem z italijanskimi organi zadovoljni. Vsakodnevno si izmenjujejo sezname za

ministra v Beogradu. Sporazumi, ki sta jih državi podpisali v zadnjih letih, ne pomenijo za miličnike novih obveznosti. Tako kot doslej nadzirajo prestop meje, veljavnost osebnih dokumentov in prenos blaga.

Brici so mirni ljudje

Varnostni položaj je na območju, ki ga nadzira oddelek milice v Dobrovem, dober. Več let ne pomnijo dejanja, ki bi bil nevaren za družbeni red. Prav tako ni bilo večjega kazniviga dejanja ter tihoapljenja. Lani so imeli samo dva poskusa ilegalnega vstopa ali izstopa. Brez vseh dokumentov je poskušal priti v našo državo neki francoski državljani, ki je na tak način ho-

tel oditi na srednji vzhod. Drug primer pa je zagrešil neki Romun, ki je ilegalno prestopil mejo, vendar ni dobro poznal, kje poteka mejna črta, in se je sam vrnil v Jugoslavijo, kjer so ga že čakali miličniki. Vseeno pa imajo problem, ki je iz leta v leto bolj pereč. To so nesreče s traktorji. Na njihovem območju je približno tisoč dvesto teh strojev. Vedno več je prometnih nesreč in delovnih s traktorji.

Miličniki sami imajo veliko problemov

Čeprav bi lahko rekli, da miličniki oddelka v Dobrovem delajo v dokaj urejenem

sam v več kot sto let stari zgradbi, ki je neustrezna za delo, po vrhu vsega pa jo je poškodoval tudi potres. Ustrezno nimajo rešenega problema prehrane na delovnem mestu in samskih miličnikov po delu. Nekateri od teh problemov bodo rešili, vsaj tako upajo, z graditvijo bloka v Dobrovem. Zemljišče je že odkupljeno, čakajo samo na začetek gradbenih del. Vprašanje je tudi, kje naj se zaposlijo žene miličnikov, saj v bližini kraja ni skoraj nobenih možnosti. Mejni prehodi, predvsem pa zgradbe na njih, so že zastareli in bi jih bilo treba nujno obnoviti.

Kljub temu da nimajo dobrih delovnih pogojev, pa

Do mejnega prehoda Podsabotin se je moral miličnik Milan Hodžič peljati iz Dobrovega 17 kilometrov.

in mirnem okolju, pa imajo tudi precej svojih problemov. Eden največjih je neustrezno rešeno vprašanje samskih sob za mlade miličnike. Prav tako je oddelek

miličniki v slabem in dobrem vremenu, podnevi in ponoči vestno in natančno opravljajo delo, ki jim ga je zaupala naša družba.

Bojan Kuntarič

Pomembne naloge

Lelo krajevne organizacije ZRVS Dovje-Mojstrana je že vrsto let pestro in razgibano. Po številnih uspešno izvršenih nalogah organizacija upravičeno sodi med najbolj aktivne v jeseniški občini. Tudi na letošnji letni delovni in volilni konferenci so člani delo v zadnjem mandatnem obdobju ocenili kot uspešno. Iz poročila je bilo moč izluščiti, da so se člani resno lotili vseh nalog, ki so jih zapisali v akcijskem programu. Vso pozornost so namenili stalnemu strokovnemu usposabljanju in idejnopoličnemu izobraževanju. Člani so pripravili različna predavanja, opravili so vsakoletne obvezne izpite, vključevali so se v akcije s področja obrambnih priprav v krajevnih skupnostih, bili pa so tudi aktivni v drugih družbenopolitičnih organizacijah, kjer vrsta člnov opravlja pomembne in odgovorne funkcije.

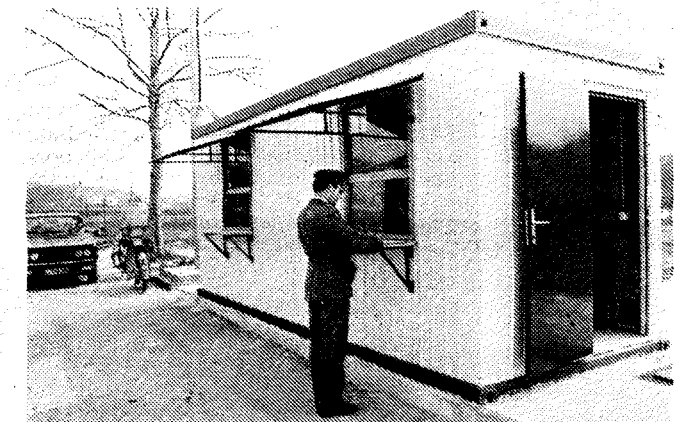
Kritično so ocenili, da premajhno pozornost namenja preverjanju telesne kondicije, slabo pa je tudi sodelovanje z mladimi v krajevni skupnosti, ki so nedelavni in slabo organizirani.

Novoizvoljeno predsedstvo krajevne organizacije ZRVS Dovje-Mojstrana se je takoj po letni konferenci ponovno resno lotilo dela. Podrobno so si razdelili delov-

na področja. Kot so povedali, bodo še naprej skrbeli za izobraževanje in strokovno usposabljanje. V aprilu in maju bodo pripravili vsakoletna predavanja in kasneje izpite iz posameznih tem. Pozornost bodo namenili individualnemu izobraževanju pri prebiranju raznega strokovnega gradiva. Skušali bodo še izboljšati kadrovske pogoje članstva, udeleževali se bodo različnih predavanj o domačih in tujih aktualnih dogodkih. Prav tako bodo še nadalje uspešno skrbeli za informiranje o delu organizacije in uspehe ter probleme predstavljati tudi širši javnosti, predvsem preko lokalnega radia Triglav, glasila Zvezlar, TV-15 in drugih sredstev javnega obveščanja.

Skupaj s krajevno skupnostjo načrtujejo v letošnjem letu skupno akcijo s področja obrambnih priprav. Člani bodo še naprej sodelovali s posameznimi družbenopolitičnimi organizacijami, s karavlo na Belci in Osnovno šolo 16. decembra Mojstrana. Podrobni akcijski program bodo še izdelali in ga uskladjali z občinsko konferenco ZRVS Jesenice, kjer tudi vnaprej pričakujejo uspešno pomoč in sodelovanje.

Janko Rabič

Na mejnem prehodu Neblo so staro dotrajano zgradbo zamenjali z montažno, vendar tudi to ni prava rešitev. Kot pravi miličnik Alfonz Gregorčič, je njena osnovna pomanjkljivost premajhna preglednost.

Še vedno rad pomaga

V garnizijski ambulanti Ptuj so te dni končali zdravniške preglede za fante, ki bodo v tem letu dopolnili osemnajst let in bodo v jeseni napoteni pred naborno komisijo, ki bo na podlagi tega določila vojno specialnost: rod oziroma službo - v prihodnjem letu pa bodo odšli na služenje vojaškega roka v enote jugoslovanske ljudske armade.

Član zdravniške ekipe za pregled bodočih nabornikov v garnizijski ambulanti Ptuj je tudi Dušan Radovanović. V enotah JLA je služboval polnih 29 let; leta 1949 se je aktiviral v Varaždinu kot sanitetni referent, v letih 1953-54 obiskoval podoficirsko sanitetno šolo, zopet služboval v Varaždinu vse do leta 1964. Tega leta je prišel v Ptuj kot medicinski tehnik in opravljal administrativna dela do leta 1978, ko je bil upokojen. »Od leta 1970 načrtno pregledujemo vse nabornike. Nosilec tega je za občini Ptuj in Ormož - garnizijska ambulanta Ptuj - zdravniško ekipo pa sestavljajo aktivni starešine sanitetne službe. Zaradi kadrovskega primanjkljaja se rad odzovem sodelovanju v tej ekipi in pomagam pri delu.

Zdravniški pregledi so potekali od 22. februarja do 21. marca, za zamudnike pa še 30. marca 1982. Dnevno smo

pregledali 25 nabornikov, skupaj 800. Delovne dneve so bili pregledi v garnizijski ambulanti Ptuj za nabornike iz občine Ptuj, ob sobotah in nedeljah pa v Ormožu za to občino. Nabornika na zdravniški pregled napoti posamezna občina in opravimo laboratorijske preiskave, antropometrijska merjenja, pregled vida, sluha, pulsa,

Dušan Radovanović

krvnega pritiska, zmerimo obseg prsi, prsnega koša, težo, višino, pregledamo stanje zobovja.

V določene listine vpišemo te podatke, izvide iz laboratorija, podatke poročil o predhodnih obolenjih, poškodbah, zdravljenjih v bolnicah, ambulantah, boleznih (kot je zlatenica, meningitis, pljučnica, sklepna reuma)... Za te primere se dodatno napoti na specialno komisijo v Maribor, katero sestavljajo okulist, nevropsihiater, ortoped, kirurg, internist, dermatolog. Izvidi in mnenja specialistov se vpišejo v zdravstveno knjižico.

Tovariš Dušan Radovanović, je tudi predsednik skupščine vojnih zavarovancev garnizije JLA Dušana Kvedra-Tomaža Ptuj.

»Skupščino vojnih zavarovancev garnizije JLA Dušana Kvedra-Tomaža Ptuj sestavljajo vse aktivne in upokojene vojaške osebe in člani njihovih družin. Ustanovljena je bila 1974. leta, njen član sem od ustanovitve, zadnje štiri leta pa njen predsednik. V okviru tega organa se dogovarjamo po delegatskem sistemu med garnizij-

skimi skupščinami, dajemo predloge, dvigamo zdravstveno stanje vojnih oseb, skrbimo za izboljšanje, vodimo skrb za stanovanje starešin, sprejemamo in obravnavamo pravilnik o vojnem zavarovanju, akte, sprejemamo seznam letnega oddiha, počitnic, podeljujemo plakete najzaslužnejšim ustanovam, ki so prispevale k socialnemu varstvu vojnih zavarovancev in značke posameznikom.«

Naj na koncu zapišemo, da je tovariš Dušan Radovanović za delo na področju SLO in DS dobil ob lanskem dnevu JLA plaketo sveta za LO SO Ptuj, predlanskim pa značko skupščine skupnosti socialnega varstva vojnih zavarovancev garnizije JLA Dušana Kvedra-Tomaža Ptuj.

Sedaj opravlja vrsto dolžnosti v DPO, je sekretar OO ZKS Ivan Spolenjak Ptuj, predsednik komiteja za SLO v tej krajevni skupnosti, po funkciji pa tudi član skupščine in sveta krajevne skupnosti Ivan Spolenjak Ptuj, predsedstva KK SZDL in KO ZRVS.

Drago Papler

Izbrani odstavki

Hudi dnevi za knjigo

V prvi, dvojni številki revije slovenskih založb (Knjiga 1-2/82) so naštetih naslovi letošnjih novih slovenskih knjig. Programi dvajsetih slovenskih založb, od Cankarjeve in Državne in Mladinske do Gospodarskega vestnika in Uradnega lista in Založništva tržaškega tiska. Uvodoma je nekaj odstavkov »Ob založniških programih za leto 1982« napisal Tone Pavček. Povzemamo...

»Misel se že kar na začetku ustavi ob hudo značilnih znakih, ki stoje na križpotjih današnjega slovenskega založništva; njihov skupni imenovalec, ubran bolj na mol kot kdajkoli doslej, je stiska. Ta stiska, ki se doma imenuje zaostreni pogoji gospodarjenja v času ekonomske stabilizacije, in ki od zunaj, s sveta prihaja kot minevanje obdobja brezskrbnega potrošništva, nosi s sabo znake zmanjševanja knjižne produkcije in s tem hude dni za knjigo... Stiska se širi in poglablja, kar je mogoče kaj hitro prebrati v povečanih zalozah knjižnih skladišč, v neprodanih izvodih po knjigarnah, kjer je kupcev, zlasti za leposlovje, vse manj, v zmanjševanju naklad in s tem draženju posamezne knjige... Nemoč pred temi dejstvi veča strah, da ne premagamo tega, knjigi tako ne naklonjenega časa, in da ta čas ne obeta biti prizanesljiv in ne kratkotrajen. Čas, ki je že tu...«

»Kaj storiti, kaj tiskati v takem neknjižnem času? Vsekakor se zdi najbolj pomembno to, da ostane zavest

o potrebnosti in o poslanstvu knjige prisotna in nedotaknjena. Hkrati s tem, in to je prav tako v srčiki te zavesti, mora ostati kot nesprenmenljiva stalnica potreba po odprtosti v vse smeri duhovnega življenja, skrb za prisotno dušo sveta, pa najsi utripa zunaj ali znotraj našega prostora... Vse to pa pomeni kajpak vedno hujši in težje premostljivi prepad med možnostmi in potrebami... Premagovanje teh bregov, se zdi, bo poglavitna težava založništva sedanjega in jutrišnjega časa... Najbrž je res, da zmanjševanje knjižnih programov slovenskih založb, o katerih govore vsi in

to tudi počno, samo zase še ni največje zlo; hudo bi bilo, če bi zmanjševanje pomenilo črtanje tistega, kar pomeni odkrivanje sveta in človeka, odpiranje novih možnosti, novih tenkočutnosti duhovnih ravni, pa najsi gre za lepo besedo umetnosti ali za prodorno misel znanosti. Zmanjševanje tega bi morali zaustaviti. Hkrati pa seveda še nekaj: nekam hitro odvajanje ljudi od knjige, od kupovanja in branja knjig, črtanje teh izdatkov kot prvih možnih, ki jih je lahko pogrešati, in živeti, kakorkoli že, a brez spremljevalke knjig, ki so bile doslej še zmeraj kakor v sredo stvari položene temeljice slovenskega narodnega, političnega in kulturnega bitja. Tem navadam, če se jim bomo tako zlahka odpovedovali, se ne da ne kmalu ne lahko znova privaditi. Od tod strah, ki je bil že omenjen...«

Pesnik Tone Pavček se s svojim novim ciklom »Pesmi o zvezdah« predstavi tudi v marčni številki revije Sodobnost (katere sourednik je – in eden tistih, ki si bodo, v skladu s nedavnim dogovorom na seji uredniškega sveta revije, prizadevali, da bo Sodobnost iz svoje dosedanje obrnjenosti zgolj k literarno-estetskimi vprašanjem čimprej prerasla v aktualno sečišče obče du-

hovne in intelektualne problematike našega časa, v revijo, ki bo z vsemi svojimi razsežnostmi stala v areni sedanjega življenja.)

Iz Sodobnosti 3 povzemamo Pavčkovo pesem »Se enkrat glagoli«.

Stati
pokončno, možato,
pa naj že bije v obraz
luč

ali blato.

Molčati
svoj molk
v sebi globoko
in se ne dati voditi
spremljevalki
bolečini za roko.

Jokati

samo navznoter
solzč prtajene,
samo ko trta, ki joče
za novo rast,
preden odžene.

Dajati

iz sebe in svojih sanj,
sredico sredic,
kakor se daje igralce,
ki klovnovskih lic
zares na odru umre
igraje.

Znati

nastaviti čelo
mimo in zbrano,
ko pride čas,
ko mora biti pospravljeno
in poravnano.

In tedaj, čisto na koncu,
spati.

Spati

in sanjati, kako je velika
muževna steblika,
ki zapiska ljudem
na pomlad,
o jurjevem.

Srebrni jubilej
»spomenikov«

Popoln naslov bi se moral pravzaprav glasiti: »Ob 25. zvezku knjižne zbirke Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega gibanja« – in dodati bi kazalo, da jo s skupnimi močmi izdajata TOZD Komunist ter Zavod SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine. Vsekakor pa ne smemo prezreti zapovrstne številke petindvajset, saj gre za pomemben dosežek knjižne zbirke, ki si je pred leti naložila domala težaško nalogo, da bo v zveščicah za »žepno rabo« (velikosti 10×15 cm, vsakokrat na približno 50 straneh) tako dolgo sestavljala »spomenike« naše zdaj že več kot polstoletne revolucionarne preteklosti, da se bo dokopala do končnega izdelka: enovite in univerzalne biblioteke, ki bi bila dostopna po vsem slovenskem etničnem ozemlju in bi čim dlje ohranjala spomin na revolucionarno delavsko gibanje oziroma narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda. Ali ne zasluži javnih čestitk že sam podvig uredniškega odbora, ali ni doslej opravljeno delo zadostna moralna opora za vztrajanje na poti k zastavljenemu cilju?

Doslej izšli zvezki so naslovljeni (po kronološkem redu, vendar brez navajanja avtorjev) takole: Zgodovinska noč na Čebinah, Spomenik Pohorskemu bataljonu, Spominski dom na Knežcu, Konferenca KPS v Šmiglovi zidnici, Rog – središče slovenskega narodnoosvobodilnega boja, Zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, Trebče pri Podsredi, Prlekija v boju za svobodo, Kozjak, Urh, Joštov mlin, Ustanovitev komunistične stranke v Sloveniji 11. aprila 1920, Tišarna Podmornica, Prekomorci v narodnoosvobodilni vojni, Cerkno, Bazovica, Stari pisker, Zgodovinska vloga OF, Stranice pri Frankolovem, Črnomelj in okolica in osvobodilni vojni in revoluciji, Rašica – prva slovenska požgana vas, Pionirski odred Ratitovec, Drugi tržaški proces (Pino Tomožič in soborci).

Uredniški odbor v sedanjem sestavu: Franček Brglez (Komunist), Albert Kajtimir (predsednik sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij pri predsedstvu RK SZDL), dr. Ivan Komelj (Zavod SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine) in Janko Liška (odgovorni urednik). Oblikovalec: Miran Stopar. Tehnični urednik: Ciril Barborič.

Zgolj bežen pregled naslovov doslej izšlih zvezkov opozarja na »mozaičnost« delovanja knjižne zbirke »Spomeniki...« O tej specifičnosti pričata tudi zadnja dva zvezka, ki sta prispela v oceno: »Pionirski odred Ratitovec« in »Drugi tržaški proces«.

★ ★ ★

Utemeljenost, da lahko govorimo o »pionirjih med NOB«, je resda vpeta že v več zbornikov s tematiko NOB na Slovenskem, vendar je v njih vsak posamični primer le delček celote, le drevesce v gozdu; lahko se zgodi, da ga bo popotnik spregledal. Zapis o »Pionirskem odred Ratitovec« v samostojnem zvezku Spomenikov pa je z večim piščevim peresom zgodovinski primer nekako »osamosvojil«. Skupina »pionirjev« namreč ni nastala po ukaz kakega partizanskega vojaškega štaba ali terenske politične organizacije, pač pa se je izoblikovala spontano, sama od sebe. Deška-dekliška nagnjenja in skorajda še otroška radovednost, ki pojma »pionir« takrat menda še sploh ni poznala, so vzgibi, ki so sklenili zvezo z OF in partizani, čeprav je bila zanj razglašena grožnja s smrtno kaznijo. Odred si je celo nadel karseda provokativno ime »Rdeča roža«, njegovo rojstvo pa sega v leto 1942. Komandant odreda Štefan Lotrič je padel aprila 1945, ko še ni dopolnil niti sedemnajsto leto svojega življenja. Tudi to je ena izmed utemeljitev za samostojni »spomenik« pionirjem-borcem v tej knjižni zbirki.

★ ★ ★

»Drugi tržaški proces«, o katerem so se tudi že razpisali številni zgodovinarji in je o njem na voljo dokaj dolga vrsta virov, sega prek sedanjih državnih meja, vendar je bila smrt Pina Tomažiča, Viktorja Bobeka, Simona Kosa in Ivana Vadrnala, ki so jih podrli fašistični strelji na Opčinah 15. decembra 1941, globoka rana za vse slovensko etnično ozemlje. Ob tem »spomeniku« se prepletata preteklost in sedanjost, vključno z bojem sedanje slovenske narodne manjšine za dosego njene popolne enakopravnosti z večinskim narodom naše državne sosedice. Ali ni v sedanjem trenutku nasvet za prevod »Drugega tržaškega procesa« v angleščino, nemščino, italijansko in ruščino več kot upravičen? Z njim (oziroma njimi) bi založnica svoj »srebrni jubilej«, če nič drugega, vsaj povzdignila. Kajti Trst je – tudi kar zadeva knjige – del evropskega trga!

Jaka Slokan

Boris
Kidrič

Sedemdeseti rojstni dan je minil 10. aprila, sedemdeseti rojstni dan moža, katerega prispevek k narodnemu prebujenju, boju in zmagi nenehno znova ugotavljamo in katerega življenje in delo sta najtesneje povezovale teorijo s prakso.

Nikoli malodušen, vedno poln življenja in spodbudnih besed tovarišem je znal oceniti, kdaj je čas za akcijo, kdaj je treba delovati ilegalno in kdaj se glasno ter z vsemi sredstvi sredi naroda podati v boj za zmago revolucije in za zmago nad okupatorjem.

Njegova revolucionarna predvojna pot in vojna izkušnja sta mu dajali osnovo za nepretrgano delo v razvoju nove Jugoslavije, za nove partijske naloge in nova snovanja, ki jih je pretrgala neozdravljiva bolezen in končno – smrt. Včasih pravimo, da ni nihče nenadomestljiv, vendar so na revolucionarnih poteh narodov, in tako tudi slovenskega, ljudje, revolucionarji, ki za sabo puščajjo vrzeli. Takšno vrzel je zapustil Kidrič, pa Kardeļ, Zihel, Bebler... Vendar je njegov in njegovih tovarišev prispevek, ki nam je ostal, tako velik, da iz njega še vedno lahko črpamo pobude in usmeritve.

Kidričeve nagrade – ustvarjalen
spomin na njegovo življenje in delo

V petek, 9. aprila, so v Ljubljani podelili Kidričeve nagrade, nagrade sklada Borisa Kidriča in nagrade za izume in izpopolnitve. Istega dne je bila v prostorih Ljubljanske banke na Trgu revolucije odprta razstava inovacij in raziskovalnih dosežkov v slovenski proizvodnji.

Letošnji Kidričevi nagradenci so: profesor dr. Drago Kolar za vrhunske raziskovalne dosežke na področju naravoslovnih in tehniških ved, profesor dr. Ervin Prelog za življenjsko delo na področju teorije konstrukcij, profesor dr. Stanko Banič za življenjsko delo na področju mikrobiologije in imunologije, profesor dr. Anton Slodnjak za celotno delo pri proučevanju Levstikovih del, profesor dr. Adolf Bibič za teoretična družboslovna

dela »Interesi in politika«, »Za politologijo«, »Snaga narodnih masa« – v Kardeļevi knjigi »Socializem in demokracija« in »Politična znanost v samoupravnih družbi«.

Skladove nagrade so bile podeljene na področju kemije, biokemije, biofizike, elektrike, mehanike, elektromedicine, medicine, geografije, umetnostne zgodovine in politologije.

Na razstavi inovacijskih dosežkov, ki jo že po tradiciji organizira Ljubljanska banka, pa so bile prikazane nekatere inovacije iz lanskoletne bere na tem področju. Ob otvoritvi razstave je dr. Iztok Winkler med drugim dejal:

»Prikazani izbor tehnoloških inovacij pa nas seveda ne sme zapeljati k preuranjenemu sklepu, češ da je tu

prikazana vsa enoletna bera tehnološkega razvojnega dela v Sloveniji. Nasprotno, delavci v združenem delu in še posebej v organizirani raziskovalni dejavnosti izražajo svojo ustvarjalnost na najrazličnejših področjih in jo izpričujejo še z neprimerno večjim številom v prakso vpeljanih in uresničenih inovacij. To potrjuje tudi analiza o raziskovalnih dosežkih v lanskem letu, ki smo jo v Republiškem komiteju za kulturo in znanost pripravili skupaj z raziskovalnimi organizacijami, in odkriva razmeroma intenzivno ustvarjalno delo. Naša analiza pa hkrati opozarja na nekaj pomembnih značilnosti dosežkov domačih raziskovalno-razvojnih dejavnosti, kaže namreč, da smo v lanskem letu dobili veliko število uporab-

nih dosežkov raziskovalnega in razvojnega dela tako na področju proizvodnje in predelave hrane, zagotavljanja energije, nadomeščanja uvoznih surovin z domačimi in posebej še na področju razvoja novih domačih tehnoloških postopkov in produktov. Pomembna ugotovitev analize je tudi, da pretežno del v proizvodno prakso uvedenih novih produktov, tehnologij in tudi domačih surovin v prvi vrsti krepki in izboljšuje možnosti izvozne usmerjenega gospodarstva. Ne moremo pa biti zadovoljni ob dejstvu, da imamo še vedno opravka z velikim številom manjših in razdrobljenih tehnoloških dosežkov, ki so namenjeni najrazličnejšim uporabnikom, saj taki dosežki ne morejo sami po sebi bistveno vplivati ali pospešiti procesa prestrukturiranja gospodarstva. Opisano stanje opozarja na eni strani na razdrobljenost raziskovalnih zmogljivosti in njihovo premajhno povezanost na drugi strani pa tudi na nepovezane interese uporabnikov, ki vsak zase, razmišljajoč v okvirih »svoje« majhne akumulacije ter ujeti včasih v vprašljive sheme prestrukturiranja (v mejah lastne OZD ali TOZD), naročajo tudi temu ustrezne majhne in neambiciozne tehnološke in organizacijske raziskave. Nikakor ne želimo ustvariti vtisa, da nam gre za velike, enkratne dosežke; gre pa nam zares za to, da bi množico posamičnih inovacijskih prizadevanj ter inovacijsko usmerjenih raziskav začeli povezovati v kompleksnejše smotrne celote, ki bi kasneje s celoto svojih tehnoloških in ekonomskih učinkov ugodno vplivale tudi na krepitev družbenega in gospodarskega položaja naše republike in celotne Jugoslavije.« B. Ž. J.

Iz Mauthausna med partizane

Upodobljeno trpljenje

Med mauthausenskimi skicami Jožeta Polajnka je tudi podoba izmaganega taboriščnika Jožeta Grata, mojega brata. V težkih razmerah je slikar ostal slikar in tako tudi nam ohranil podobo dragega obraza. Slikarju se zahvaljujem – ker kljub okupatorjevemu nasilju ni zatrl sle po ustvarjanju v sebi. V njegovih skicah žive mnogi, ki jih ni več med nami.

Jože Grat je bil sin železničarske družine Franca Grata iz Lanišča pri Škofljici v okraju Ljubljane. Rodil se je 14. 3. 1920. Po opravljeni nižji srednji šoli oziroma (tedanji meščanski) se je leta 1936 vpisal v 4-letno obrtno šolo pri Delavnici državnih železnic v Mariboru. Dopršil jo je 30. avgusta 1940 z odličnim uspehom in hkrati opravil izpit za pomočnika ključavničarske obrti. Za pridnost v šoli je bil ob zaključku šolanja še posebej odlikovan.

Do kapitulacije Jugoslavije 6. 4. 1941 je delal pri Delavnici državnih železnic, kot ključavničarski pomočnik. Po zasedbi Maribora so 7. 4. 1941 Nemci evakuirali učence šole in nekatere delavce s pretvezo, da jih peljejo v železniško delavnico v Kraljevo, kjer bodo opravili izpite za strojevodjo. Osmega aprila so bili v Bosanskem Brodu, od tam so jih odpeljali v Sarajevo. Po enem tednu so jih na prošnjo upravnika mariborske delavnice ing. Vidica odpeljali nazaj v Maribor, od tu pa naprej v železniško delavnico Winerneustadt pri Dunaju.

Nadaljnja življenjska pot Jožeta Grata je opisana v knjigi »Prvi pohorski partizani« (1965) Franceta Filipiča. Za boljše razumevanje naj opišem potek dogodkov do ustanovitve prve partizanske čete na Pohorju.

V noči od 6. na 7. julij 1941 je prišlo v raznih krajih severovzhodne Slovenije do velike napisne akcije, ki jo je organiziral PK KPS za severno Slovenijo. Na letakih je bil v slovenščini in nemščini poziv nemškimi vojakom, naj se ne borijo proti partizanom in naj se pridružijo komunizmu. Po tej akciji so odšli nekateri komunisti v Šaleški dolini (bodoči člani Pohorske čete) v ilegalo. V ilegalo so se že takoj po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo in pa po tej akciji v večji meri umaknili komunisti tudi drugod po severovzhodni Sloveniji. Iz Maribora in Limbuša je preko Ruš odšla na Pohorje prva skupina v partizane. V njej so bili Boris Čizmek-Bor, Vlado Robič-Porga, Gustav Svenšek in Frida Svenšek. Skupino je odpeljal iz Ruš do javke na Hlebovem domu na Smolniku skojevec Drago Varga.

V razdobju od 7. do 30. julija je odšlo iz Maribora, Hoč, Rogoze pri Hočah, Ptuja, Ruš in Dunaja na Pohorje v partizane okrog 30 ljudi. V Gorjakovem mlaju nad Hlebovim domom na Smolniku je bila organizirana sprejemna javka, ki jo je vodil Boris Čizmek-Bor, in od tod so odhajale skupine do lovske kočice kmetu Urbanu na Vrelenku nad Lehnem, kjer je bil organiziran šolski tabor, ki ga je vodil Vilč Šlander-Grom. Večina novincev je prišla v partizane na Pohorje zlasti po 20. juliju 1941, ko je sekretar PK KPS za severno Slovenijo Slavko Šlander na sestanku zastopnikov partijskih okrožij za severovzhodne Slovenije sporočil, da

sta CK KPS in glavno poveljstvo v Ljubljani sprejela sklep, da je treba preiti iz priprav na oboroženo borbo.

V ponedeljek 21. julija je odšla iz Maribora tretja večja skupina. Kolikor je danes znano, so bili v njej Janko Avdič, Josip Bakarič, Jože Grat, Herman Lorger, Stanek Muršak, Rudi Pirtušek in Ervin Veber.

Pisec opisuje vsakega udeleženca posebej in nadaljuje:

Iz Škofljice pri Ljubljani je bil Jože Grat. Njegov oče je bil železničar in tudi sam se

Jože Grat pred vojno

je posvetil temu poklicu. Maja 1941 so ga Nemci prestavili na Dunaj, od tod je potem julija s prijateljem Zdravkom Terpinom z Ruš pobegnil v partizane. Nekaj dni je Gratom so z Dunaja odšli v partizane na Pohorje tudi njegovi sošolci Karl Bavcon, Rado Gabrovec in Franci Kolar, ki so se šolali skupaj v industrijski šoli v Mariboru in pripadali isti skojevski in nato partijski skupini.

Do Maribora sta z Dunaja

Gustav Svenšek, za četrtega politkomisarja pa Vilč Šlander-Grom.

Ze dan po ustanovitvi čete, 31. julija 1941, je prenehal obstajati šolski tabor na Vrelenku. Kmet Jakob Urbanec, ki je tabor podpiral in bil z njim v stalni vezi, je namreč sporočil, da so orožniki na Pohorju zvedeli za partizane in da se obeta nemška hajka. Prišlo je do velikega preobrata v življenju prvih pohorskih partizanov. Pohorsko četo za zadeli prvi udarci.

Devet partizanov je odšlo proti Smolniku, nekaj v druge smeri, nekateri so se vrili na teren in bili skoraj vsi v nekaj mesecih postreljeni v Mariboru. Pred tem so se dogovarjali za akcije: požgati Ruško kočico, da se ne bi Nemci zadrževali v njej, minirati falsko elektrarno in napasti orožniško postajo na Pohorju. Mirko Kogler se spominja, da bi moral s tremi tovariši na Smolnik in preko zveze naprej v Ptuj z določeno nalogo. Vse načrte pa je preprečila nemška ofenziva.

V nadaljevanju vsak od preživelih pripoveduje o sumljivih ljudeh, ki so se izdajali za drvarje, kako so jih odkrili, o izdaji in ofenzivi Nemcev.

Vseh podrobnosti se spominja tudi Rudi Pirtušek. Dopolnjuje jih s podatki, kako so zapustili kočico, razmetali vse po dežju, kakor da že dolgo ni bilo nikogar v koči. Premaknili so se višje v hrib od kočice na levo stran, – Do sem se Pirtušekovi spominjajo nanašajo še na četo kot celoto. Od tod naprej pa se vse bolj oblikuje njegova lastna usoda, ki ga je zadela, ko je prišel Nemcem v roke.

Ko so bili na nekem grebenu, so na drugi strani doline zagledali kmetijo. Po kratkem razgovoru so poslali tja

raj nepretrden breg, kakšnih 50 metrov naprej, po cesti navzgor, pa se je na položnejšem kraju od ceste odcepila pot, ki je vodila prav k tisti kmetiji, kamor sta bila Pirtušek in Grat namenjena.

Jože s skupino sodelavcev na poti v Sarajevo 8. aprila 1941

Tekla sta do te poti in bila že skoraj pri njej, ko se je nenadoma prikazal izza ovinka tovorni avto, poln policistov. Prepoznalo je bilo, da bi se skrila.

Tovornjak je ustavil. Policisti so v trenutku poskakali na tla, obkolili oba partizana, odvzeli Pirtušku nahrbtnik, Gratu pa aktovko in ju nagurali na tovornjak. Pripeljali so ju v Ribnico, ju tu na občini zaslisevali do polnoči, pretepali in obmetavali z očitki, da sta »četnika«, naposled pa ju vrgli v klet. Sem so prignali še kmeta Alojza Ladineka-Gosaka, posestnika z večje kmetije v Ribnici, trgovca Filipa Bratuša iz Ribnice, ki so ju Nemci aretirali tisto popoldne, češ da sta v zvezi s partizani, ter še dva iz njihove skupine.

Naslednji dan so Nemci zapornike odpeljali v Maribor. V mariborski vpisni knjigi sodniških zaporov so pod datumom 1. avgust 1941 vpisana ob 21. uri imena Bratuš Filip, Pirtušek Rudolf, Ladinek Alojz, Leben Stanek (ki je bil v tretji večji skupini, ki je odšla iz Maribora v partizane na Pohorje), Grat Jožef in Urbanec Ana. V opombi je propisano, da jih je pripeljal gestapo. Vse razen Ane Urbanec so pozneje odpeljali v koncentracijsko taborišče Mauthausen.

Aretacije v zvezi s pohorskim partizanstvom so zavzele 31. julija, 1. in 2. avgusta zelo velik obseg. Opisana je aretacija in žalostna usoda Urbančeve družine, ki je dala v svoji lovski koči na Pohorju zavetišče prvim pohorskim partizanom.

Brat Jože je o zasliševanju v Mariboru ob vrnitvi povedal, da mu je gestapovec ves čas zasliševanja držal pištolo na prsih, ni pa vedel, zakaj ga ni ustrelil. Rekel je »mogoče zato, ker sem se mu jaz pa ves čas po malem smejal«. Obsojen je bil na eno leto zapor v koncentracijskem taborišču Mauthausen.

V soboto 23. avgusta 1941 so Nemci odvedli iz zaporov v Celju 160 političnih zapornikov in jih s petimi vagoni odpeljali proti Mariboru. Tu so kompoziciji priključili še dva vagona z 91 jetniki iz mariborskih zaporov in popolnoma je transport krenil na

svojo žalostno pot. V transportu je bilo nekaj zajetih članov Pohorske čete, med njimi tudi Jože, mnogo znanih terenskih aktivistov, ki so bili v neposredni ali posredni zvezi s Pohorsko četo,

jo do 19. novembra 1943. 15. 7. 1943 je odpotoval z Dunaja, istega dne je preko Arnoldsteina prišel do Trevisia. 16. 7. 1943 je dopotoval v Postojno in naprej v Ljubljano. Po enem tednu, 23. 7. 1943, je bil sprejet na delo v ljubljanski železniški kurilnici. Imel je že na Dunaju zvezo z Ljubljano, da bi se lahko takoj zaposlil, kakor hitro bi se javil v Ljubljani. Vprašala sem ga, zakaj gre v železniško kurilnico, saj bi se tudi kje drugje dobilo zanj primerno delo. Pa mi je odgovoril: »Veš, res bi bil rad strojevodja«.

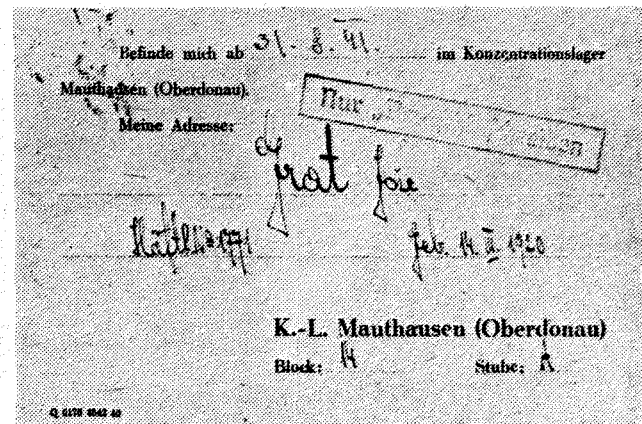
Zanimivo je bilo ob razpadu fašizma 25. 7. 1943. Delal je komaj nekaj dni, razmer pod italijansko okupacijo ni poznal. Na delo je nosil črno srajco, kakor je bilo tedaj v navadi v železniških delavnicah. Kakšnih 500 m od železniške postaje na Škofljici so imeli Italijani postavljeno žično ograjo. Ko je prišel dan po razpadu fašistov do ograje, so Italijani vsevprič vpili nanj: – Camiccie nere giù! Camiccie nere giù! Bili so kraljevi vojaki. – Komaj jim je ušel in prišel do doma. Povedal je, kaj se mu je zgodilo. Seveda sem mu razložila, da so mu vpili Črnosrajčniki, fašisti, dol! – in da bo vnaprej že moral nositi kaj drugega.

Ob kapitulaciji Italije je zapustil železniško službo in se vključil v Cankarjevo brigado, ki se je zadrževala v Lanišću pri Škofljici. V začetku je bil intendant. Proti koncu septembra je brigada odšla

in mnogo njenih podpornikov. (Mauthausenske skice – stran 79–80.)

Iz dopisnice, ki jo je Jože poslal bratu v Rogatec je razvidno, da je bil sprejet 31. 8. 1941 v koncentracijsko taborišče Mauthausen (Oberdonau), Block 14, stube A, Häftl. No 1771.

Življenje v Mauthausnu je opisano v knjigi Jožeta Polajnka »Mauthausenske ski-

Obvestilo Jožeta bratu v Rogatec o sprejemu v Mauthausen

ce,» na skici št. 13. na 21. strani je Jože Grat. V letu 1942 je bil izpuščen. Sam je povedal: »Ko sem šel zadnjič skozi lagerska vrata, me je gestapovec za slovo še v rit sunil«. Tega pa ni mogel preboleti. En mesec je bil pri bratu v Rogatecu in sestrji v Hrastniku. Kakor sta povedala, je imel grlo že tako izsušeno, da ni mogel zaužiti skoraj nobene hrane. Najprej so ga hranili samo z mlekom, da si je opomogel. Sestra je povedala, kako se ga je ustrašila, ko ga je zagledala. Bile so ga same kosti, skellet, pokrit s kožo.

Bil je pod stalno kontrolo in po enem mesecu se je moral vrniti nazaj na delo pri nemških železnicah. Najprej je bil v Simmeringu, 2. oktobra 1942 pa je nastopil delo v vozovni delavnici Floridsdorf na Dunaju.

Po rojstnem kraju »Provincia di Lubiana« so ga vodili v evidenci za italijanskega delavca. Na večkratne prošnje je 20. maja 1943 dobil potni list za eno potovanje na dopust, za 30 dni bivanja v Ljubljani, z veljavnostjo

na Dolenjsko do Radohove vasi, od tu so bile čete razporejene po terenu. On je bil s svojo četo v Dolah pri sv. Križu nad Litijo. Bil je mitraljez. Njegov pomočnik je bil Hribarjev Tone iz Tlak pri Šmarju. – Nemci so jih napretrgoma napadali. Šli so iz borbe v borbo. 6. oktobra 1943 je bil v eni izmed borb težko ranjen, hkrati z njim pa tudi njegov spremljevalec Tone, le da njegove rane niso bile smrtonosne.

Vsi borci so bili mnenja, da bo težko ostal pri življenju. Izgubil je obe roki, bil je ranjen po levi nogi in po glavi. Odpeljali so ga v partizansko bolnišnico v Dolenjske Toplice, kjer je 9. 10. 1943 podlegel težkim ranam. Po osvoboditvi smo ga prepeljali na domače pokopališče v Šmarje pri Grosupljem.

Tako je končal svoje mlado življenje moj brat Jože, ki je po vsem trpljenju v Mauthausnu še vedno želel pripeljati svoj delež v borbi z okupatorjem za osvoboditev svoje tako ljubljene domovine.

Angela Grat-Ogrinc

Enaindvajsetletni delavec iz mariborskih železniških delavnic Jože Grat, ki je bil ujet kot partizan prve Pohorske čete in je po izpustu iz Mauthausna padel v partizanih, kakršen je upodobljen v knjigi Jožeta Polajnka Mauthausenske skice.

Grat in Terpin prišla skupaj. Tu sta se ločila. Grat je odšel s skupino na Pohorje, medtem ko se je Terpin odpravil domov v Ruše.

30. julija 1941 je prišlo v šolskem taboru na Vrelenku do slovesne ustanovitve Pohorske čete. Za četrtega komandirja je bil imenovan

Pirtuška in z njim še partizana Jožeta Grata, da raziščeta položaj in pogledata, če bi se dalo dobiti kaj hrane. Ko sta prišla na dno doline, sta nalezela na potok, onkraj potoka pa na cesto. Prečkala sta cesto, ki vodi iz Ribnice proti Podvelki. Na drugi strani ceste se je dvigal strm, sko-

Zgodilo se je pred 37 leti

Sem morda jaz na vrsti?

Bilo je 17. aprila 1945. leta. Porajalo se je lepo pomladansko jutro. Mučilnica v Begunjah se je kopala v toplih sončnih žarkih. Ptice so prepevale pod linami čakajočih na usmrtnih. S tesnobo v srcih in trmo v očeh so jetniki čakali svojo usodo. Z žalostjo so zrl v porajajoči se pomladanski dan v slutnji, da marsikateri od njih ne bo dočakal prihajajoče svobode. Vendar jim je zavest, da je njihova žrtev potrebna za boljši jutri, pomagala kljubovati krvnikom, ki so jim želeli zlomiti razredno zavest. V pričakovanju zadnjih trenutkov so se zavedali, da je to zadnja pomlad v krčih se zvi-jajoče fašistične zveri in prva pomlad prihajajoče svobode, katero so si tako zelo želeli dočakati. Med temi zadnjimi, ki jih je porazena fašistič-

njih skupnih prostorov privedli še Olgo Fink iz Pristave pri Trzinu. Žalosten je bil pogled na našo skupino. Nič dobrega nismo slutili. Posebno Strupi je predstavljal žalostno sliko. Ves v obvezah in povojih, ker so mu med mučenjem populili vse nohte na rokah in nogah. Vendar je bil kljub temu še najbolj optimističen med nami. Ni slutil, da je prav ta dan zadnji dan v njegovem težkem življenju. Lojze Škulj je bil bolj zadržan. Kot bi slutil svoj bližnji konec. Ostali smo bili več ali manj v skrbeh, kaj nameravajo z nami. Prevzela sta nas dva gestapovca. Vklenila sta nas po dva in dva, nas vkrčala v avto ter nas odpeljala proti Kranju. Zaradi preletavanja Titovih letal smo za pot potrebovali celi dve uri (v nor-

Jože Strupi iz Nakla, star 20 let, delavec v tovarni gumijastih izdelkov (danes Sava), je bil obtožen, da je podtaknil v zbirališču okupatorjeve inteligence v hotelu Evropa v Kranju eksploziv, posledice eksplozije so bile za okupatorja katastrofalne; da je razstrelil več stražarskih bunkerjev na železniški postaji v Kranju, vse v sodelovanju s svojimi pomočniki Lojzeto Škuljem, Milanom Križajem in Francem Kopačem (vsi iz Naklega pri Kranju). Finkova in jaz nisva prišla pred to sodišče, ker sva odgovarjala za druga dejanja. To pa je že druga povest.

Jože Strupi je bil obsojen na smrt z obešanjem, Lojze Škulj pa na smrt s streljanjem. Smrtni obsodbi sta bili izvršeni takoj. Milan Križaj in Franc Kopač pa sta dobila zaradi mladostnosti vsak po 10 let zapor. Oba obsojena ter mene in Finkovo so odpeljali nazaj v kaznilnico v Begunje, kjer so nas po treh dneh v bunkerju in dveh dneh karantene porazdelili v gornje skupne prostore, kjer smo 4. maja po napadu Kokrškega odreda dočakali tako težko pričakovano svobodo, in marsikdo med nami tudi »novo rojstvo«.

Ze nekaj mesecev pred aretacijo je Jože Strupi deloval za NOG kot obveščevalec in diverzant pomožnega obveščevalnega centra, katerega je uspešno vodil Franc Mravlje-Silvo in katerega član sem bil tudi sam. Postal je zelo zaveden in pogumen borec ter bil zato tudi sprejet v SKOJ. Vedno je bil pripravljen na najtežje in najnevarnejše akcije. Za delo OF ga je pridobil aktivist Dušan Feldin in Nakla, ki je bil že dalj časa obveščevalec NOG. V to delo je Strupi pritegnil še sodelavce Škulja, Križaja in Kopača. Vse štiri z menoj in Finkovo ter še z drugimi je izdal gestapovski agent in žal zaupnik našega obveščevalnega centra Franc Longger, ki je za svojo izdajalsko dejavnost prejel zasluženo kazen še pred smrtjo Jožeta Strupija. Zaslugo za to imata Janez Finžgar in Jelka Peštaj, ki sta še pravočasno razkrinkala njegovo razdiralno dejavnost.

V ujetništvu je bil Jože Strupi nečloveško mučen, a kljub groznim mukam ni podlegel ter ni izdal ničesar, čeprav je mnogo vedel ter bi lahko napravil dosti škode NOG. Tudi ostali sodelavci so se dobro držali. Umrl je na pragu porajajoče se svobode, katero si je tako zelo želel dočakati. Umrl je herojske smrti z zavestjo, da je dal bodočim rodovom najdražje, kar pošten človek lahko da, svoje dragoceno življenje.

Jože Strupi je bil po osvoboditvi prekopan ter zdaj počiva na pokopališču v Naklem pri Kranju, kjer nima niti nagrobnega spomenika. Zakaj ne?

Franc Teran

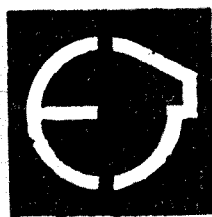

Jože Strupi

na zver v svojih zadnjih krčih še usmrtila, sta bila aktivista, obveščevalec in diverzanta JOŽE STRUPI in LOJZE ŠKULJ iz Nakla.

Kmalu po opravljenih jutranjih opravilih smo zaslišali nemir v hodniku pred bunkerji. Rožljali so ključi, odpirala so se vrata posameznih celic in slišali koraki odhajajočih jetnikov. S tesnobo sem pomislil: bodo zopet streljali? Sem morda jaz na vrsti? Zarožljaj je zapah bunkerja števil. 5, kjer sem čakal svojo usodo tudi sam. Poziv imena - vzemite svoje stvari in z nami. V lisicah, kot sem bil noč in dan že od prvega dne jetništva, sem pobral tisto bore, kar sem imel pri sebi, ter odšel za stražarjem. Na koncu hodnika so bili že zbrani Jože Strupi, Lojze Škulj, Milan Križaj in Franc Kopač. Kmalu pa so iz gor-

malnih razmerah pol ure). Kar želeli smo si, da bi nas napadli. Zal so bile naše pobožne želje zaman. Tako smo približno okrog 10. ure dopoldne le prišli v Kranj, kjer so nas pred bivšim okrajnim sodiščem že pričakovali okupatorji in njihovi domači podrepaniki. Šele takrat smo spoznali, da nas čaka gestapovsko hitro sodišče. Strupija, Škulja, Križaja in Kopača so odvedli v sodno dvorano. Mene in Finkovo pa so kot ne vem kakšno rezervo pustili v hodniku zaporov. Medtem se je nad nami v sodni dvorani odigravala zadnja drama izdanih obveščevalcev in diverzantov Kokrškega odreda. Proces je bil že v naprej pripravljen in rezultat znan, saj so bila vešala pred hotelom Evropa postavljena že v jutranjih urah in čakala na svojo žrtev.

KEMIČNA TOVARNA

exoterm

64001 kranj
jugoslavija

TELEFON 21-320 • TELEX 34554 • TELEGRAM: EXOTERM KRANJ • POŠTNI
PREDAL 2 • ŽIRO RAČUN: 51500-601-10061

MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE

61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13

TELEFON: CENTRALA: 22-113, ŠEF KOMERCIALNE: 20-641 • TELEGRAM: KIP Ljubljana
- Tekoči račun 50101-601-23238 • TELEX: 31420 YU-KIP

Tovarna kovinskih izdelkov in livarna n. sol. o.

TITAN
KAMNIK

Dragico so odtrgali od matere

Mati Vrbnjakova je ostala v taborišču

Cisto narahlo je pihljalo okoli Markovičeve hiše v Cezanjevcih, nekdanje domačije, ki so jo zgradili bržkone v začetku tega stoletja na ozkem pomolu tik nad vaško cesto. Hiša še kaže sledi nekdanje imovitosti, z vsem, kar je na njej in okoli nje, daje slutiti, da je tod živel krepak in trden rod in niti odpadajoči omet ne more omajati te misli.

Zadaj, za hišo, na narahlo pristonjenem hribčku je skozi okna novega, še neometanega hleva nekdo molil skuštrano glavo in se je bil pripravljen šaliti v tem od sonca obdarovanem dnevu. Na tnalu je v neenakomernih presledkih pela sekira in drobci vejja so frčali naokoli. Markovičeva Marija si je pripravljala kurjavo. Trudno se je sklanjala, pobirala dračje, si zravnala hrbet in se ni zmenila za tujce.

»Čuješ, Marija, slikali te bodo,« je zaklical skuštrani in se nagnil skozi okno. »Slikajte še mene, bo bolj zaleгло,« je dodal.

Gestapovci pridejo

»Ni bila velika kmetija, preživeli pa smo se le lahko,« je sede na postelji,

je odvrnil oče. – Z menoj boste šli do Radgone, da boste rekli, da sem odšel, če vas bodo vprašali, je še rekel Lojz. Odšla sta v Radgono, Lojz je sedel na vlak, ponoči pa je nekdo zavriskal na sredi ceste. Bil je Lojz. Vrnili se je. Mati, Lojz je, sem šepnila materi. Naš Lojz. Prišel je v hišo, zjutraj pa je odšel. Videl ga je le naš pastir. Bilo nas je strah, rekli smo mu, drži jezik za zobmi, sicer te naženemo.

Lojz je odšel na Pohorje in se pozneje še večkrat vrnil in je bil tukaj kot aktivist, skupaj z Radom Pušenjakom.

Odpeljali so jih v Ljutomer, križev pot pa se je komajda začel. Kot v tistih časih marsikje tudi na Vrbnjakovi domačiji nihče ni slutil, kaj se bo še zgrnilo nadnje. Da nič dobrega, je vedel vsak.

»Smrti hočem gledati v oči!«

V Ptuj so gestapovci zlili ves srd zaradi Lojza nad Marijo. Tepli so jo po glavi. Prizanesli niso niti njenim prsim, ki so željno pričakovale usteca male Dragice, ki je jokala v naročju drugih ljudi, daleč od trpinčene matere. Gestapovec jo je udaril po napetih, mleka polnih nedrih, da so počila. Dva dni je bila v nezvesti.

»Brata smo ti prijeli, priznaj, kar veš!« so jo skušali, ona pa je dejala, zmučena in pretepena, z mislijo pri Dragici, očetu Lojzu in materi, da ne ve ničesar.

In kot mnogo drugih trpinov, ki so tiste dni z obupom hodili zvezanih rok in se vozili v prenatrpanih živinskih vagonih, verujoč, da trpe za pravo stvar, se je tudi Marija znašla v primežu strahote. Odpeljali so jo v Maribor, zasliševali noč in dan in jo naposled zbito, toda ne zlomljeno, odpeljali skupaj z materjo v Ravensbrück.

Starega Vrbnjaka so odveli iz Ptuja k Ribičevemu mlinu v Cezanjevcih, ga postavili pred zid in mu hoteli zavezati oči.

»Nedolžen sem, smrti hočem gledati naravnost v oči,« je zaklical, preden so počili strelji.

Marija se preseda na postelji, stiska oči in si kajkrat gre z roko skozi lase, kot bi hotela pregnati zlovesč spomin.

»Bi pili?« vpraša. »Z brajde ga imam, domačega.«

Poliček se znajde na mizi. Na tisti mizi, za katero so sedeli slovenskogoriški partizani.

Potem se spomni na Lojza.

»Lojza so ustrelili 8. decembra 1944 v Podgradu pri Lipovcu. Ni bil sam na poslednjem popotovanju, z njim sta odšla še gospodar Lipovec in še eden, ne spomnim se, kdo. Jure, tako so mu rekli v partizanih, je še dva dni pred smrtjo hodil tod okoli s Pušenjakom.

Franc je bil tistihdob na univerzi v Ljubljani, kjer je živel pod tujim imenom. Stanoval je pri Hedžetovih, nekdanje je bila trgovina tam. Enainštiridesetega je odšel v Ljubljano, ko se je začela vojna,

Partizanske domačije

21

pa se ni smel vrniti domov. Sodeloval je v odporu in naposled so ujeli tudi njega in ga poslali na prisilno delo v Italijo. Danes dela na javnem tožilstvu v Mariboru.«

Preden so odpeljali Marijo, so na prisilno delo odvlekli tudi njenega moža Franca.

Marija je z materjo ostala v Ravensbrücku. Nehote je morala premišljevati o domu, o fantih, ki so prihajali in odhajali, o Kosiju z Grab, Ivanjšiču iz Ljutomera, Megli, ki je padel pri mlinu, bratu, ki se je večkrat ustavil, fantu, ki je bil opečen...

»Pripeljali so ga ponoči in še danes ne vem, kdo je bil. Napišite to, naj se oglasi. Poslali smo po doktorja Kavklerja v Ljutomer, druge pomoči ni bilo. Človek je bil naš. Opečenega partizana smo skrili pod posteljo, mene pa so namenoma vso povezali, če bi slučajno kdo prišel, da ne bi ljudje sumili. V vasi so bili izdajalci.«

Kavkler je prišel, opravil svoje in fant se je kmalu izlizal.

Cetudi so bili Vrbnjaki sredi vasi, je le malo ljudi vedelo za njihovo sodelovanje s partizani. Zaupali so Murkovičevi, kjer je bil tudi bunker. Fantje so se pretihotapili od zadnje strani, s hriba, preskočili ogrado in že so bili na dvorišču.

Marija se je vrnila, mati je ostala v krematoriju zločinskega Ravensbrücka. Skupaj z Ribičevo Marijo, gospodinjo Ribičevega mlina, materjo mladega Janka, je skusila vse grozote nemškega reda.

»Ribičeva je morala veliko prestati,« se spomni Marija sosed. »Njen Janček se ni imel sedemnajst

ga odpeljali v Ljutomer, ga vrgli na pločnik, pljuvali vanj in ga brcali, prekleto drhal. Mati Marija je morala vse to nečloveško početje gledati...«

Saj ne ve, kje, ampak nekje v predalih Marija hrani red zaslug za narod, skromno pove. Pove, ker jo vprašam. Osem otrok je rodila, zdaj je sama, le kure se pode po dvorišču, bolj za družbo kot za kaj drugega. Strašno rada gre na obisk k otrokom, to so popotovanja, polna vznemirljivosti, pričakovanja, vesel drget se sprošča v njej, na smeh ji gre in usta se nabirajo v pesem. A tudi oni pridejo k njej, ki je že devet let sama. Z vnuki.

»Vidite, tam zadaj, na dvoru, se pode. Vse polno jih je, otročadi, mojih ljudi, iz mojih korenin.«

Marijini Cezanjevci

Človek se kaj hitro vživi v Marijino podobo dvora, kadar po njem skačejo »vnukeci«. »Težko postorim kaj sama,« pravi, ko stojimo zunaj, »propada, a Cezanjevci rastejo«. Morda je tako tudi prav. Za domačijo ji je žal, v vasi in za vasjo pa rastejo nove stavbe. Hlevi, gospodarska poslopja. Kuštravec v novem hlevu je še kar naprej hudomušno razpoložen. »Le slikajte jo in čez celo stran naredite sliko, da se bo bolje videlo,« glasno pozdravlja sosedo.

»Iz naše vasi ni niti enega v tujini, tisti pa, ki so bili, so se vrnili. Zdaj res ni hudega, res ne,« živahno razpreda Marija. Všeč ji je, da mladi ostajajo doma, na kmetijah, da hodi v kmetijske šole, da bodo drugače znali obrniti zemljo, kot jo je obračal stari Vrbnjak, Marijin

Ribičev mlin

Marija se je dvignila in se ozrla, sekirica ji je obvisela v rokah.

Na Cezanjevcih je visela tišina, človek bi dejal zagroben mir. Prah se je dvigoval z ravnih cest in vrabci so se trumoma prepeljavali nad hišami, sedali na izžete slive in v naslednjem trenutku prhnili na polja proti Ribičevemu mlinu. Vetru se je pritaknilo nekaj ledene, ostro je zarezalo okoli ušes. Marija se s počasnimi koraki približala.

»Bogdaj dober dan!« si je brisala roke v predpasnik.

Plastičen medvedek, morda je tudi to družba za osamljene, je navihano čepel na vzglavju postelje v sobi, ki je bila tudi kuhinja in spalnica. V kotu so se valjali koruzni storži, na mizi so se svetili sveže narejeni rezanci. Marija je začela pospravljati, s predpasnikom je pobrisala mizo, podrgnila po stoli, se v zadregi smehljala in ponujala, naj sedem, naj nikar ne stojim, da ne odnesem spanja.

Vrbnjakova Marija.

nekaj vstran od hudomušnega plastičnega medvedka dejala Marija, nekdanje Vrbnjakovo dekle. »Oče so se priženili iz Ključarevcev – v stari Jugoslaviji so bili župan v Cezanjevcih – in potem

Marija Marković

smo eden za drugim prišli na svet Franc, Lojz in jaz. Kaj prida ni bilo. Oče so Franca dali študirati, pravnik bi imel biti tam v Ljubljani. Jaz sem bila doma, Lojz pa bi moral 6. aprila 1943 v nemško vojsko. – Slišite oče, kaj mi je storiti, je zaskrbljeno vprašal starega. – Naredi, da bo prav. Po svoji glavi,

Komaj je Lojz odšel, so se okoli hiše že začeli smukati gestapovci. Tudi v hišo so prišli. Zakaj ni Lojz odšel v nemško vojsko, so vpili in grozili, da nam bodo že pokazali. Vsem skupaj, kar nas je.«

Ko je bila Marija le nekaj mesecev poročena, je marca 1944 rodila hčerko. Takrat so prišli v hišo Nemci, preoblečeni v partizane in vprašali, kje je Lojz. Ni jih bilo težko prepoznati, se spominja Marija. Imeli so zloščene škornje in jahalne hlače.

»Kaj ne bi vedela, da so Nemci. Sto in stokrat so v hišo prišli partizani, za to mizo so jedli, oče pa so stražili pred hišo, pa jih ne bi prepoznala. – Slišite, v svojem življenju še nisem videla partizana, sem rekla. Gestapovec Strmšek se je obrnil in se osorno zadril vame, skorajda zalajal: – Hudiča sem že videl, takšne babe pa še ne!«

5. aprila 1944, mesec dni po teh dogodkih, so prišli po očeta, mater in Marijo. Marija je še našla toliko časa, da je otročička dala Stanjkovi Trežiki, od tam pa se je mala Dragica preselila k Murkovičevim.

Pri Vrbnjakovih na sredi vasi

let, ko je ustrelil pet ljudi na cezanjski občini. Pozneje je v bitki pri Filipčevih v Vogračevcih padel in danes se po njem imenuje šola v Cezanjevcih. Rada se spomnim na fanta. Janka so potem mrtve-

oče, ki si ni pustil pred smrtjo zavezati oči.

»Vse več polj je obdelanih in nihče več ne gara toliko, kot smo mi. Trpljenje človeka ubija, a tudi človeka naredi!«

Milenko Strašek

Na pomoč španskim borcem

Vsem občinskim odborom ZZB NOV in krajevnim organizacijam ZB

Slovenski španski borci - združeni v sekciji španskih borcev pri republikanskem odboru ZZB NOV Slovenije smo z velikimi težavami uspeli sestaviti približno točen seznam borcev slovenskega področja, ki so se proti fašizmu borili v Španiji. V seznamu so borci razdeljeni po občinah in krajih rojstva, nekateri le po krajih, če jih nismo vedeli opredeliti v ustrezno občino, mnogo je označenih le po imenih, ker ni bilo drugih podatkov, posamezniki pa so mogoče celo izpušeni.

Naša želja je, da bi izdelali dokončen in čimpolnejši seznam, to pa je mogoče le, če nam boste vsi tovariško pomagali. Organizacije zveze borcev in vse posameznike - bralece lepo prosimo, da objavljene sezname pregledajo in dopolnijo podatke za svoje področje ter nam vse, kar o posameznih španskih borcih vedo, sporočijo na naslov: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije (za španske borce), Vrtača 11, 61000 Ljubljana, najkasneje do 1. maja letos.

Za trud in sodelovanje vsem, ki boste pomagali, tovariška hvala.
Španski borci

RADOVLJICA

Ivan Iskra, rojen 1907, pri Radovljici, prišel iz ?; Josip Jakopič, rojen ?; Radovljica, iz ?; Franc Mohorko, rojen ?; Koroška Bela, iz Španije; Jože Repinc (Barška Oto, Bayer Petar), rojen 1898. Radovljica, iz ZSSR

RAVNE NA KOROŠKEM

Josip Kraksner (Krankelj?), rojen 1912, Guštanj, prišel iz Avstrije; Ivan Kokalj-Imre, rojen 1908, Tolsti vrh, iz ZSSR; Pavel Pokrščnik, rojen 1912, Ludvanski vrh, iz ?

SEVNICA

Edvard Marondini, rojen 1907, Blanca, prišel iz Belgije; Anton Omerza, rojen 1886, Blanca, iz Belgije; Alojz Pacer, rojen ?; Podlog, iz ?; Stanislav Salamon, rojen 1920, Krmelj, iz Belgije; Franc Strmole, rojen 1908, Tržišče, iz Belgije; Rudolf Perjevič (Perjevič?), rojen 1907, iz ?

SEŽANA

Jože Križaj, rojen 1911, Kopriva, prišel iz Jugoslavije; Drago-Karel Marušič, rojen 1903, Lokvice na Krasu, iz Francije; Miroslav Zvab, rojen 1908, Kozje?, iz Francije

SLOVENSKE KONJICE

Ludvik Babič, rojen 1904, prišel iz Francije; Avgust Črnelj, rojen ?, iz Belgije; Karl Koprivnik, rojen 1905, Zreče, iz Francije; Martin Plajh, rojen 1899, iz Avstrije

SENTJUR PRI CELJU

Jakob Kožuh, rojen 1906, Vrbo, prišel iz Francije; Dušan Kveder, rojen 1915, iz Francije; Anton Ledinek, rojen 1899, Cerovec (Černovec?), iz Belgije; Matija Kranjc, rojen 1897, rojen ?, iz Francije

SLOVENJ GRADEC

Karl ing. Barle, rojen 1904, Šmartno, prišel iz Avstrije

SKOPLJA LOKA

Rajko Cibic, rojen ?, Sovodenj (Sovodnje ?), prišel iz ?, Ivan Debevc (Debenc), rojen 1903, iz ZSSR; Johan Debeš, rojen 1897, iz ?; Janez Tušek (Ivan), rojen 1904, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

TOLMIN

Franc Erjavec, rojen ?, pri Tolminu, prišel iz Jugoslavije; Andrej Kverk, rojen 1910, Log pod Mangartom, iz Belgije; Vladislav Makuc, rojen 1913, Klavže pri Podmečlu, iz Jugoslavije; Matija Mrakič, rojen 1908, Bovec, iz Belgije; Viktor Oblak, rojen 1908, Bovec, iz ?; Franc Rejc, rojen 1900, Kneza, iz Francije; Stefan Rijavec, rojen 1908, Šentviška gora, iz Jugoslavije; Ciril Ušaj (Baloni Pietro), rojen 1908, Volke, iz ZSSR; Ivan Trpin, rojen 1910, Znojile, iz Jugoslavije; Ivan Vertelj, rojen 1906, Trenta, iz Belgije

TRBOVLJE

Franc Komar, rojen 1898, Šentupert pri Mokronogu, prišel iz Francije; Alojz Kruc (Kruk ?)-Slavko, rojen 1906, Šentupert, rojen 1904, Škocjan pri Mokronogu, iz Jugoslavije

VELENJE

Avust. Černe, rojen 1905, prišel iz Belgije; Božo Mravljak, rojen 1917, Šostanj, iz Jugoslavije

ZAGORJE OB SAVI

Ivan Kolar, rojen 1906, prišel iz Francije; Jože Kralj, rojen 1909, iz Jugoslavije; Alojz Marn, rojen 1910, iz ZSSR; Anton Prosenc, rojen 1904, iz ?; Danilo Sadar, rojen ?; Zagorje

ZALEC

Anton Petek, rojen 1897, Griže, prišel iz Francije; Ferdinand Praznik, rojen 1891, Šentpavel pri Preboldu, iz Belgije; Ivan Salej, rojen 1910, Drešnja vas, iz Belgije

TRST

M. Baldaž, rojen ?, prišel iz ?; A. Bidovec, rojen ?; Stefan Bogatec (Peter), rojen 1910, Sv. Križ, iz Francije; Bruno Bregant, rojen ?; Franc Josip Bresovec, rojen ?; Leopold Caharija, rojen 1905, Nabrežina, iz Argentine; Nikola Cotarič, rojen 1908, Milje, iz ?; Rudolf Erjavec, rojen ?; Bruno Gerin, rojen 1912, St. Jakob, iz Jugoslavije; Mario Glavina, rojen ?; Ludvik-Ivan Gojak, padel pri Irunu, Franc Grebenc, rojen 1910, iz Jugoslavije; Just Grubiša, rojen ?; Rudolf-Rudi Gunscher, rojen ?; Karlo Hrovatin, rojen 1902, iz Jugoslavije; Gjorgio Jakšetič (Djerdje), rojen 1901, iz Francije; Rudolf Janhuba, rojen 1914, iz CSSR; Ivan-Malčinio, Sistián, rojen ?; Drago Kobal, rojen 1911, Sv. Križ, iz Jugoslavije; Albert Košuta, rojen ?; Sv. Križ, iz Francije; Rafael Krajina, rojen 1911, iz Francije; Peter Kuret, rojen 1909, Rimanje, iz Jugoslavije; Djuro Kuret, rojen 1911, Rimanje, Josip Lukša, rojen ?; Prosek, G. Marušič, rojen ?; Tržič (Mollancone), Franc Natak (Prelez?), rojen 1910, iz Španije; Rudolf Natak, rojen 1903, iz Španije; Anton Mezek (Mezgec?), rojen 1904, iz Francije; Ivan Pavlina, rojen ?; Nabrežina, iz Francije; Avidij Pesek, rojen 1900, iz Francije; Vili Poženel, rojen 1902, Rudolf Rijavec, rojen 1904, iz Italije; Andrej Regent, rojen ?; Julij Tavcar, rojen ?; Anton Ukmar (Ogenj Josip, Jose Martinez), rojen 1900, Prosek, iz ZSSR; Marko Vasič, rojen 1910, iz Jugoslavije; Franc Verk, rojen ?; Ivan Verginela (Giovani), rojen 1908, Križ, iz ZSSR; Cvetko-Florjan Sedmak, rojen ?; Sv. Križ, iz Francije; Franc Senič, rojen ?; Lino Simončić, rojen ?; Bruno Sinigoi, rojen ?; Anton Snidarč, rojen ?; Fortunat Sirca, rojen ?

JULJSKA BENEČIJA

Kaliko Bravin, rojen ?, Tolšnik-Udine, prišel iz ?; Valentin Cos (Kos), rojen 1895, Predil-Cedad, iz Francije; Valentin Chiabai, rojen 1893, Predil-Cedad, iz Francije; Konstantin Di Biasio (Patuk), rojen ?; Bila (S. Giorgio) Rezija, iz Francije; Artur Mijan, rojen ?; Krmin, Ivan-Karju Pelicon, rojen 1913, Benečija, iz Francije; Mirko Šiligoj, učitelj, rojen ?; Krmin, iz Jugoslavije; Avgust Carlig, rojen ?; S. Leonardo di Cividale (Videm), iz Argentine

SLOVENSKA KOROŠKA (Avstrija)

Ivan Mule (Korošec) rojen ?, prišel iz ZSSR; Miha Pintar Toledo, rojen 1913, Šentupert, Celovec

IZ DRUGIH OBČIN V SLOVENIJI

Viktor Lipušček (Lipovšek) Penja Silvester, rojen 1905, St. Matej-Istra, prišel iz Jugoslavije; Peregrin Novak, rojen ?, Stična, iz ?; Janez Planinšek, rojen 1906, Brnovo ?; iz Belgije; Karol Preuniger (Preminger), rojen 1907, Markovci ?; iz Francije; Vinko Pograjec, rojen 1907, Toplice ?; iz Francije; Ivan Rus, rojen 1894, Dobenje ?; iz ZSSR; Franc Snobl, rojen 1900, Končevica ?; iz Francije; Alojz Tacer (Tacar), rojen 1904, Podloge-Sentvid ?; iz Francije; Franc Vodovnik (Vodnik), rojen 1901, Škornjarija ?; iz Francije

ROJENI V DRUGIH REPUBLIKAH SFRJ

Anton Banda Ivo, rojen ?; Tušnica, Majdan, prišel iz ?; Rafael Curk, rojen 1908, Split, iz Afrike; Rudolf Čizek, rojen 1898, Dubrovnik, iz Francije; Ivan Gregorič, rojen 1899, Opatija, iz Jugoslavije; Jože Gregorič, rojen 1903, Opatija, iz Jugoslavije; Janjo Hladnik, rojen 1902, Petrovac, iz Francije; Stanko Kamenšek, rojen 1910, Rasina, iz Jugoslavije; Lojze Križaj, rojen ?; Pula, iz Francije; Drago Makar, rojen 1917, Zamet-Kastav, iz Jugoslavije; Peter Poje, rojen 1911 v Zagrebu, padel, iz Jugoslavije; Albin Pustisek, rojen ?; Krenska Gorica pri Barci, iz Jugoslavije; Jurij Rožman, rojen 1908, Brestovac-Krajina, iz Francije; Ivan Skomerza, rojen 1906, Crikvenica, iz Francije; Ivan Turk, rojen 1910, Sušak, iz Jugoslavije; Peter Zabkar (Peterson Zar), rojen 1897 Marino Selo, iz ZSSR; Demeter Žunković, rojen 1904, Mostar, iz Francije

ROJENI V INOZEMSTVU

Josip Bač, rojen 1912, Dunaj, prišel iz Belgije; Sigmund Boštjančič, rojen 1915, Graz (Avstrija) iz CSSR; Adolf Češnovar, rojen 1909 v Nemčiji, iz Jugoslavije; Rudi Češnovar, rojen 1913 v Nemčiji, iz Jugoslavije; Odon Demetrio, rojen 1917 Bagnara-Italia, Franc Federl, rojen ?; Graz (Avstrija); Stanko Finžgar, rojen 1917, Angsdorf Avstrija, iz Jugoslavije; Janez Gramc, rojen 1907, Pinac ZDA, iz Belgije; Josip Lovrin, rojen 1904 v Nemčiji, iz Francije; Jurij Matešič, rojen 1903, Ronwood ZDA, iz Kanade; Alojz Šketelj, rojen 1905, Verona Italija, iz Francije; Anton Ranžinger (Štajn Kranj), rojen 1910, Dunaj, iz Jugoslavije; Julij Varesko, rojen 1896 v Švici Italija, padel, iz ZSSR

BREZ PODATKOV O ROJSTNEM KRAJU

Jurij Albin, rojen 1903, prišel iz Francije; Pavle Balbin, rojen 1898, padel, Jan Banfi (Zan), padel, Banovili, padel, iz Francije; Viktor Batič, padel, Matija Batelič,

Slov. Primorje, Oskar Berdais, rojen 1905, delal v Celju 1934-37, Anton Belati, rojen 1910, iz Belgije; Emil Belin, rojen 1899, prišel iz Belgije; Anton Bedenik (Benedik), iz Belgije; L. Beltram, Rudolf Berger, rojen 1885, Blansa, padel, Josip Berlot, rojen 1901, iz Francije; Franc Božič, padel, Zorko Bratko, iz ZSSR; Silvo Bratos iz Slov. Primorja, Tirenice Brencić iz Slov. Primorja; Aleksander Bulc, Srečko Carnik, padel, iz Francije; Stanko Cigoj, padel, Stojan Cirk, umrl v Kočevju, Viktor Černe, Lino Čok (Zachi), iz Francije; Matija Čop, padel, Tone Čuk (Jože) iz Dolenjske; Stefan Debevc, padel, Venceslav Debevc (Vinko), rojen 1898, iz Jugoslavije; Jože Dihpol, rojen 1905, iz Belgije; Avgust Diorgo, iz Belgije; Vincenc Dobeze, rojen 1896, Johan Donko, Jan Dosenel, rojen 1903, iz Jugoslavije; Ivan Dria, padel, Leo Drev, rojen 1913, iz Jugoslavije; Mihael Drobnic, rojen 1917, iz Jugoslavije; Franc Dvorak, rojen 1907, Ervin Dvoracek (Ernest), Avgust Ernce, padel, Vinko-Viktor Estole, Fortunat Fese, iz Francije; Franc Flis, rojen 1902, iz ZSSR; Slavko Fonda, padel, Srečko Fortunat, rojen 1906, iz Francije; Alojz Franc, Janez Franc, iz Belgije; Anton Gale, Jan Gomišček iz Slov. Primorja; Viktor Gorupce, rojen 1912 na Dolenjskem, Erminij Grincelj, rojen 1913, Matija Gros, ranjen, umrl v Murcii, Anton Gruden iz Krasa, prišel iz Jugoslavije; Gustav Grujec, Jurij Gučić iz Slov. Primorja; Alojz Haček, rojen 1908, Bernard Hefner, rojen 1896, Adolf Hake, padel, Viktor Halozar, umrl v Murcii; Rudolf Harz iz Štajerske; Karl Held, rojen 1909, iz Avstrije; Vladimir Heusler, rojen 1916, iz Jugoslavije; Ivan Hriberšek (Hribsček), rojen 1897, iz Belgije; Franc Hladnik, iz Francije; Emerik Hofner, Dominik Hreščak iz Slov. Primorja; Jakob Hudic, rojen 1896, iz Alžira; Alojz Imak, padel, Alojzij Ivanc, Stefan Jelen, iz Belgije; Ivan Jordan iz Istre, iz ZDA; Gustav Kampe, Rudolf Kampe, rojen 1897, iz Francije; Anton Kavčič, rojen 1914, iz Francije; Franc Kepa, rojen 1912, iz Francije; Alojz Kipo, Alojz Klančar, rojen 1902 iz Jugoslavije; Alojz Klemenc, padel, Edvard Klepa, padel, Pavel Klešnik, padel, Peter Kmet, rojen 1909, iz Jugoslavije; Matija Kobe (Kobal), padel, Stefan Kocjan, Mihael Kolar, rojen 1902, iz Jugoslavije; Ivan Kolenc, padel, Lazar Korošec, rojen 1906, Anton Korzaba, rojen 1905, padel, Stanko Korzancić, padel, Alojz Kovac, padel, Franc Kovac, rojen 1900, iz Francije; Ivan-Juan Kovac, rojen 1895, iz Francije; Stefan Kozjak, rojen 1908, iz Kanade; Aleksander Kozole, rojen 1911, iz Kanade; Ratko Kranjc, padel, iz Francije; Jože Krankelj, Feliks Krašovec, rojen 1912, iz Francije; Jože Kravšek, rojen 1913, iz ZDA; Slavko Kregar, Franjo Križ, Roman Krnc, rojen 1910, Milan Krog, rojen 1906, iz Francije; Jakob Kronoveter, rojen 1910, iz Jugoslavije; Josip Kukec, rojen 1905, iz Francije; Franc Kus, Anton Lavrič, rojen 1914, Jozef Lavrin, rojen 1904, iz Francije; Josip Leban Vincenc iz Primorske; Milan Leleb, rojen 1910, iz Francije; Janez-Ivan Lenček, Dane Lipa, padel, iz ZDA; Srečko Lipušček (Kraft), iz Francije; Jozef Lisinski, rojen 1903, iz Francije; Rudolf Lizek (Lezek), padel, iz Francije; Anton Loriger, iz Belgije; Jurij Lovič, Karl Malič, iz Belgije; Ivan Manhart, iz Belgije; Edvard Marvin, rojen 1906, iz Belgije; Remigij Maurovič, padel, Marko Miha, Andrej Mihajlov, rojen 1906, iz ZSSR; Jože Milnar, iz Avstrije; Jože Modic, padel, Josip Mreule (Murrillo) iz Istre; Vili Mrhar, iz Francije; Anton Mulc, Ivan Nerdolick, Stanislav Novak (Štajn), rojen 1910, iz Jugoslavije; Anton Ocirk, rojen 1913, padel, iz Jugoslavije; Ivan Ocirk, padel, iz Francije; Vinko Ogriječ, Martin Ogriječ, Jože Omerza (Umerza), padel, Ivan Oman, Peter Orazem, rojen 1906, Tone Orazem, padel, iz Francije; Florjan Fahler (Fohler), iz Belgije; Vinko Pale, rojen 1913, Alfred Paternost, padel, Jože Pančkov, iz Francije; Ivan Pecovnik, iz Belgije; Marjan Pelicon, Franc Pepelnik, padel, iz Francije; Vili Pepelnjak-Franc, rojen 1915, Kresimir Perko, Pavle Perkočnik, Avgust Peško, rojen 1897, iz Francije; Josip-Zan Petelin, rojen 1897, iz Francije; Viljem Petrič, iz Kanade; Jože Pintar, iz Jugoslavije; Franc Pintar, padel, Fridrih Pinter, rojen 1903, iz Belgije; Florjan Pohlin, padel, Poljanšek, Slavko Potočnik, Ivan Potrpin, iz Francije; Ivan Prekoršek (Prekošček), rojen 1907, iz Francije; Vinko Prelic iz Istre, iz Francije; Preminger (Preminger), rojen 1907, iz Francije; Premru, Pavle Presnič, rojen 1903, Radoslav (Jaroslav) Primas, Ivan Prušnik, Karl Puntar, padel, Albin Pustinec, iz Jugoslavije; Maks Pušnik, Anton Radovljan, rojen 1905, iz Francije; Franjo Rak, iz Francije; Kazimir Ratušnik, rojen 1893, iz Francije; Ivan-Rojo iz Slov. Primorja; Ivan Rode, rojen 1907 na Gorenjskem; Stefan Rogatec, padel, Franc Rubek, iz Kanade; Janez-Ivan Rutar, Ivan Rutar, Henrik Saje, rojen 1910, Albin Salamon, rojen 1903, iz Belgije; Jože Salamon, rojen 1907, iz Francije; Ivan Santo, rojen 1897, Franc Sarazin iz Krasa; Robert Sarazin, rojen 1913, iz Jugoslavije; Stanko Sever iz Nemčije; Josip Selegen, rojen 1910, iz Francije; Veljko Silvester, rojen 1902 v Istri, iz Francije; Miloš Simon, rojen 1892, iz Belgije; Anton Simončič, rojen 1911 v Slov. Primorju; Jože Skoberne (Skobernac), rojen 1906, iz Nemčije; Ivan Skoplic, rojen 1888, padel, iz Kanade; Ivan Snobl, rojen 1909, iz Francije; Josko Srečko, iz Francije; Stane Stojković, rojen 1916, iz Jugoslavije; Vlado Svanter, padel, Ivan Salej (Solej) rojen 1910, padel, Ivan Sarec (Sarie), Franc Sinkovec, rojen 1911, iz Belgije; Franc Skobil (Snobl), rojen 1910, Končevica, iz Francije; Albin Skrinja, Julij Sol, Josip Stumberger, Karlo Svarc, padel, Albert Tekonja, rojen 1898, padel, Ivo Trojer, rojen 1901, Maks Tušinek, iz Francije; Valter Udovc, rojen 1907, iz Avstrije; Ivo Valentincič, padel, iz Kanade; Jozef Valko, Čezar Vatovec, Franc Vodnik, rojen 1901, Vodopivec, padel, Ivan Zagodza, rojen 1910, padel, Ivan Zakrajšek, rojen 1912, iz Belgije; Milan Zelen, rojen 1910, iz Francije; Mirko Zelen, iz Francije; Ciril Zgrebec, rojen 1907, iz Francije; Branko Zorko, iz Jugoslavije; Feliks Župan iz Francije

Konec

Ob 40. obletnici smrti

Te dni mineva 40 let, odkar je 28. aprila 1942 padel v Brodeh Pavel Peternej-Peter, komandir 3. Poljanske čete 2. bataljona 1. grupe odredov. Tega dne je komandir Peter v večernih urah ob cesti (na levi strani reke Sore) v ovinku pri Župenkovi grapi v Brodeh postavil zasedo borcev čete v sestavi: Jože Platiša-Gasper, mitraljezec, Valentin Hren-Kluček, Pavel Platiša-Todorov in Evgen Matejka-Pemc. Zaseda naj bi napadla osebni avto, s katerim se je vozil nacist Josef Degele iz Gradca. Spremljala sta ga dva oborožena uniformirana vojaka.

Pavel Peternej-Peter fotografiran v Zemunu med služenjem obveznega vojaškega roka

Ob 21. uri in 20 minut je pripeljal osebni avto iz smeri Poljan proti Škofji Loki. Partizanska zaseda je z mitraljezom in brzo-strelko, ki jo je imel Peternej, streljala na vozilo. Pri tem je ubila Degeleja, ki je šofiral, in ranila dva njegova spremljevalca. Avto je ob napadu zapeljal v breg ob grapi in se prevrnil na cesto. Partizani so se predzorno in nepravilno približali prevrnjenemu avtomobilu. Komandir Pavel je vanj posvetil z baterijsko svetil-

ko. V tistem trenutku je počil strel. Eden od ranjenih Nemcev je s pištolo ustrelil komandirja, drugi partizani pa so se ob nepričakovnem nočnem strelu umaknili. V osnovni šoli ne daleč od tod so imeli nemški orožniki postojanko. To je partizane najbrž zmedlo. Mislili so, da so prišli Nemci, in so zato zapustili kraj napada.

Nemci so ponoči avtomobil odstranili, odpeljali mrtvega in oba ranjena vojaka.

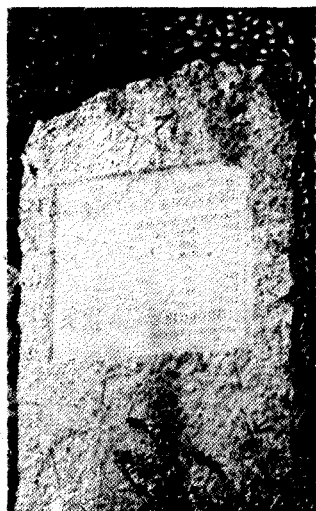
Domačini so naslednji dan na kraju napada našli padlega komandirja Poljanske čete. Pokop je organiziral kmet Janez Vodnik, po domače Povica, krsto pa je napravil Tomaž Prevodnik, oba iz Brodov. Pokopali so ga pod macesnom na travniku v Mračniku, ki je bil last kmeta Povica.

Pavel Peternej-Peter, po domače Brdarjev, se je rodil 5. januarja 1918 v Vinharjih št. 5 v Poljanski dolini.

Izhaja iz kmečke družine. Vsa družina je bila že leta 1941 vključena v Osvobodilno fronto. Že decembra 1941 so aktivno sodelovali v poljanski vstaji. Oče Janez in brat Slavko sta bila po vstaji aretirana in 3. januarja 1942 so ju Nemci ustrelili v Dragi pri Begunjah, brata Albin in Luka pa sta padla kot partizana. Mati je med vojno umrla v Ljubljani, kamor se je umaknila pred Nemci.

Pavel se je po osnovni šoli, ki jo je obiskoval v Poljanah, izučil mehanične obrti v Škofji Loki, kjer je tudi služboval pred odhodom v partizane. Obvezni vojaški rok je odslužil pri aviaciji v Zemunu. Že poleti 1941 je začel aktivno sodelovati z OF in zbirati orožje. Sledil je očetovemu zgledu, ki se je med prvimi v družini odzval klicu domovine. Očeta je s partizani povezal Maks Krmelj,

partijski sekretar v Hotovljah. Pavel je novembra 1941. leta zapustil službo in se začel pripravljati za odhod v partizane. V začetku decembra 1941 je sodeloval pri ustanovitvi Poljanske čete. Ob prihodu Cankarjevega bataljona v Poljansko dolino 14. decembra 1941 se je vključil v bataljon in sodeloval pri poljanski vstaji. Z bataljonom se je udeležil bojev v poljanskih hribih, Dražgošah in na Mošenjski planini ter se 21. januarja 1942 po nalogu bataljona kot vodnik skupine partizanov vrnil v Poljansko dolino. Hudo zimo 1941/1942 je s

Spominsko obeležje v Brodeh, na katerem so zapisana imena Pavla Peternej-Petra in ustrelenih talcev 26. julija 1942.

svojo skupino srečno preživel in se pomladi vključil v novo ustanovljeno Poljansko četo. Imenovan je bil za komandirja. Vodil jo je do 28. aprila 1942, ko je padel pri napadu na nemški avtomobil v Brodeh.

Po dokumentaciji zbral: Janko Mrovič

Naši znaki

II. kongres slovenske komunistične partije 1948

Težko bi se odločili za katero drugo, če bi se med mnogimi našimi povojnimi slovenskimi značkami morali odločiti o najlepši. Znak udeležencev II. kongresa KPS je resnično lep. Primeren je velik in čisto nič nerazumljivo modernističen, kot so rade nekatere značke dandanes. Pri značkah ni najpomembnejša ali celo edino pomembna samo likovna govorica. Značka mora tudi nekaj povedati. Znak udeležencev II. kongresa KPS je partijski v klasičnem smislu besede. Na njem je delavec z zaviranimi rokavi, v rokah vihti lepo rdečo zastavo s srpom in kladivom ter z napisom II. kongres KPS 1948. Pod njim je žitni klas. Prav je, da ta lepi slovenski znak predstavimo v dneh pred skorajšnjim kongresom. Tudi ob primerjanju tega znaka s kasnejšimi značkami slovenskih partijskih kongresov je mogoče spoznati, kako se marsikaj s časom spreminja.

Značka, ki je na fotografiji, je iz zbirke Miomirja Križaja v Ljubljani. Njegov oče je bil znameniti letalski as španske državljanske vojne Jože Križaj, ki se je z letalom ubil po vojni na domačih tleh. Sin hrani s spoštovanjem očetova odlikovanja, zbira pa tudi značke z revolucionarno tematiko. Ne spomni se več, kje je dobil kongresni znak. Tako ne moremo zapisati, kateri izmed delegatov si ga je leta 1948 pripel ob slavnostnih trenutkih v Ljubljani. Ti kongresni znaki so namreč zelo redki. Čeprav se vrsto let ukvarjam z odlikovanji in starimi značkami, sem do sedaj videl le dva. Eden je pri tovarišu Križaju in ga je posodil za skorajšnjo veliko razstavo starih značk, drugi pa je v zbirki Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani. Znak je bil upo-

dobljen na prvi strani knjige »II. kongres Komunistične partije Slovenije«, ki jo je izdala Cankarjeva založba leta 1949. Ob prebiranju starih časopisov iz kongresnih dni leta 1948 ga je mogoče videti tudi na fotografijah delegatov in gostov na kongresu. Kot je takrat zapisala Ljudska pravica, je bilo na kongresu 800 delegatov. K njihovu številu je potrebno pristišeti še številne goste. Tako bi se dalo – gre seveda samo za sklepanje – število udeležencev na kongresu zaokrožiti na približno 900 do 1000. Najverjetneje je bilo toliko podeljenih tudi kongresnih značk. Ni treba dvomiti, da je takrat pripeta kongresna

Fotografija znaka udeležencev II. kongresa KPS bi zaživel v vsej svoji lepoti še takrat, če bi bila v barvah.

značka pripovedovala o človeku, ki mu je pripadla velika čast, da sodeluje na prvem povojnem kongresu slovenskih komunistov. Zato ni prav, da danes ob raznih kongresih ne poznamo več znakov, ki bi bili namenjeni samo udeležencem dogodka. Tako priznanje si človek spravi za spomin, saj tudi je priznanje, če te med mnogimi izberejo za sodelovanje pri tako pomembnem dogodku.

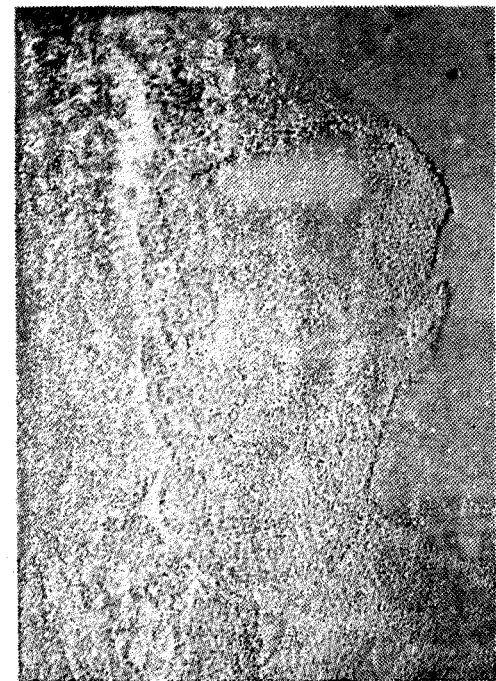
II. kongres KPS je bil od 11. do 15. novembra 1948 v Ljubljani v dvorani Uniona.

partijsko glasilo, je v kongresnih dneh poročala, kako je Ljubljana svečano okrašena z zastavami, zvezdami, simboli srpa in kladiva, s slikami generalnega sekretarja KPJ tovariša Tita in s slikami Lenina ter Stalina! Bolje pa je ne pogledati sporeda ljubljanskih in sploh slovenskih kinematografov v kongresnih dneh. Jugoslovanska filma »Slavica« in »Življenje je naše«, ki so ju vrteli v Kranju in Ptuj, sta se kar izgubila v poplavi sovjetskih filmov.

Janez J. Švajncner

pospremil do Ljubljane in na postajo v Ljubljani, ko so odhajali nazaj v Maribor. Matija je moral naslednji dan na sestanek na Parmovo in je ostal v Ljubljani. Takrat se je poslednjič poslavljaj od svoje družine...

Še isti dan, 15. septembra 1951, se je po dolgem času srečal s svojim prijateljem Francem Požarjem, ki ga je z motorjem zapeljal k znanemu prvoborcu Martinu Greifu-Rudiju. Po poti nazaj pa sta ob spuščeni železniški zapornicih pri minimalni hitrosti doživela prometno nesrečo, ki se je za Matijo

V uniformi majorja JLA

Knapa tragično končala. Knap je z glavo udaril ob robnik in je bil sprva še pri zavesti. Prijatelj Požar ga je odpeljal na svoj dom in mu na glavo dajal obkladke, kajti Matija je tožil, da ga boli glava. Takoj je poklical zdravnika, ki je ponesrečenca napotil v bolnišnico, čeprav se je temu protivil. Požar pa ga je le pregovoril in ga je odpeljal tja. Po temeljitih pregledih so opravili operacijo, ki je bila nujno potrebna zaradi notranje krvavitve. Imel je težko poškodbo v lobanjski duplini. Toda neposredno po operaciji je Matija Knap umrl 20. septembra 1951, ko je ravno dopolnil 28 let. Njegov prijatelj je v nesreči napravil vse in tudi v bolnišnici je bil vsaki dan ob njem, da bi ga ohranil pri življenju. A poškodba je bila smrtonosna...

Tako se je tragično izteklo bogato revolucionarno življenje mladega notranjskega prvoborca, nosilca partizanske spomenice 1941 in rezervnega majorja – Matija Knapa – Petra Puntarja iz Žerovnice.

Ljubljanski dnevnik je prinesel vest, da bo pogreb v domači vasi 23. septembra 1951. Pogreba se je udeležilo veliko ljudi iz vse Notranjske in tudi iz Štajerske, kar je dokaz velike priljubljenosti. Pokopani so bili z vsemi vojaškimi častmi in s številnimi govori...

(Pri pisanju tega sestavka so mi nudili veliko pomoč sestra Marija Mertelj in njen sin Marjan ter hčerka Majla Knap.)

O notranjskih prvoborcih bi bilo treba pisati še več. Med prvimi bi morali opisati Karla Zagarja-Lineta z Rakeke, heroja Ignaca Voljča-Frica z Vrhničke, oba člana partije od 1934 in 1932, Toneta Zalarja-Zana iz Horovnice, predvojnega komuniste, Antona Štara-Aljoša, prvega sekretarja KPS leta 1941 na Bloku in še koga, ki je ostal v senci današnjih dni...

POJASNILA IN DOPOLNILA

Na svoj daljši zapis o notranjskih padlih in umrlih prvoborcih sem dobil nekaj dobronamernih pripomb in dopolnil. Nekatere pripombe so bile že upoštevane med nadaljevanji in napravljeni so bili popravki. Bilo je še nekoliko tiskovnih napak, ki jih je pozoren bralec lahko sam odkril.

Največ pripomb in dopolnil je bilo ob članku prvoborca Franceta Casermana-Tesarja. Na uredništvo TV-15 jih je poslal Franc Rejec iz Kopa. Salara 24. Marsikatera njegova dopolnila so bila koristna in z medsebojnimi dopisi sva jih v glavnem razčistila. Gre pa se za en podatek, ki sem ga uspel razvozlati šele v januarju. To sta mi omogočili Marija Primožič-Milica iz Nove Gorice in Tončka Kavčič, doma iz Zadloga pri Črnem vrhu. Pojasnili sta ustanovitev ženske okrožne organizacije SPZZ za Idrijsko in o sprejemanju v partijo avgusta 1943, ko je bil tam navzoč tudi partijski aktivist Tesar.

Podatek o ustanovitvi SPZZ dne 7. junija 1943, ki mi ga je po telefonu sporočila Davorina Bogataj iz Punter iz Strunjanja, ne natančno (pisnega zapisa ni poslala) ali pa po telefonu nepravilno sprejel. To bi bilo torej v času, ko je bil Tesar, ki je odbor dejanske ustanovitve, še na Tolminskem. (Sedmo nadaljevanje, kolona 5.) Primožičeva trdi, da je bil okrožni odbor za Idrijsko ustanovljen 15. marca 1943, ko je bil Franc Caserman-Tesar imenovan za sekretarja. Ko je v začetku julija 1943 prišla na Primorsko Katja Rupena za pokrajinsko sekretarko SPZZ, je bila na sestanku v Zadlogu presenečena nad delom okrožnega odbora za Idrijsko.

Milica-Marija Primožič tudi popravlja ime aktivistke Cvetke Colja v Pavlo Colja-Cvetko. (Sedmo nadaljevanje, stolpec 7).

Franc Rejec postavlja vprašanje, kako je mogel Tesar avgusta 1943 sprejeti v partijo na idrijskem območju, če je bil tedaj na Tolminskem. Franc Brešan-Orel iz Tolmina se je očitno zmotil približno za mesec dni, čeprav so njegovi ostali podatki točni. Že med pisanjem sem dal pod črto petega stolpca osmega nadaljevanja v tem smislu pripombo.

Tako je Franc Rejec s pomočjo Primožičeve in Kavčičeve pomagal razčistiti datum ustanovitve okrožnega odbora SPZZ za Idrijsko in še politično delovanje Tesarja na Idrijskem v avgustu 1943. Gre za zgodovinsko resnico. Tudi Rejec je bil v zmoti, ker je mislil, da je bil pokrajinski odbor SPZZ ustanovljen pred okrožnim.

Franc Rejec se spominja Tesarja, ko je 10. septembra 1943 govoril na mitingu v gostilni Skok v Gorenji Trebuši. Govoril da je zbrano, urejeno in preprosto, zelo vzpodbudno, prepričljivo in revolucionarno. Uspeh je navdušiti množico ljudi, da so vzklicali: »Dajte nam puške, da gremo v boj proti Nemcem!« Miting mu je ostal v nepozabnem spominu!

V letih 1933/34 je živel na Rakeku kot natak pri gostilničarju Nikoli Rajčeviću v »Kevdru«. Tam so se zbirali proletarci sede na sodčkih in se pogovarjali o svojih tegobah v življenju. Med njimi je bilo precej komunistično usmerjenih. Ante Crnica je prek svojega sorodnika Dušana Severdžije člana KP v Zagrebu, prinašal na Rakek komunistično literaturo. Najprej jo je dajal Tonetu Krajcu, podajal pa še Vrabcu, Bavcu, Pircu in drugim zaupnim ljudem. Tudi jo je tudi Marku Rajčeviću. Napredno čtivo pa je dobival tudi od Krajca in ga pošiljal svojemu sorodniku. Tako se je vključil v komunistično gibanje še pred vojno. Tone Bovec pove, da so izjave Crnice resnične.

Ante Crnica je Toneta Krajca srečal v partizanih neposredno po prihodu iz internacije v tretji bataljon Prešernove brigade. Ker je bil starejši in ves izčrpan, ga je napotil v štab brigade s priporočilom, da bi ga poslali na teren. Takrat je bil Crnica komisar prvega bataljona iste brigade. Pozdravila sta se še, toda čez nekaj mesecev je zvedel, da je Krajc na Pokljuki padel.

V članku o Tonetu Krajcu je v 15. nadaljevanju, stolpec 5 pomotoma navedeno, da sta Zinka Pate in Maca Gruden stanovali v Šiški. Prva je stanovala pri Tromostovju, druga pa za Bežigradom.

Pri opisu poti tretjega bataljona Prešernove brigade po Gorenjski, s katerim je potoval Tone Krajc do Lovčevega hotela na Goreljku, kjer je mučeniško umrl ranjen v plamenih, sem se oprl na meni poznano literaturo, ker je zatajil glavni pričevalec Jože Kovčica. Zato so v tem delu netočnosti, na katere sem že sam opozoril, ko sem opisoval to zadnjo pot. Šele po oddaji svojega zapisa uredništvu (nadaljevanje sem pisal sproti) sem zvedel za izpopolnjeno izdajo knjige »V ognju in snegu«, ki jo je napisal Mile Pavlin in je bila izdana v lanskem letu. Žal nisem mogel te dokumentarne knjige uporabiti pri opisu poti.

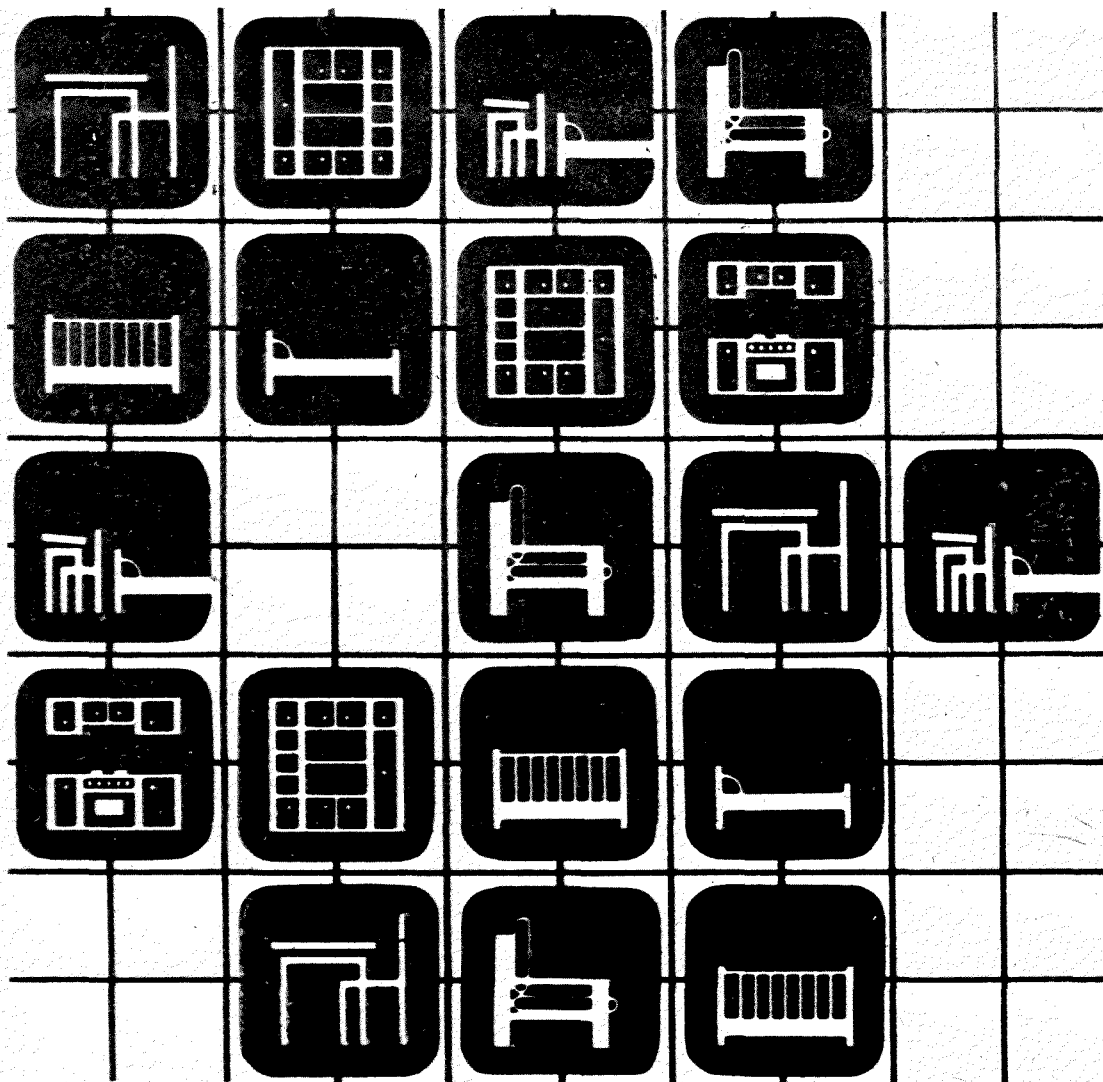
Iz Pavlinove knjige je razvidno, da se utrjeni borci niso pomikali skozi Srednjo vas, ker je bila v njej postojanka... Na Goreljek ni prišel ves tretji bataljon, pač pa samo tisti del, ki je bil pomoči v Čejnici na rekviziciji... Sestanek so imela vsa četna poveljstva... Zunaj obroča je ostal štab, pa tudi vsa četna poveljstva... Od ranjenec je sedaj sedem živih, rešilo se jih je vsaj petnajst... Bataljon je napravil ovinek čez Nemaški rovt in okoli Bistrice, Savo je prekoratil pri Brodu in mimo Srednje vasi koračil na Goreljek...

To so kratki izvlečki, ki dokumentarno dopolnjujejo 15. in 16. nadaljevanje, ki se nanasa na prvoborca Toneta Krajca.

Vsem tovarišem, ki so dopolnjevali moje dolge članke sem obirnije odgovarjal v pismih, tu pa sem zaradi uredniških pravil skrajšal pojasnila in dopolnila, ki bremenijo časopisne strani že tako predolgega zapisa. Vsem se za dopolnila zahvaljujem, uredništvu pa za uvidenost.

Tone Kebe

Konec

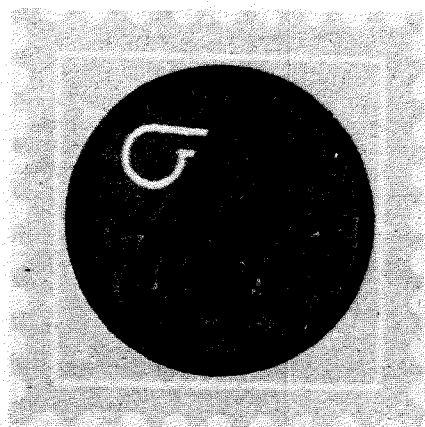
kje lahko kupite pohištvo

CELJE, Čuprijska 1	063	22	166
JESENICE, Skladiščna 5	064	81	179
KOPER, B. Kidriča 22	066	21	022
KRANJ, Titov trg 5	064	21	485
KRANJ, Mirka Vadnova 7	064	24	546
LEVEC pri Celju	063	28	931
LJUBLJANA, Titova 97	061	313	480
LJUBLJANA, Stritarjeva 9	061	222	685
LJUBLJANA, Titova 51	061	314	557
MARIBOR, Partizanska 12			
	062	21	574
M. SOBOTA, Bakovska 1	069	21	398
N. GORICA, Delpinova 19	065	22	694

lesnina

**TOZD NOTRANJA TRGOVINA –
PRODAJNA MREŽA**

n. sub. o. Ljubljana, Parmova 53
telefon 061 317-844

SOZD KEMIJA

DO TEOL – LJUBLJANA

LJUBLJANA, Zaloška 54

TOVARNA POMOŽNIH SREDSTEV IN SINTETSKIH PRALNIH SUROVIN – Brzjav: TEOL LJUBLJANA – Žiro račun 50103-601-15031 – Uprava: Zaloška 54 – 61001 poštni predal 299-VI – Telefoni: n. c. (061) 444-162, direktor 445-800, šef razvojno-raziskovalne službe 441-979, šef kadrovsko splošne službe 441-357 – Tovarniška 48: n. c. 441-304, šef tehnološko-investicijske službe 441-704, šef nabavne službe 441-288, šef prodajne službe 441-321, šef finančne službe 441-304, saldokonti 441-529, šef plansko-analitske službe 441-304 – Telex 31-324

proizvaja:

- tekstilna pomožna sredstva
- usnjarska pomožna sredstva
- surovine za detergente in šampone
- sredstva za hlajenje pri obdelavi kovin
- lepilo za čevljarstvo industrijo
- etoksilirane proizvode

Kdo umira za ideale?

Združenje vojnih invalidov »Darko Marušič« občine Ljubljana Šiška je na svoji volilni skupščini razen široke razprave o dosedanjem in prihodnjem delu organizacije, v kateri deluje 107 članov VVI, enoglasno sprejela predlog Blagoja Djedovića, da se javno obsodijo vsi poizkusi manifestacije diskreditiranja dosežkov naše socialistične revolucije in žrtev za njene cilje.

Izrazili so odpor proti publiciranju long ploy plošče in kasete rock skupine »Riblja čorba«, kompozitorja in interpretatorja Bora Djordjevića.

Nekateri dogodki in odnosi v naših družbenih razmerah so zares čudni. Ne toliko po svoji protisocialistični vsebini, ker smo se daleč od razmerja nekonfliktne družbe od razmerja nekonfliktne družbe, kolikor zaradi gnilega liberalizma, demokracizma pristojnih institucij (nikakor ne družbe v celoti), ki baje v imenu svobode iniciative ustvarjanja velikodušno odpirajo zeleno luč uvozu različnih klic in bacilov, ki nam zastrupljajo našo družbo, posebno pa našo mladino!

Očitno je eden od takih svobodoumnih kliconosev tudi Bora Djordjević, ki v svoji »Mrtvi prirodi« nedvoumno poje in reklamira ne le kvazi pacifizem, temveč s poudarjeno intonacijo obsvoja in žali življenjske ideale brezpravnih in zaslužnih, s čimer napada tudi vse tiste, ki so tem idealom podredili in darovali svoja življenja. Naši narodi so vsekakor v tem dominantni. Strelja na vzvišne cilje vsakogar, ki se

dviga in bojuje za pravico in napredek. Tisti, ki se žrtvujejo in dajo življenja za take ideale, so po Djordjevićevem mnenju bedaki, ker dobesedno pove: »Za ideale ginu budale«, a »... kreteni dižu bune i ginu« itd.

Na žalost Bora Djordjević ni osamljen primer bolnega bacilonosca demoralizacije.

Medtem ko je naši samoupravni družbi jasno, da mora v sodobni svetovni nestabilnosti vsestransko napeti svoje moči za odpornost proti zunanjim sovražnikom našega družbenega sistema in miru, je nerazumljivo, da posamezni odgovorni faktorji ostajajo neobčutljivi proti notranjim, celo javno glasnim sovražnikom. Ne glede na to, ali Djordjević in podobni delujejo tako pod vplivom osebne ekscentričnosti »pank mode« ali po diktatu nekoga, jasno je, da delujejo odprto sovražno.

Ce že odgovorni v založniških in kreativnih hišah zapirajo svoja čutila, verjetno zaradi internih profitov ali drugih interesov, je čudno, da pred takimi dejanji ostanejo neobčutljivi tudi tisti, ki so družbeno in zakonsko odgovorni za socialistično delovanje teh ustanov.

Združenje VVI »Darko Marušič« se pridružuje vsem tistim, ki niso omahljivi na Titovi poti izgradnje samoupravnega socializma in ne morejo ostati ravnodušni proti kakršnimkoli napadom na dosežke iz katerih smo zrastle v Titovi Jugoslaviji in na katerih dosledno gradimo mirni jutri sedanjim rodovom.

Ivan Škreblin
Ljubljana

Kako pravično razdeliti

(K člankoma za okroglo mizo)

Odločilno spodbudo za pisanje mi je dala zaključna pripomba v članku Za okroglo mizo: (TV-15, 18. 3. 1982) »... kajti vsak osmošolec to izračuna in razume...«

Večina člankov na temo zviševanje pokojnin je v lanskem letu težila k izsiljevanju uravnilovke. To izsiljevanje je v tem, da hočejo uskladiti pokojnine na tak način, da bi »popravili« pokojnine vsem upokojencem v enakem znesku. Tudi avtor zgoraj omenjenega članka se jezi na tovariša, ki je izrazil bojazan uravnilovke, ko so na televiziji za okroglo mizo obravnavali pokojnine.

Glasno in stalno kričanje, ki naj bi ga slišala skupnost PIZ (pokojninskega in invalidskega zavarovanja), naj ne usklajuje pokojnin s pomočjo odstotkov, daje vtis, da imajo prav take vrste članke. Ob vsem razumevanju tistih z nizkimi pokojninami moramo njihove trditve popraviti.

V člankih trdovratno vztrajajo pri tem, da gredo ta zviševanja pokojnin na račun zviševanja cen, življenjskih stroškov ali, če hočete, draginje, čeprav je bilo že večkrat pojasnjeno, da se pokojnine s tem zviševanjem prilagajajo povečanim osebnim dohodkom še aktivnih delavcev, kot to zahteva zakon. Že malo čudno vztrajanje na tem namreč lažje povezujejo s teorijo enakih želodcev, češ da so se cene dvignile enako vsem želodcem.

Tu je zelo na mestu vprašanje: ali so se osebni dohodki v tovarnah dvignili tudi vsem v enakem znesku? Odgovor je jasen in popolnoma razloži problem. Odkod torej zanj, da se nekaterim upokojencem hoče s takim in podobnim pisanjem jemati že enkrat pridobljena in zaslužena pravica?

Malo računanja o uravnilovki bo tudi pojasnilo problem:

Dva delavca sta šla v pokoj pred osmimi leti. Prvemu je na primer bila odmerjena pokojnina 5000 din, drugemu 10.000 din, kar ne bi bilo nič nenaravnega. Drugi ima

100 odstotkov višjo ali še enkrat večjo pokojnino. Razmerje obeh pokojnin je torej 1:2. Prvi upokojenec je v času upokojitve prav dobro razumel, zakaj mu je bila odmerjena nižja pokojnina, in se zaradi razmerja do drugega ni prav nič razburjal. Ni mu prišlo na misel, da bi razpravljati o nekakšnih enakih želodcih. Lahko si je samo želel višjo pokojnino. Tu ne kaže naštevati, zakaj med obema upokojencema taka razlika. Danes upokojenec iz našega primera naj ne bi razumel, zakaj se njemu ob tridesetodstotnem povišanju pokojnin poveča pokojnina za 1.500 din, drugemu pa za 3.000 din. Kaj nam povesta o tem račun in logika?

Ko prejema sedaj prvi 6.500 din, drugi pa 13.000 din, ostane med njima še vedno 100-odstotna razlika, kot je bila v času vstopa v pokoj. Razmerje pokojnin je še vedno 1:2. Saj je vendar drugi še v času aktivnega službovanja tudi plačeval 100 odstotkov višji prispevek v sklad PIZ. Kaj naj bi bilo sedaj tu narobe?

Ker sta stopila v pokoj že pred osmimi leti, bi morali govoriti že najmanj o 100-odstotnem povišanju pokojnin. Saj je bila devalvacija med tem časom celo višja kot 100 odstotkov. Izraz devalvacija in ne povečanje cen razloži mnogo. Zato bi pri 100-odstotnem povišanju pokojnin prejel prvi 10.000 din, drugi pa 20.000 din. Razlika med njima bi bila še vedno 100 odstotkov, računajoč od pokojnine prvega. Razmerje med njunima pokojninama je še vedno 1:2. Tu kaže še enkrat opozoriti na to, da sta bila tudi njuna prispevka v sklad PIZ v razmerju 1:2 in je drugi plačeval 100 odstotkov več kot prvi.

Avtor članka Za okroglo mizo je verjetno mlajši upokojenec in mu zato ne more biti znano, da je pred leti ob zviševanju pokojnin res bila izplačevana določena vsota vsem upokojencem enako. Rezultat vsega tega je bil, kot je povedala tovarišica Ramovševa in kar je bilo ob-

javljeno v Delu, da se je razpon med višjimi in nižjimi pokojninami zmanjševal in se zato tega niso več posluževali. V našem primeru bi to izgledalo tako, da bi drugi ne imel več 100 odstotkov višje pokojnine, marveč samo, denimo, 85 odstotkov. (Odstotki si takrat nisem zapomnil.) Glavnica - izraz uporablja avtor članka Za okroglo mizo - bi šli torej s takim sistemom usklajevanja nujno v smeri uravnilovke. Računajmo naprej.

Ce bi oba naša delavca dobila enako povišanje pokojnin, recimo 2.000 din - jemljem zaokroženo število, ki bi v resnici lahko bilo manjše ali celo večje - bi prvi dobival 7.000, drugi pa 12.000 din. Med njima je sicer res otala enaka razlika v absolutnem znesku 5.000 din, kar pa je nekaj popolnoma drugega. Drugi nima več 100 odstotkov višje pokojnine, marveč samo še 71,43 odstotka višjo. Tu pa se smer uravnilovke že odločno vidi. Ob vsakoletnem ponavljanju tega bi se razlika zagotovo zmanjšala na recimo 30 odstotkov in kasneje na še manj. Razmerja 1:2 že zdavnaj ne bi bilo več. Kdo si upa izpeljati takšno uravnilovko? Delegati PIZ zagotovo ne. Kako bi to izgledalo v tovarni, če bi s podobnim uravnavanjem osebnih dohodkov zaradi »draginje« vsem z enakim zneskom povišali osebne prejemke ter bi naenkrat razlika med vodilnim in kreativnim delavcem ter tistim, ki prejema najnižji osebni dohodek, bila le trideset ali še manj odstotkov? Kar naenkrat naj bi bile razlike pri pokojninah nepriemerne. Takšna »solidarnost« med upokojenci pa res ni na mestu. Na neugodno razmerje v višini pokojnin, v našem primeru 1:2, bi moral prvi upokojenec misliti že prej, ko je na osebni dohodek še lahko vplival.

Skupnost PIZ bi se morala lotiti izračuna, koliko je na boljšem tisti, ki je iz katerega koli razloga izkoristil možnost predčasne upokojitve in zato uživa pokojnino kar

precej dalj časa, (s tem povzroča družbi škodo, ker pač dela manj časa), čeprav je ta manjša od tistega, ki je lahko stopil v pokoj kar precej let kasneje. Zdravniki specialisti, magistri, doktorji, profesorji, inženirji itd. preprosto niso mogli »topiti« delovno razmerje z 18 leti. Sedaj pa naj ta visoko kvalificirani delavec odstopi od svoje pokojnine, ki jo bo užival dosti manj let, del drugim, to je tistim z njžo pokojnino, med katerimi so nekateri celo špekulanti.

Če so pri nas najnižje pokojnine res nizke oziroma prenizke, je to vprašanje treba reševati drugače. Pokojnina bi namreč nujno morala biti razultat prispevka delavca h krepitvi materialne osnove združenega dela. Ni kakor pa ni prav, da bi nekateri upokojenci iskali prednosti za sebe med drugimi upokojenci.

Ker že pišem članek za TV-15, se dotikam še trditve pisca članka Kako pravično razdeliti (TV-15, št. 4 1982). Videti je, da je avtor spregledal nekaj bistvenega, ko je obravnaval slučaj, da se borem NOV na udeležbo v letih 1943, 1944 ali 1945 zneski pokojnin povečajo za 60, 30 ali 10 odstotkov. Povečanje gre namreč samo do določene mejne zneska. Tako se poveča pokojnina borcem NOV denimo izpred 9. 9. 1943, če je ta premajhna, samo do višine minimalne pokojnine, ki je odmerjena od povprečnega osebnega dohodka v SRS. Pokojnine torej ne zvišajo tistemu, ki je mejo minimalne pokojnine že dosegel, in naj se torej avtor tega članka ne boji, da bosta borca v njegovih dveh primerih dobila eden 15.000 din, drugi pa 17.000 din pokojnine, kot to navaja in kar naj bi bilo razultat zvišanja zaradi omenjene pravice. Ali morda nimam prav ali pa bi morala biti moja pokojnina, ki nima nikakršnih dodatkov, avtomatsko 60 odstotkov višja kot je, pa me ni nihče poučil, da imam to pravico.

-ga

Šport izpolnjuje njegovo življenje

Sedemdesetletnega Vinka Bovcon najboljši poznajo njegovi prijatelji iz Šiške, znan pa je tudi med drugimi upokojenci ljubljanskih občin in tudi v družbenopolitičnih krogih.

Rojen je bil v Črnicah v Vipavski dolini 6. aprila 1912. Že kot petnajstletni gimnazijec se je moral zaradi fašističnega nasilja preseliti v Jugoslavijo, v

Celje. Vse od mladih nog se je rad ukvarjal s športom, ki še danes izpolnjuje njegovo življenje. Pa tudi naše Julijce ima rad.

Med narodnoosvobodilnim bojem je nekaj časa deloval v ilegali, leta 1943 pa je odšel med partizane. Leta 1947 so ga odpustili iz JLA. Velike zasluge si je pridobil z organizacijo športnega življenja med vojaškimi vojnimi invalidi na območju Ljubljane. Do leta 1975 je bil predsednik športnega invalidskega društva. Z nesebičnim delom je postal pravi pobornik rekreativnega športa med invalidi, ki je zaživel po vsej Sloveniji. Prejel je več zaslužnih priznanj, tako v republiškem kot v državnem merilu.

Tovarišu Vinku želimo njegovi prijatelji še veselih jubilejev, zlasti pa zdravlja in voljo pri nadaljnjem delu.

S. Skočir

Humanost v praksi

Kožo za ponesrečenega sodelavca

O nesreči, ki se je pred kratkim zgodila v Mariboru, verjetno ne bi bilo zanimivo pisati, če se po tej nesreči ne bi zgodilo nekaj, kar vnovič potrjuje visoko zavest naših delovnih ljudi, ko gre za humanost in ko je treba pomagati soobčanu, sodelavcu in sploh človeku.

Konec januarja letos se je v TAM pripetila huda nesreča, v kateri se je 37-letni Ivan Čuček, delavec v TOZD Splošno vzdrževanje, močno opeknel po telesu. Zdravniki

so ugotovili, da je opečene 75 odstotkov kože, a vemo, da je človek v kritičnem stanju, če je opečene več kot polovico kože. Nesreče se na delovnih mestih dogajajo navkljub vsej skrbi, da jih ne bi bilo. Pri tej nesreči pa je izjemno tisto, kar se je dogajalo po nesreči. Zdravniki so se odločili, da bodo nesrečenega delavca takoj operirali. Za operacijo pa so potrebovali prostovoljce, ki bi dali kožo za prekritje ran na telesu ponesrečenega delavca. Zato

so se v TOZD Splošno vzdrževanje sestali komunisti z enim samim namenom, da bi dobili nekaj prostovoljcev, ki bi svojo kožo dali za sodelavca. In v isti izmeni se jih je prijavilo kar petnajst. Zdravnica, ki jih je pregledala, je izbrala tiste, katerih koža je bila najbolj primerna za ponesrečenca. Odločila se je za: Alojza Tutka, Draga Virtuika in Bojana Ušaja. Čeprav so vsi želeli pomagati, so v bolnici zadržali le to trojico. Takoj je sledila plastična opera-

cija, s kožo njihovih nog so prekrili rane Ivana Čučka.

Težko prizadeti delavec tako ni ostal sam. Čeprav je njegovo zdravstveno stanje še vedno kritično, mu je gotovo v uteho spoznanje, da so naši ljudje pripravljeni pomagati. Prav zato vsi trije delavci, ki so odstopili kožo za sodelavca, in vsi tisti, ki so bili pripravljeni storiti isto, zaslužijo pohvalo in priznanje za humanost in solidarnost s tovarišem, ki se je znašel v nesreči. Oste Bakal

emona hoteli o.o. Ljubljana

tozd terme čatež

o.sub.o.

čatež ob savi

68250 brežice, slovenija, jugoslavija

telefon: (068)61010, 61011, 61811
telegram: terme čatež
telex: 35795 terme

Cene paketov v letu 1982
od 1.1.-30.4. in od 1.11.-31.12.1982

Paket 7 dni
7 x polni penzion s kopanjem 3.200

Paket 10 dni
10 x polni penzion s kopanjem
1 x zdravniški pregled 4.800

Paket 7 dni s sistematičnim zdravniškim pregledom
7 x polni penzion s kopanjem
zdravniški pregled »Check Up« 4.400

Rekreativni paket 7 dni
7 x polni penzion s kopanjem
zdravniški pregled
rekreacija po želji in priporočilu
prof. telesne vzgoje 4.500

Zdravstveni pavšal:
7 dni 2.100
14 dni 3.750
21 dni 4.700
2x specialističen zdravniški pregled
3-4 zdravstvene storitve dnevno

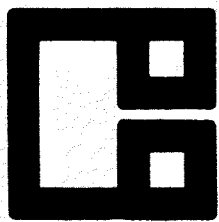
Cene paketov veljajo za ležišča v dvoposteljnih sobah v hotelu
»TERME«. Za enoposteljno sobo je doplačilo 200.- din dnevno.

TEHNO-IMPEX

s. p. o. IZVOZ-UVOZ,

61001 LJUBLJANA,
BEETHOVNOVA 12,

JUGOSLAVIJA, P. O. B. 194/IV

GIP BETON - ZASAVJE,
ZAGORJE ob SAVI - o. sol. o.

TOZD GRADMETAL, Litija, b. o.

61270 LITIJ, PONOVIŠKA 2

telefon: h. c. 881 018, 881 530

PREBERITE

Srečanje bivših buchenwaldčanov

Vsako leto 11. aprila slavijo preživeli interniranci koncentracijskega taborišča Buchenwald svoje drugo rojstvo. Na ta dan leta 1945 so se namreč z bojem proti esesovcem osvobodili izpod hitlerjevske tiranije. Letošnja slovesnost ob 37. obletnici osvoboditve taborišča je bila preteklo soboto v Brestanici. Na tovariškem srečanju se je zbralo preko 100 bivših internirancev in njihovih svojcev. Prišli so iz vseh krajev Slovenije in Jugoslavije ter iz Koroške. Na krajši slovesnosti, ki so jo pripravili v Brestaniškem gradu, je spregovoril Jože Bufolin, ki je med drugim dejal: »Ko se danes po 37 letih ponovno spominjamo prestanih grozot, smo vsi trdno odločeni storiti vse, da se leta 1941-1945 ne bodo ponovila. V tem nas bodo nedvomno podpirali tisoči in milijoni ljudi po vsem svetu, ki so doživljali podobno usodo v Buchenwaldu ali drugih taboriščih, ki so se tako kot mi borili proti skupnemu sovražniku, Hitlerjevi Nemčiji.

Ceprav telesno uničeni, v tistih najtežjih letih nismo klonili. Ves čas smo se borili proti sovražniku. Vse akcije pa je vodil Mednarodni taboriščni komite in nacionalni komite, na čelu katerega so bili prekaljeni borci - komunisti. Mnogi od njih svobode niso dočakali.

Jože Bufolin je spregovoril tudi o položaju doma in v svetu ter zaključil z besedami: »Vsi preživeli interniranci Buchenwalda in Dore imejmo pred očmi, da moramo še letos izdati zbornik o Buchenwaldu. Le tako se bomo oddolžili tudi vsem tistim, ki jih ni več med nami. Z zbornikom pa bomo pomagali tudi mladim pri iskanju resnice o zgodovini NOB, kajti naša organizacija in borba v taborišču proti fašizmu je del le-te. Naj bo torej naš zbornik ena tistih knjig, v katerih bo odsevala Titova misel: PIŠITE SAMO RESNICO!« Vse prisotne je na Brestaniškem gradu pozdravil tudi predstavnik občinskega odbora ZZB NOV Krško, učenci iz Brestanice

pa so gostom predali šopek cvetja, ki ga je sprejel eden izmed vodij jugoslovanskega odporniškega gibanja v taborišču Buchenwald Rudi Supek. Sledil je kulturni program pesmi Lojzeta Krakarja, kvartet Zora iz Savelj - Kleč pa je zapel šest pesmi. Zatem so si udeleženci ogledali muzejsko zbirko v muzeju političnih zapornikov, internirancev in izgnancev Slovenije 1941-1945, kjer imajo svoj del urejen tudi bivši interniranci Buchenwalda in Dore.

Na tovariškem srečanju v brestaniškem hotelu Sremič, kjer so jih izredno ljubezno sprejeli, pa so se pogovorili o svojem prihodnjem delu. Ponovno so poudarili, da je treba čim hitreje pripraviti ves potreben material za izdajo zbornika. Imenovan je bil tudi uredniški odbor, ki ga vodi pesnik Lojze Krakar. Prihodnje srečanje ob 38-letnici osvoboditve taborišča pa bodo pripravili tovariši iz Hrvaške, in sicer v Kurnovcu.

Jani Alič

Poimenovanje enote

Minuli teden so se uspešno končale dvodnevne vaje 2. ljubljanske enote teritorialne obrambe, zaključek pa je bil minulo soboto v vojašnici Boris Kidrič v Sentvidu, ko je bila enota TO poimenovana po narodnem heroju Francu Ravbarju-Vitezu. Ukaz za poimenovanje je podpi-

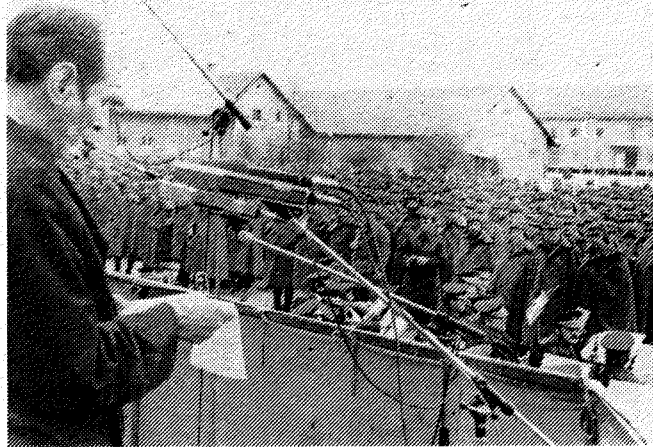
sal že predsednik Tito.

Narodni heroj Franc Ravbar-Vitez se je rodil 2. avgusta 1913 v Vrbovljah pri Trstu. Po končani osnovni šoli v Trzinu se je v tovarni Strojne livarne in delavnice usposabljal za kovinostrojarja, ker pa je bila tovarna znana kot prizorišče zavednih delav-

cev, je Franc postal član sindikata, kasneje pa tudi član Zveze komunistične mladine Jugoslavije. Bil je član rajonskega komiteja KP Slovenije za Ježico in Posavje, leta 1940 pa član okrožnega komiteja Ljubljana in namestnik sekretarja okrožne vojaške komisije. Spomladi leta 1942 so ga skupaj z Borisom Kraigherjem zajeli v policijski raciji zunaj Ljubljane in internirali v taborišču Gonars v Italiji. Skupaj z nekaterimi taboriščniki mu je uspelo pobegniti skozi rov in se priključiti partizanom v hribih pri Gorici. Za narodnega heroja je bil proglašen 5. julija 1951. leta.

Za uspešno in zahtevno dvodnevno vajo je enoti TO čestital poveljnik teritorialne obrambe Slovenije generalpodpolkovnik Miha Petrič, zbranim pa je spregovoril med drugim tudi slavnostni govornik, predsednik mestne organizacije ZZB NOV Drago Flis-Strela. Med uglednimi predstavniki družbenopolitičnih organizacij so se sobotne slovesnosti udeležili tudi nekdanji preživeli soborci in svojci Franca Ravbarja-Viteza.

Tekst in foto: Jože Čurin

V spomin padlim borcem kolesarjem

Ob praznovanju ustanovitve Osvobodilne fronte in občinskega praznika Ljubljana Moste-Polje bo 24. aprila 1982 ob 9. uri v spomin padlim borcem kolesarjem že četrta tradicionalna kolesarska krožna dirka, ki jo organizira KK Rog - Franek.

Kolesarska dirka v spomin padlim borcem kolesarjem bo zajela vse kategorije tekmovalcev - pionirje, mladince, člane in veterane. V posebni kategoriji bodo nastopili na 4 kilometre dolgi progi tudi nekdanji borci, ki bodo tako najlepše počastili spomin na svoje padle tovariše.

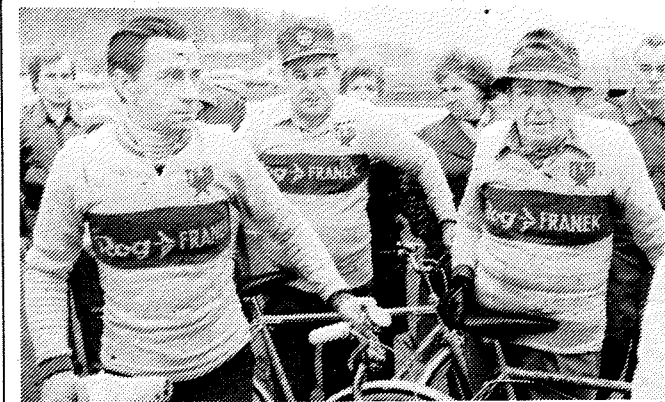
V narodnoosvobodilni vojni je samo iz Ljubljane padlo 23 kolesarjev. Vedno pa se bomo s ponosom spominjali znanega partizanskega kurirja in kolesarja Janeza Petermela iz Poljanske doline, ki je pri izvrševanju kurirske službe padel v vasi Žalne pri Grosupljem.

S tradicionalno kolesarsko dirko ne samo da obujamo našo svetlo zgodovino, temveč jo tudi povezujemo s sedanostjo. Vrline, kot so pogum, borbenost in požrtvovalnost naših borcev, prenašamo v neposrednem stiku na mladi rod, na nove generacije in prav v tem vidimo največji uspeh omenjene prireditve.

Te kolesarske prireditve se vsako leto bolj množično udeležijo bivši borci. Ze sedaj se je prijavilo veliko borcev, med njimi so tudi kolesarski veteran narodni heroj Franc Stadler-Pepe, znani borec jurišnega bataljona Zdravko Vidrih, ki je že lani osvojil plaketo za I. mesto, nemurni kolesar Danilo Pertot in Franci Mugerle, tajnik kolesarskega kluba in eden prvih organizatorjev kolesarske dirke, ki je

posvečena padlim borcem. Kakor vsako leto se bo dirke udeležil eden najstarejših kolesarjev Franc Gartner, ki je že leta 1936 osvojil na olimpijadi v Berlinu 11. mesto. V večjem številu pa se bodo udeležili dirke tudi člani KK Rog - Franek, kluba Maksa Perca, ter kurirji in vezisti Gorenjske in Dolenjske. Po prireditvi bo v prostorih Turističnega društva tovariško srečanje.

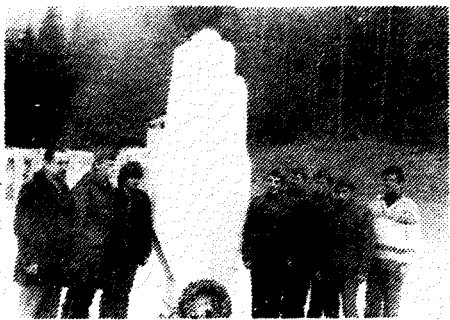
Maks Burgar

Udeleženci lanskega tekmovanja borcev kolesarjev pod Urhom: Zarko Suc, Jože Simšič-Jelen in Lado Vidrajs

RADOVNA

Prispevek k razvijanju tradicij

V počastitev žrtev zločina, ki so ga 20. septembra 1944 storili nemški okupatorji v Zgornji Radovni, ko so požgali vas in v hišah žive ljudi, je strelska družina »Janez Mrak« KS Dovje-Mojstrana organizirala preteklo soboto (10. IV.) že 9. patrolni tek »Radovna 82«. Sprva je bil namenjen le za prvenstvo in preizkus smučanja in streljanja za same krajanje, zdaj pa je že prerasel v tekmovalno jeseniško običajno. V prihodnje nameravajo povabiti k sodelovanju še sosednjo KS Gorje, na njenem območju je spomenik žrtvam v Radovni (na sliki) kamor polagajo venec delegacije udeležencev patrolnega teka. Na tem področju je deloval Jeseniško-bohinjski odred, zato bodo zaprosili to enoto za sodelovanje. Prihodnje leto, ko bo že 10. patrolni tek v Radovni, naj bi tekmovali prvič za pokal Jeseniško-bohinjskega odreda. In borci te enote se bodo pobudi prav gotovo odzvali saj bo to nov prispevek k razvijanju tradicije NOB.

Tekst in slika: STAS

TOLMIN

Godbeniki v čast kongresu ZKS

V počastitev 9. kongresa ZKS se je te dni v Tolminu prvič s celovečernim koncertom predstavila občinstvu domača Delavska godba. Njen nastop je pomenil obogatitev kulturnega utripa, ki veje v Tolminu v teh predkongresnih dneh.

Poslušalce, ki so kinodvorano napolnili do zadnjega mesta, so godbeniki prijetno presenetili z bogatim repertoarjem. Izvajali so skladbe partizanskih avtorjev, skladbe sodobnih lahkotnejših znanov, pa tudi zahtevnejše skladbe. Presenečenje je bilo toliko večje, če upoštevamo, da deluje Delavska godba na pihala šele tretje leto in da je ta kraj takorekoč skoraj brez posebne tradicije na tem področju kulturnega delovanja.

Takšni dosežki so nedvomno sad vztrajnega dela, enotnosti in discipliniranosti kolektiva; hkrati pa pričajo, da godbeniki delajo pod odličnim strokovnim vodstvom kapelnika Franca Žižmonda. Tolminsko Delavska godba, ki šteje 39 članov, sestavljajo v glavnem delavci iz različnih kolektivov. Razveseljivo je, da je poleg starejših tudi precej mladih, še celo osnovnošolcev. Deluje pa pod okriljem Občinske kulturne skupnosti Tolmin.

Tolminske godbenike v zadnjih dveh letih srečujemo na raznih partizanskih proslavah; s svojimi žalostinkami se oglašajo ob sklonjenih praporih na pogrebih partizanskih borcev, ob državnih praznikih pa ustvarjajo praznično vzdušje s svojimi koračnicami in budnicami. Godba je postala nepogrešljiv sestavni del kulturnega življenja v občini.

M. P.

LJUBLJANA-ŠIŠKA

Šport in upokojenci

Letos praznujemo mednarodno leto starejših občanov. Športniki Ljubljane-Šiške si prizadevajo, da bi k športnemu udejstvovanju pritegnili čimveč starejših občanov. Tako so povabili na prijateljsko športno srečanje športnike upokojence iz Rus. Pomerili so se v kegljanju, streljanju in šahu. Tekmovanje je potekalo v prijateljskem vzdušju. Predsednik športne rekreacije Stane Poglajen je ob srečanju dejal: »Prijateljska športna srečanja se bogato obrestujejo in dajejo pobudo in polet, da bi se rekreacija med upokojenci razširila po vseh društvihi širom Slovenije. Večina tekmovalcev je bila v času NOB vključena v OF in tudi danes aktivno sodelujejo v družbenopolitičnih organizacijah. Tako zaključno oceno je dalo več sto strokovnjakov v času 2. jugoslovanskega kongresa gerontologov v Ljubljani, potrdili pa so jo z geslom: Mladost mora povsod ponuditi roko starosti.

V. BOVCON

NOVA GORICA

Priprave za srečanje pripadnikov NZ

Petindvajsetega marca 1982 se je zbralo v Ajdovščini na posvet nekaj nekdanjih pripadnikov pokrajinskega načelstva Narodne zaščite za Slovensko Primorje, okrožnih in okrajnih načelstev Narodne zaščite, da bi se posvetovali o organizaciji srečanja vseh nekdanjih pripadnikov NZ in pisanju zgodovinske monografije. Tega posveta so se udeležili, poleg pobudnikov, tudi namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Slovenije Edo Kranjčević, pomočnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Lovro Bregar, načelnik uprave za notranje zadeve v Novi Gorici Viktor Podobnik in načelnik inšpektorata milice uprave za notranje zadeve v Novi Gorici. Udeleženci so na posvetu z zadovoljstvom podprli pobudo za srečanje bivših pripadnikov Narodne zaščite kot izvršilnega organa narodnoosvobodilnih odborov (NOO) na področju izvajanja nalog organov za notranje zadeve, katerih naslednik je današnja milica. Predlagali so tudi, da se pripadniki NZ, organizirajo tako, kakor so se organizirali pripadniki VOS, Vojske državne varnosti (VDV) in drugi. Sprejeto je bilo stališče, da se napiše zgodovinska monografija o vlogi NZ v času NOB.

Srečanje bivših pripadnikov NZ naj bi organizirali čimprej, vsekakor pa leta 1984, ko bomo praznovali 40. obletnico ustanovitve Narodne zaščite. Tedaj bi izdali tudi zgodovinsko monografijo. Da bi to delo uspešno opravili, je potrebno, da se v delo vključijo vsi bivši pripadniki NZ Slovenskega Primorja. Še živče pripadnike Narodne zaščite prosimo za morebitno gradivo s področja dela Narodne zaščite v NOB, fotografije in druge dokumente, s katerimi bi obogatili to monografijo. Prav tako prosimo za polne naslove sedanjih bivališč vseh še živčih in umrlih pripadnikov NZ, kakor tudi ime okrožja, okraja in krajevnega poveljstva, v katerem je posameznik deloval v NZ Primorske. Prispevke in naslove lahko posamezniki oddajo najbližji enoti milice ali pa pošljejo Francu Hvala, Prešernova 16, 65000 Nova Gorica, ki bo dajal tudi vsa pojasnila. Podatke je potrebno poslati do konca junija 1982. Prispevke posameznikov s področja dela Narodne zaščite med narodnoosvobodilno vojno in imena posameznikov bomo vnesli v zgodovinsko monografijo delovanja Narodne zaščite med NOB. Le z združenimi močmi nas vseh bomo dosegli svoj namen. Današnji in bodoči miličniki pa bodo tako vedeli, do kam segajo njihove korenine.

FRANC HVALA

TITOVO VELENJE

S prostovoljnim delom

Krajevna organizacija ZB NOV Pesje pri Titovu Velenju je sklenila, da bo zasadila 88 dreves na hribu pri spomeniku padlemu borcu. Park so uredili v spomin tovariša Tita krajani s prostovoljnim delom.

POLDE MEH

JESENICE

Kurirčkova pošta v jeseniški občini

Letošnjo kurirčkovo pošto so 12. 4. 82. v jeseniški občini pionirji sprejeli 5. aprila na grobišču talcev v Begunjah. Od pionirjev osnovne šole tega kraja v radovljiški občini so jo prevzeli pionirji osnovne šole Gorenjskega odreda v Zirovnici. Ti so jo 6. aprila našli do spomenika prvemu skerretarju SKOJ v Završnici, kjer so jo predali svojim vrstnikom osnovne šole Karavanških kurirjev na Koroški Beli. Po končanem mitingu so torbico ponesli do mostu v Trebežu, kjer so jo predali pionirjem osnovne šole Polde Stražišar. Tu so pripravili miting in jo nato prenesli v osnovno šolo Jeseniško-bohinjskega odreda v Kranjski gori. Od tu je 7. aprila kurirčkova pošta potovala po skrivnih poteh do Belce, kjer so jo prevzeli pionirji osnovne šole 16. decembra v Mojstrani. Pionirjem Osnovne šole Tone Čufar so jo predali naslednji dan in sicer pri spomeniku talcev na Belem polju. Devetega aprila je pošta prenočevala na Plavžu. Od tu je šla nato v vrtec Angelce Očepek, kjer so ji pripravili miting. Nadaljevala je pot skozi vrtec Julke Pičnik in se ustavila na šoli Prežihov Voranc. Tu je bila sprejemna slovesnost, naot pa je pošta počivala do ponedeljka 12. aprila. Od tu so jo pionirji odnesli na podružnično šolo na Blejsko Dobravo, kjer je bila krajša slovesnost pred spomenikom NOB v vasi. Pionirji z Dobrave so nato torbico odnesli na partizanske Poljane, kjer so jo predali pionirjem osnovne šole v Gorjah. V vseh krajih jeseniške občine so kurirčkovo pošto lepo sprejeli in s tem počastili spomin številnih padlih in umrlih kurirjev, ki so med vojno prenašali partizansko pošto. S tem so poskrbeli za oživiljanje tradicij teh nujno potrebnih zvez, ki so v času NOB povezovalе vse enote, terence in simpatizirje ter, vse ki so bili vključeni v delovanje OF.

BRANKO BLENKUS

Vabila

BORCEM LETALSKIH PREKOMORSKIH ENOT TER SVOJCEM PADLIH IN UMRLIH BORCEV

Po programu dela (za leto 1982) odbora skupnosti borcev letalcev prekomorcev (1. in 2. letalska eskadrilja NOVJ, odred letalcev NOVJ pri RAF-u, letalska mehanična četa, padalski bataljon itd.), organiziramo 4-dnevni avtobusni izlet »Po poteh letalcev NOVJ« v počastitev 40-letnice ustanovitve letalstva in protiletalske obrambe JLA na relaciji: Piran (Nova Gorica)-Zagreb-Beograd-Novi Sad-Sombor-Osijek-Brežice-Piran (Nova Gorica). V Beogradu si bodo letalci prekomorci (vsi izletniki) skupaj ogledali grobnico maršala Tita in se poklonili njegovemu spominu.

Izlet organizira avtobusno podjetje »SLAVNIK« iz Kopa. Avtobus bo predvidoma peljal (če bo dovolj prijav) na relaciji: Nov Gorica-Sežana-Postojna-Piran-Koper-Ilirska Bistrica (če bo dovolj prijav) - Postojna in naprej po predvideni relaciji. Če bo dovolj prijav, bo avtobus peljal tudi na relaciji: Tolmin-Ildria in naprej do Beograda.

3. junija 1982 (četrtrek) ob 6. uri zjutraj bo odhod avtobusov iz Pirana, Nove Gorice (in eventualno Tolmina). Kosilo med potjo. Namestitve v hotelu Jugoslavija, večerja in prenočišče.

4. junija 1982 (petek) bo v Beogradu polni penzion (zajtrk, kosilo, večerja in prenočišče). Obisk »Hiše cvetja« in »Muzeja 25. maja«. Izlet na Avalo in ogled drugih znamenitosti Beograda. Predvideno je srečanje s pripadniki JLA v Domu letalcev v Zemunu itd.

5. junija 1982 (sobota). Zajtrk, vožnja v Novi Sad (ogled trdnjave na Petrovaradinu), nadaljevanje poti v Sombor (obisk letalskega centra, spomenika na Batini, mosta 51. divizije itd.), kosilo. Večerja in prenočišče v Osijeku.

6. junija 1982 (nedelja). Po zajtrku vožnja preko Zagreba do Mokric. Po kosilu vožnja do Brežic, ogled letališča in povratek v Piran (Nova Gorica, Tolmin).

Za prevoz s avtobusi, hrano in prenočišče bo vsak posameznik prispeval 4.600 dinarjev (v to ceno so vračunane tudi vstopnine v muzeje in stroški rezervacij). Nosilci partizanske spomenice 1941 imajo popust 1.240 dinarjev (imajo brezplačno vožnjo) in vojaški vojni invalidi 930 dinarjev (imajo 75% popust pri prevozu), če bodo dostavili knjižice za znižanje vožnje.

Prijave za izlet bodo sprejemali na sedežih občinskih odborov ZB NOV vseh primorskih občin do 5. maja 1982. Vplačila naj se izvršijo na naslov: »SLAVNIK« Koper, Kidričeva 44, na žiro račun: 51400-601-10308, za izlet v Beograd-Sombor, prav tako do 5. maja 1982. Prijave in vplačila za tiste izletnike, ki živijo izven primorskih občin, pa bo sprejemal neposredno »SLAVNIK« Koper (isti naslov in žiro račun).

Potrebne informacije lahko dobite na sedežih občinskih odborov ZB NOV (pododbor letalcev prekomorcev) in pri vodji prostih prevozov SLAVNIK-a tovarišici Ivici Zupanc, telefon: 066/22-660.

Priporočamo borcem letalskih-prekomorskih enot ter svojcem padlih in umrlih borcev, da se udeležijo izleta in obiška »Hiše cvetja« ter »Muzeja 25. maja« v Beogradu.

Prav tako vabimo vse borce prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot, borce NOV Jugoslavije in aktiviste OF, da se udeležijo 4-dnevnega izleta »Po poteh letalcev NOVJ«.

S tovariškimi pozdravi!

Za odbor skupnosti borcev letalcev prekomorcev predsednik
Stojan Troha, l. r.
Za občinski odbor ZB NOV predsednik
Alojz Dekleva, l. r.

Bivše interniranke koncentracijskega taborišča Ravensbrück vabimo na srečanje v četrtek 22. aprila v Brestanici. Ogledale si bomo muzej bivših političnih zapornikov, internirancev in izgnancev, ki je v gradu Brestanica, in se dogovorile o eventualnih dopolnitvah ter o ureditvi našega dela muzeja v Ravensbrücku, ki bo na novo urejen.

Odhod iz Ljubljane bo ob 7. uri s Trga osvoboditve. Obvezne prijave je treba poslati na RO ZB NOV Slovenije, Vrtača 11, pod oznako »Ravensbrück«, najkasneje do 17. aprila zaradi organiziranja prevoza in kosila.

Tovarišice iz Gorenjske, Primorske in Dolenjske se lahko prijavijo za ljubljanski avtobus, tovarišice iz Štajerske, Pomurja in Koroške naj organizirajo svoj prevoz, prijavijo naj se le za skupno kosilo. Cena prevoza z avtobusom iz Ljubljane in nazaj je 200 do 220 dinarjev, za kosilo v hotelu Sremič pa 150 dinarjev.

Odbor komisije Ravensbrück

Domicilni odbor III. SNOUB »IVANA GRADNIKA«

obvešča in vabi vse borce in svojce padlih in umrlih borcev, da bo proslava 39-letnice ustanovitve brigade »Ivana Gradnika«

24. 4. 1982 (sobota) ob 10. uri v Vipavi na športnem igrišču pri severni vojašnici.

Spoštovani borci-borke in svojci padlih ter umrlih borcev, udeležite se te tradicionalne proslave v čimvečjem številu. Proslave se bodo udeležili tudi starši in svojci mladih vojakov, ki bodo ob tej priložnosti podali slavnostno zaoblubo.

Za Domicilni odbor
Slavko Bavčar

KO ZBZ NOV GABROVKA
KS GABROVKA

OS »Lojze Hostnik-Jovo« GABROVKA

vabijo ob krajevnem prazniku, dnevu ustanovitve OF in prazniku dela na odkritje spominske plošče padlim skojevkam, ki bo v nedeljo, 25. 4. 1982, ob 11. uri v osnovni šoli v Gabrovki. Posebno vabimo še vse preživele borce in aktiviste, da se ob 40-letnici njihovega odhoda v NOV te svečanosti udeležijo v čimvečjem številu. Zbor vseh udeležencev in gostov je pred Gasilskim domom v Gabrovki ob 10.30. Po proslavi bo prijateljsko srečanje.

Nosilec partizanske spomenice 1941 Stane Konstantin-Borut vabi dva borca, prav tako nosilca spomenice, ki sta sposobna preteči v eni uri od 10 do 15 kilometrov, da bi skupaj sestavili ekipo za tek ob žici okupirane Ljubljane. Ekipa bi tekla tudi na tekih treh src v Radenci, Bovu in Kranju. Ti teki so dolgi po 42 kilometrov. Ekipa bi nosila ime TV-15. Kdor bi bil pripravljen tekmovali, naj se oglasi na naslov: Stane Konstantin-Borut, 64220 Škofja Loka, Podlubičnik 54 ali na telefon 061 61-017.

Obvestila

Prosimo vse borce in borke, ki so bili v času borbe v štabu ali v prištabskih enotah XXX. divizije v katerem koli času od njene ustanovitve do konca vojne, da pošljejo svoje podatke na naslov: Jože Malič, Puterlejeva 29, 61000 Ljubljana. Poleg sedanjega točnega naslova bivanja prosimo, da navedete tudi dolžnost ali položaj v imenovanih enotah oziroma štabu in čas, ki ste ga prebili v teh enotah. Podatki so potrebni odboru Skupnosti borcev XXX. divizije zaradi izpolnitve evidence živčih borcev.

Odbor skupnosti borcev XXX. divizije

Tovariš Lovrenčič, ki ste v Primorskem dnevniku (verjetno leta 1946) napisali članek o Gornarsu, prosim, da mi pošljete svoj naslov.

Darinka Joštova,
Medlog Joštov mltn.
Celje

Rešitev nagradne križanke
SOP KRŠKO

Izžrebani so bili:
Alojz KRANJČIČ, Hmeljčič 20, 68216 Mirna peč

Anica CUCEK, Ul. 1. maja 5, 66230 Postojna
Breda PEČJAK, Pot na Jošta 55, 64000 Kranj
Pravila rešitev - vodoravno:
OPETNIK, PODVEZA, OČI, PSI, RENE, ER, SOP KRŠKO, UK, AGA, MAK, NIS, OPOSUM, OPREMA, APO, KRA, SIENA, GRAL, LIK, TANIN, ANTE, EMU, DAR, OPAT, GIERA, OCVIREK, RIAL, TR, AJ, LINK, AKIRA, KILT, AA, MAKARON, STORITVE, TAN, AVAL, AR, SASI.

Knjižne nagrade iz bogatega programa založbe Borec bomo izžrebanim poslali po pošti.
Uprava TV-15

Ljubivoj Tomažič

V Celju smo se marca poslovili od dolgoletnega zelo aktivnega člana družbenopolitičnih organizacij in društev Ljubivoja Tomažiča, ki se je rodil pred 77 leti v Kanalu ob Soči, kjer je dokončal učiteljske. Ze kot dijak je sodeloval pri organiziranju volitev poslancev v rimski parlament. Fašistični režim ga je vzel na piko in leta 1928 je bil med aretiranimi Slovenci. Junija leta 1929 se je rešil konfinacije s pobegom v Jugoslavijo, kjer se je v rudniku Huda jama v Laškem zaposlil kot dnevničar. Zaposlil je za jugoslovansko državljanstvo, a ni uspel. Ze takrat je bil prežet z idejo socializma. Aprila leta 1941 se je prostovoljno javil kot italijanski državljani v jugoslovansko vojsko v Soško legijo in maja istega leta prišel v Celje. Kmalu ga je gestapo aretiriral in skupaj z ženo in hčerko je bil izgnan v Srbijo. Zbiral je hrano in obutev za partizane. Na velikem mitingu v Čačku je govoril v imenu Primorske. Leta 1943 je bil med organizatorji poročalske službe za partizane, katerim so poročali o gibanju četnikov in Nemcev. Takoj po vrnitvi iz Srbije se je vključil v politično delo v Gaberju pri Celju. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Lado Kopriva

V Gornjem gradu smo se januarja poslovili od Lada Koprive, rojenega leta 1913. Bil je borec Slandrove brigade od leta 1944, za kar je bil odlikovan z medaljo za hrabrost.

Francka Selan

Septembra lani smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od predane aktivistke Francke Selanove. V Dravljah, kjer je med vojno in po vojni delovala, bo za vedno ostala v spominu kot neustrašna in požrtvovalna ter nadvse tovariška aktivistka NOV.

Kristina Mlakar

V 59. letu je umrla Kristina Mlakar iz Ige vasi. Ze leta 1942 je bila sprejeta v SKOJ in uspešno opravljala vse naloge. Ob prvih volitvah v NOO leta 1944 je bila izvoljena v odbor, s svojim delom v njem si je pridobila še večje zaupanje vaščanov. Po vojni je bila aktivna družbenopolitična delavka. Za svoje delo je prejela več priznanj in odlikovanj.

Lovro Čamernik

Novembra lani je umrl Lovro Čamernik iz Dragomera, ki se je rodil leta 1911. Mnogo je pretrpel po zapirih in taboriščih po Italiji, kasneje je bil borec Kosovelove brigade. Odlikovan je bil z redom za hrabrost in medaljo za hrabrost.

Jože Špik

V 74. letu je umrl Jože Špik. Imel je težko življenje. Z delom na manjšem bregovitem posestvu in kot gozdni delavec je preživljal številno družino. Zaradi samotne lege njegovega kraja so prišli k njemu prvi partizani po dražgoški bitki. Pozneje je bila pri njem organizirana obveščevalna točka. Leta 1943 je bil v Volaki ustanovljen odbor OF, katerega član je bil tudi Jože. Leta 1944 pa je stopil v NOV. Dodeljen je bil štabni četi Prešernove brigade. Po demobilizaciji je deloval kot član KLO in odbornik ZB NOV Hotavlje. Bil je dvakrat odlikovan.

Marija Melink

Na pokopališču v Dovju pri Mojstrani smo se decembra lani poslovili od najstarejše članice ZB Marije Melink, ki se je rodila leta 1887. Ze od leta 1942 je pomagala partizanom. Med partizani je imela sina. Ohranili jo bomo v lepem spominu.

Lovro Hafner

Rodil se je leta 1913 v vasi Trnje pri Škofji Loki. V NOV se je vključil marca leta 1943. Skupaj z bratom Jožetom sta okušala borbeno pota enot Cankarjeve brigade, v kateri sta bila vse do osvoboditve. Lovro je bil borec in komandir zaščitnega voda. Za svoje delo je prejel več odlikovanj. Od njega smo se poslovili decembra lani na pokopališču v Lipici.

Jože Antoličič

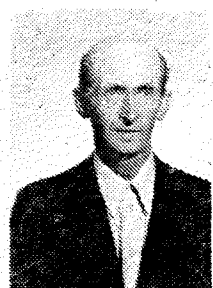
Težka bolezen je za vedno iztrgala iz naših borcevskih vrst komandanta 3. bataljona Pohorske brigade, komunist, borcev in družbenopolitičnega delavca Jožeta Antoličiča. Na Pohorje je prišel kot 20-leten fant. Bilo je to kmalu po padcu herojskega Pohorskega bataljona. Delavec, izučen mizarke obrti, se je vključil v Pohorsko četo. Postal je borec in eden tistih pohorskih partizanov, ki je bil vedno v prvih vrstah najhujšega.

Šestkrat ranjen od sovražnikovih krogel je s četo in kasneje z bataljonom svojih borcev v Zidankovi brigadi tolkel sovražnika v postojankah, kolonah in bunkerjih. Bitka v Kotu, na Mali Kopi, pri Jesenu, postojanke v Gornjem gradu, Zagorju, Braslavčah, preboj čez Savo, bitka pri Katari in na Moravskem in še bi lahko naštevali poraze Nemcev in domaćih izdajalcev, v katerih je s svojo hrabrostjo in sposobnostjo partizanskega komandanta imel Jože Antoličič vidno vlogo. Njegovi soborci se ga bomo vedno spominjali, kako je v bitki pri Katari ranjen popeljal svoje borce v juriš in poglaval Nemce v paničen beg vse do doline.

Mladina se ga bo spominjala kot večkratnega komandanta na progi Samac-Sarajevo, krajani Miklavža kot aktivista in pobudnika številnih akcij v KS.

Slavko Lampič

V 53. letu je umrl Slavko Lampič. Rojen je bil na Sutni pri Zabnici. V organiziranem delu NOB se je vključil leta 1943. Leta dni kasneje je bil aretiran in odpeljan na prisilno delo. Konec marca 1945 je pobegnil in nadaljeval z organiziranim delom do konca vojne. Prejel je medaljo zasluga za narod.

Ivan Hvalica

Februarja smo se na srenskem pokopališču poslovili od tovarisa Ivana Hvalice, rojenega leta 1911 v Mlinu. Od marca leta 1943 do razpada Italije je bil interniran v Gradiški. Po vrnitvi domov se je vključil v delo OF. V njegovi hiši so se mnogokrat zadrževali borci, aktivisti, kurirji in člani okrajnih in okrožnih odborov ter prebivalci okoliških vasi, ki so bežali pred okupatorjem. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Marija Sodja

V 93. letu je umrla Marija Sodja iz Spodnjih Gorij. Bila je dolgoletna članica organizacije ZB Gorje. Od nje smo se poslovili februarja na pokopališču v Zg. Gorjah.

Slavka Orešnik

Februarja smo se na celjskem pokopališču poslovili od Slavke Orešnik. Rodila se je pred 60 leti kot hči kmečko-delavske družine v Čekovniku pri Idriji. Tu je preživela mladost in vse tegobe, ki jih je fašistični režim prinašal primorskim Slovincem. Leta 1942 se je aktivno vključila v sodelovanje z NOV. Na terenu je bila kurirka in obveščevalka. Zaradi tega je bila leta 1943 aretirana in odpeljana v italijanske zapore, kjer je dočakala kapitulacijo Italije. Po vrnitvi domov se je takoj vključila v Južno-primorski odred, kjer je ostala do osvoboditve. Po vojni je bila aktivna družbenopolitična delavka na terenu.

Vinko Potočnik

Vinko Potočnik se je rodil leta 1920 v Rudnem pri Železnikih. V NOV se je vključil leta 1943 in bil v Jelovski četi do avgusta 1943. leta in od tedaj naprej in vse do osvoboditve je bil kurir. Za zasluge med NOB je prejel dve odlikovanji. Pokopali smo ga v Lipici pri Škofji Loki.

Anton Kanec

Februarja je minilo leto, ko smo se na volčanskem pokopališču poslovili od Antona Kanca. Rodil se je leta 1903 v Volčah pri Tolminu. Bil je mobiliziran v italijansko vojsko in poslan v Afriko, od koder se je vrnil s 3. prekomorsko brigado. Doma se je takoj vključil v NOO in bil finančni referent.

Marija Stanič

Na pokopališču v Prvačini smo se poslovili od Marije Stanič. Rodila se je leta 1926. V drugi polovici leta 1942 je začela aktivno sodelovati z NOG in kot mladinka je vestno in požrtvovalno delala. Leta 1943 je bila sprejeta v SKOJ. S svojo aktivnostjo je nadaljevala do konca vojne.

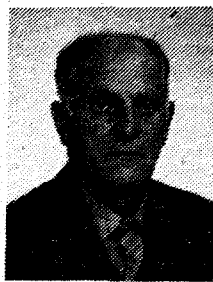
Gabriela Hafner

Konec leta 1981 smo se na pokopališču v Lipici pri Škofji Loki poslovili od aktivistke Gabriele Hafner, rojene leta 1916 na Planici pri Kranju. Kot zavedna Slovenka je že leta 1942 sodelovala z aktivisti škofjeloške predilnice, kjer je bila zaposlena. Bila je povezovalka med aktivisti v podjetju in terenskimi organizacijami OF. Za svoje delo je prejela odlikovanje.

Ludvik Hvala

Decembra lani smo se na pokopališču v Volčah poslovili od Ludvika Hvale. Rodil se je leta 1905 v Gorenji Trebusi. Po vrnitvi iz Italije leta 1943 se je takoj vključil v NOB. Bil je borec Gradnikove brigade, kasneje pa pripadnik NOS. Po končani vojni je pomagal pri graditvi naše domovine.

Rafael Bizjak

Februarja je umrl Rafael Bizjak. Rodil se je leta 1923 v Tinjanu. V NOV se je vključil februarja leta 1944. Po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec v krajevni skupnosti Škofije pri Koprju. Od njega smo se poslovili v Škofijah.

Ana Lapornik

Na pokopališču v Lazišah nad Rimskimi Toplicami smo se marca lani poslovili od Ane Lapornik, ki se je rodila leta 1907 na Gračnici. Z NOB je pričela aktivno sodelovati junija leta 1941. Oktobra 1942 je bila izdana in odpeljana v celjski Stari pisker in od tam v mariborske zapore. Leta 1943 so jo odpeljali v taborišče Auschwitz in Ravensbrück. Domov se je vrnila po osvoboditvi. Bila je odlikovana.

Pavla Medvešek

Pavla Medvešek se je rodila v vasi Goljevica nad Anhomim. Njeni prvi začetki sodelovanja z NOB so bili že februarja leta 1942. Zaradi suma sodelovanja z NOB je bila v začetku leta 1943 odpuščena iz tovarne cementa Anhomim. V NOB so ji bile zaupane razne naloge, katere je vestno opravljala. Tudi po končani vojni se je zavedala svoje dolžnosti. Bila je odlikovana.

Ivan Žnidarčič-Janez

Rodil se je leta 1900 v mali vasi Ravne nad Kanalom in okusil grozote prve svetovne vojne. Junija leta 1942 je navezal stike s prvimi organizatorji in aktivisti in postal njihov sodelavec. Pozneje so mu bile zaupane razne naloge na terenu. Tudi v minerskem vođu 17. brigade je bil. Svoj prispevek je dal tudi pri ustanavljanju in delu obdelovalnih združenj. Bil je večkrat odlikovan. Pokopali smo ga januarja na pokopališču v Desklah.

Posmrtni zapis o pedagogu-komunistu Maksu Bevcu

Grob se za grobom vrsti tiste generacije, ki jo je viharno tričetrtstoletno obdobje pritiskalo k tlom, ji izčrpavalo telesne moči in preizkušalo duha, a zlomilo je ni nikoli. Svetal primer je Maks Bevc, nazadnje pedagog na Poklicni gradbeni šoli Ivan Kavčič v Ljubljani, čigar žaro s posmrtnimi ostanki smo položili v grob na pokopališču na Viču v Ljubljani 15. marca 1982.

Maks Bevc se je rodil 3. septembra 1908 očetu Mihi, upokojenemu železniškemu delavcu, in Mariji, rojeni Skutnik, kmetici s štirih hektarov obdelovalne zemlje v Črešnjem pri Slovenski Bistrici. Sedmerim otrokom so bile edina prihodnost - šole. Maks se je vozil v mariborsko realko, z upi na univerzitetni študij, vendar so odločale družinske skromne gmohtne razmere. Presedlal je na učiteljske in spomlad 1928 maturiral. Ze na učiteljsko, še bolj pa med (takrat neizogibno) brezposelnostjo po maturi, se je poglabljal v družboslovno znanost. Osebnih prijateljev in zglede so mu (med drugimi) bili močje istega poklica: Franjo Vrnun, Oskar Hudales in Milan Apih. S preučevanjem marksistične literature je nadaljeval še pozneje - kot učitelj v St. Janžu na Dravskem polju (pri Ptuj). Tu si je osnoval družino z učiteljico Marijo Rojnik. Rodila sta se jima sin Danilo (1932) in hčerka Milena (1933). Kot prosvetar je požrtvovalno deloval pri duštvu Sokol.

Ob okupaciji 1941 leta je Maks Bevc vedel, da je z družino obsojen na zločinsko izničenje, skupno s slovenskim narodom. 5. maja 1941 so ga predali nacističnim rabljem na gradu Borl pri Ptuj, kamor so kmalu prignali še ženo Marijo. Le-ta je pred tem skrila otroka pri njegovih starših v Črešnjem in okupatorjem navzevala, da sta pri dedku v Prestranku pri Postojni, ki ga je zasedla Italija. S 3. transportom sta zakonca Marija in Maks Bevc bila izgnana v Srbijo, v

Paračin, od tam pa (14. 8. 1941) v Zaječar, kjer so izgnanci prevladovali. Maks Bevc se je pridružil NOV kot borec, kmalu pa so ga postavili na mesto učitelja v Lokvi pri Knjaževcu. Z ženo Marijo sta v Lokvi pomagala pri vseh akcijah za pomoč NOV ter zagnano sodelovala v slovenskem kulturnem društvu »Franc Rozman« - do vpoklica v Beograd (21. maja 1945). Oba sta opravila izpopolnitev na političnoideološko-pedagoškem tečaju v Beogradu, nato sta odšla s skupino učiteljev v Bolgarijo. V Kavarni pri Varni (v Dobruži) je bil Maks Bevc učitelj in upravitelj dečjega doma - do vrnitve v osvobodeno Slovenijo (septembra 1945) na predvojno mesto učitelja v St. Janžu na Dravskem polju. - Po več kot štirih letih (maj 1941 - september 1945) so bili starša (Marija in Maks ter otroka (Danilo - 13 let, Milena - 12 let) spet - združena družina.

Maks Bevc je 7. julija 1947 postal član KP Slovenije in disciplinirano opravljal dolžnosti na zaupanih delovnih mestih (St. Janž na Dravskem polju, Slovenska Bistrica, Medvode-Preska in Poklicna gradbena šola Ivan Kavčič v Ljubljani). Med delom je diplomiral na Višji pedagoški šoli v Ljubljani. Bil je član krajevnih vodstev SZDL (Slov. Bistrica), TVD Partizan (Medvode) in Planinskega društva Slovenije. Odlikovan je bil z redom dela s srebrnim vencem (1966). Njegova življenjska maksima je bila: »K delu sodi doslednost!« Iz avtobiografije: S predavanjem je prenehal sele po resnem opozorilu zdravnikov, toda delal je načrte s tovariši še zadnje dni pred smrtjo. Umrl je 6. 3. 1982 v bolnišnici dr. Petra Držaja v Ljubljani. Generacija, ki ji je bil zgled učitelja - komunist, mu je ob odprtem grobu obljubila trajen spomin.

Jaka Slokan

Franc Kramar-Šimen

Komaj pred tednom dni smo se skupaj sedeli na sestanku odbora za proslavo 40. obletnice ustanovitve Šercerjeve brigade. V pričakovanju praznovanja, v zagonu prijav je prenehalo biti plemenito srce našega draga Simna. Ni dočakal veličastja praznika.

Spoznal sem ga v razvevati partizanskega gibanja, v času takimenovalne partizanske pomladi junija 1942 pri Zapotoku pod Mokrcem. Takrat je Šimen bil že komisar enega največjih partizanskih bataljонов, ne samo v Notranjskem odredu, ampak nasploh, saj je štel preko 1000 borcev. Kmalu so prišle do izraza vse njegove organizatorske in strokovne sposobnosti, ko je s sodelavci organiziral edinstveno bazo, enkratno za tedanji čas. Bazo, v kateri so poleg bolnišnice bile tudi puškarne, pirotehnična, avtomehanična, kovinsko-predelovalna ter čevlarska delavnica, krojaške in mizarske delavnice z vsemi potrebnimi skladišči. Vse delavnice so bile med seboj in s štabom Krimskega odreda in 3. grupe odredov telefonsko povezane v neposredni bližini Ljubljane – kot glavnim oskrbovalnim središčem.

Ponovno sva se srečala 6. oktobra 1942 ob ustanovitvi Šercerjeve brigade, katere prvi intendant je bil Šimen in kot tak tudi ostal vsem šercerjevcem v najlepšem spominu.

V začetku leta 1943 je šel ponovno na teren, kjer je kmalu zatem postal načelnik VOS-a za velikolasko okrožje. Temu je sledilo obdobje Simnovih funkcij in položajev, ki so zahtevali enkratne organizacijske sposobnosti, strokovno tehnično razgledanost, požrtvovalnost, sposobnost dogovarjanja, povezovanja in sodelovanja z ljudmi vse od vodje intendature oficirske šole Glavnega štaba v Metliki do šefa prometnega odseka vojne oblasti 4. armade, da vseh ostalih vmesnih nalog ne naštevam.

Za njega je bil značilen in svojstven njegov neizmeren optimizem, ki ga je na zelo preprost, pa vseeno vedno prepričljiv način izžareval tudi v najtežjih dneh in najusodnejših urah našega partizanstva. Bil je vedrega duha in poln šegavosti, iskri, ve odrezavosti, dobro srčen, vedno pripravljen pomagati in se žrtvovati. Bil je ne samo zanesljiv soborec, ampak tudi iskren tovariš in prijatelj. In prav tak je Šimen tudi ostal.

Franc Sodnikar

Februarja je umrl Franc Sodnikar iz Lukovice. Rodil se je leta 1913. V NOV je stopil leta 1942, bil je komandant bataljona Šlandrove brigade, nato komandant letališča v Beli krajini in za tem pri Zagrebu. Prejel je več visokih odlikovanj in priznanj. Bil je prvi predsednik KS Dragomer-Lukovica in mnogo prispeval k razvoju in oblikovanju te skupnosti.

Marija Mlakar

Februarja smo se poslovili na pokopališču v Viševku v Loški dolini od Marije Mlakar – Mavhlove mame iz Ige vasi. Rodila se je pred 85 leti. Poleg velikih skrbi za družino je bila Marija velika opora svojemumužu, ki se je vključil v predvojno politično življenje v Loški dolini. Leta 1942 so italijanski fašisti izropali in požgali njen dom, moža Jožeta pa so ustrelili v znani roški ofenzivi. Avgusta istega leta so okupatorji ponovno do kraja požgali obnovljeno hišo. Vse to gorje Mavhlove mame ni zlomilo. Še naprej je bila v oporo svojim otrokom, hči Kristina je bila skojevka, sin Jože pa borec 14. divizije.

Antonija Klokočevnik

V začetku letošnjega leta smo se v Spitaliču poslovili od aktivistke Antonije Klokočevnik s Tolstega vrha, rojene 1911. leta. Delovala je skupno s svojim možem in sestro, ki sta bila člana okrajnega odbora OF Slovenske Konjice, predvsem pa je bila neposredna sodelavka partizanske bolnišnice Zime, ki je bila v bližini v gozdu nad konjiško vasjo. Pekla je kruh in dajala mleko ter še marsikaj, kar so ranjeni in osebe potrebovali. Bolnišnica je delovala od novembra 1944 do osvoboditve in ves čas je bila deležna pomoči požrtvovalne Tončke.

Avgust Gogala

Februarja smo se borci, prijatelji in znanci poslovili od Avgusta Gogale na blejskem pokopališču. Izučil se je urarske obrti, a v letih pred drugo svetovno vojno za ta poklic ni bilo zasluzka. Zaposlil se je pri železnici in pred nekaj leti je bil upokojen. Med NOB je sodeloval kot aktivist, obveščevalec v Bohinjski Beli, leta 1944 pa se je pridružil borcev Jeseniško-bohinjskega odreda.

Franc Štiglic

Franc Štiglic se je rodil leta 1925 v Skofji Loki. Komaj 17 let mu je bilo, ko je bil že v enotah NOV. Največ časa je bil v enoti vojske državne varnosti. Bil je hraber in pošten borec, kar dokazujejo njegova odlikovanja. Pokopali smo ga v Lipici.

Jakob Adamič

V 90. letu je umrl v Bistri pri Črni na Koroskem Jakob Adamič. Vsa njegova družina je sodelovala s partizani in jim nudila zavetje. Visoko v planini nad njegovo domacijo je bila pozimi 1945. leta partizanska bolnišnica. Od njega smo se poslovili februarja na pokopališču v Črni.

Franc Osojnik

Rodil se je leta 1910 v Lutranskem vrhu. Leta 1942 je sodeloval s partizani, v naslednjem letu pa je stopil med borce NOV. Bil je v 13. brigadi Mirka Bračiča. Nemci so ga ujeli in je bil 13 mesecev v ujetništvu blizu Berlina. Od njega smo se poslovili na pokopališču v Črni na Koroskem.

Franc Rozman

Na pokopališču v Lipici pri Skofji Loki smo že pred časom pokopali Franca Rozmana, rojenega v Podbrezjah na Gorenjskem. V NOV je stopil februarja leta 1944 in bil v sklopu Kokrškega odreda do decembra, ko so ga ujeli Nemci in odpeljali v celovške zapore. Po vrnitvi iz Celovca se je vključil v Cankarjevo brigado, kjer je ostal do osvoboditve. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost.

Lado Narobe

Rodil se je v Celju leta 1930, kasneje je živel v Domžalah, od koder je februarja 1944 odšel k partizanom. Kasneje so ga ujeli domobranci, ga pripeljali nazaj v Domžale, pa jim je pobegnil in se vrnil med partizane. Bil je kurir v jurišnem bataljonu 15. divizije, marca 1945. leta je bil pri Gabrovki hudo ranjen, zato so ga poslali v letalom v Italijo na zdravljenje. Po vojni so ga poslali na Češko v uk za elektrifikacijo. Po resoluciji informbiroja se je vrnil, vendar je kmalu pobegnil na Madžarsko. Na Madžarskem so ga zaprli, po ureditvi odnosov med Jugoslavijo in SZ je bil izpuščen, vendar domov ni smel več. Lani decembra se je smrtno ponesrečil.

Ambrozija Šafar

Ambrozija Šafar smo pred kratkim pokopali v Dolgi vasi pri Kočevju, kjer se je rodila pred 60 leti. Od maja leta 1942 je bila kurirka in obveščevalka, zbirala je tudi hrano, obleko in sanitetni material za partizane. Avgusta 1944. leta so jo zaprli, pretepali in odpeljali v taborišče Ravensbrück, kjer je bila do konca vojne. Po vojni je bila zaposlena v Tekstilni v Kočevju, dolga leta pa je delala v odboru Rdečega križa.

Franc Gorjup

Franc Gorjup se je rodil leta 1920. Bil je borec Kosovske in Vojkove brigade od leta 1944 do osvoboditve. Po vojni je bil zaposlen v železnici na Jesenicah. Od njega smo se poslovili na pokopališču Dovej pri Mojstrani novembra lani.

PRAVNI SVETOVALEC

Š. Z. V. Starostno ste upokojeni kot borec NOV. Pretpeli ste hudo prometno nesrečo in ste v tej nesreči izgubili desno nogo. Ali ste zaradi te telesne okvare upravičeni do invalidnine, kljub temu da ste jo dobili kot upokojenec?

Odgovor: Za telesno okvaro kot posledico bolezni ali poškodbe izven dela so zavarovani tudi starostni in invalidski upokojenci. Zato ste tudi vi za telesno okvaro, ki ste jo dobili zaradi poškodbe izven dela v času uživanja starostne pokojnine, upravičeni do ustrezne invalidnine.

R. Z. V. Ste kmet kooperant. Zaradi starostne upokojitve bi radi dokupili manjkajočo vam pokojninsko dobo. Ali in na kakšen način lahko to dosežete?

Odgovor: Z zahtevo za dokup pokojninske dobe se obrnite na Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Kmetom kooperantom, ki so pokojninsko in invalidsko zavarovani po pogodbi o izvajanju pokojninskega in invalidskega zavarovanja kmetov v SR Sloveniji, se namreč na njihovo zahtevo vsteva v pokojninsko dobo tudi čas prejšnjega opravljanja kmetijske dejavnosti, če za kritje obveznosti, nastalih s tem vstevanjem, plačajo ustrezni prispevek. O tem izda na zahtevo zavarovanca – kmeta kooperanta odločbo Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji, ki v tej odločbi določi tudi prispevek, ki ga mora plačati. Osnova za plačilo prispevka pa je zavarovalna osnova, po kateri je kmet kooperant zavarovan po preje navedeni pogodbi.

S. P. K. Radi bi vedeli, kako se ugotovi pri prodaji hiše oziroma stanovanja prometna vrednost, ki je osnova za odmero prometnega davka.

Odgovor: Prometna vrednost prodane nepremičnine, ki je osnova za odmero davka na promet nepremičnin, je praviloma dogovorjena prodajna cena. Kolikor pa davčni organ meni, da je dogovorjena cena nižja od prometne vrednosti, to je od cene, ki bi jo imela nepremičnina v prostem prometu, ugotovi to vrednost s cenitvijo. Cenitev pa je obvezna če se je kupec po pogodbi zavezal plačati prometni davek.

V. Š. T. Kateri delovni invalidi so upravičeni do dodatka na invalidnost?

Odgovor: Pravico do dodatka na invalidnost imajo invalidski upokojenci, ki so pridobili pravico do invalidske pokojnine pred dopolnjenim 60. letom (moški) oziroma 55. letom (ženske) starosti, če njihova na podlagi pokojninske dobe odmerjena pokojnina ne dosega 85% pokojninske osnove. Ta dodek se odmerja v odstotku od pokojnine (5-20%) in je odvisen od zavarovančeve starosti ob nastanku invalidnosti ter od razmerja med delovnimi leti (leta od 20. leta starosti do nastanka invalidnosti) in zavarovančeve pokojninske dobe. Invalidska pokojnina skupaj z dodatkom na invalidnost pa ne sme presegati 85% pokojninske osnove.

A. M. Z. Ob kakšnih pogojih je začasno brezposelni delavec upravičen do denarnega nadomestila?

Odgovor: Pravico do denarnega nadomestila med brezposelnostjo ima delavec, ki je delal najmanj 9 mesecev brez presledka ali 12 mesecev s presledki v zadnjih 18 mesecih, če se prijavijo skupnosti za zaposlovanje v 30 dneh po prenehanju delovnega razmerja. Ne more pa te pravice uveljaviti, če mu je delovno razmerje prenehalo po lastni krivdi ali volji, razen če je prišlo do prenehanja iz zdravstvenih razlogov, zaradi zaposlitve njegovega zakonca v drugem kraju ali zaradi sklenitve zakonske zveze v drugem kraju.

T. S. S. Ali ste po vašem pokojnem možu, ki je kot kmet – borec NOV prejemal starostno pokojnino in varstveni dodatek, upravičeni do teh prejemkov tudi vi?

Odgovor: Po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov je za pridobitev pravice do starostne pokojnine potrebno, da dopolni kmet 65 let starosti, če pa je kmet borec NOV pred 9. 9. 1943, zadostuje za pridobitev pravice do starostne pokojnine dopolnitev starosti 60 let. Toda zakonec kmeta-borca ima po njegovi smrti, tudi če sam ni borec NOV, pravico do starostne pokojnine, če je dopolnil starost 60 let. Pravico do varstvenega dodatka pa ima le, če je socialno ogrožen.

P. T. R. Radi bi vedeli, kolikšno vojaško invalidnost predstavljajo izguba sluha in hujska okvara sluha ali močnejša naglušnost.

Odgovor: Po seznamu odstotkov vojaške invalidnosti, ki je sestavni del pravilnika o ugotavljanju odstotka vojaške invalidnosti, predstavljajo: popolna izguba sluha na obeh ušesih – 70-odstotno, obojestranska hujska okvara sluha (nad 90% po Fowlerju) – 60-odstotno, obojestranska hujska naglušnost pa pri skupni izgubi sluha nad 70-90% po Fowlerju – 40-odstotno in pri skupni izgubi sluha od 60-70% po Fowlerju – 30-odstotno invalidnost.

A. N. K. Kot invalidu III. kategorije invalidnosti vam je priznana pravica do poklicne rehabilitacije zaradi usposobitve za drugo ustrezno lažje delo. Kolikšno oskrbnino boste prejemali med trajanjem poklicne rehabilitacije?

Odgovor: Oskrbnina, do katere je upravičen delovni invalid od dneva pridobitve pravice do poklicne rehabilitacije do dneva napotitve na rehabilitacijo, med rehabilitacijo, na katero je bil poslan, in med privajanjem na delo, za katero se je z rehabilitacijo usposobil, znaša 90% poprečnega mesečnega zneska osebnega dohodka za poln delovni čas, ki ga je dosegel v koledarskem letu pred letom, v katerem je postal invalid.

R. A. V. Ste vojaški vojni invalid III. skupine in vas zanima, ali bi lahko uvozili osebni avtomobil iz tujine.

Odgovor: Po odloku o pogojih, pod katerimi smejo domače fizične osebe uvažati motorna vozila iz tujine, smejo uvažati osebna motorna vozila iz tujine tudi vojaški invalidi I. do VI. skupine invalidnosti, toda le, če jim je lastnost invalida priznana samo na podlagi okvar okončin.

R. V. L. Za koliko časa se obvezniku naborniku, ki mu je priznana lastnost edinega hranilca družine, odloži služenje vojaškega roka?

Odgovor: Naborniku – edinemu hranilcu družine se odloži služenje vojaškega roka, dokler je edini hranilec, vendar ne dlje kot do konca novembra koledarskega leta, v katerem dopolni starost 27 let.

T. E. M. Radi bi spremenili priimek in vas zanima, kakšni so pogoji za to in kdo o tem odloča.

Odgovor: Občan ima pravico spremeniti osebno ime (ime, priimek). Sprememba se ne dovoli samo osebi, zoper katero teče kazenski postopek za kaznivo dejanje, za katero se storilec kaznuje po uradni dolžnosti, niti osebi, ki je bila obsojena za tako kaznivo dejanje, dokler kazni ni izvršena ali dokler trajajo pravne posledice obsodbe, kakor tudi ne osebi, za katero se ugotovi, da je spremembo zahtevala zato, da bi se izognila zakonitimi obveznostim. – O zahtevku za spremembo pa odloča za notranje zadeve pristojni upravni organ občine, v kateri ima občan stalno prebivališče.

6

MITJA TOLLAZZI BEG IZ LJUBLJANSKIH SODNIJSKIH ZAPOROV

Veselo smo se poslovili. Gustelj je odšel za svojo enoto, mi pa proti Mestnemu trgu. Med potjo sta se nam pridružila še Maks in Murn, ki sta bila tudi kuharja v sodnijskih zaporih. Žal se njunega priimka oziroma imena ne spominjam več. Vem le, da sta bila oba doma iz Stajerske. Pred trgovino na Mestnem trgu smo zagledali stražarja. Na naše vprašanje nam je pritrdil, da je tam sedež komande 10. NOUB. Eden od kurirjev nas je odpeljal v prvo nadstropje in nas najavil komandantu brigade majorju Alojzu Kajinu (generalmajor v pokoju Alojz Kajin, Maribor, Tomšičeva 20). Komandant nas je začuden pogledal, ko se nas je pet civilistov zbralo v njegovi začasni pisarni. Šele ko smo mu povedali, da želimo ponovno vstopiti v NOV Jugoslavije in da smo pripravljeni ponovno se boriti do popolne osvoboditve Slovenije, se je malo sprostil. Dejal nam je, da pozdravlja našo namero, da pa on ne sprejema novih borcev, ampak je za to zadolžena komanda mesta Ljubljane. Le-ta da se je verjetno že nastanila v eni od ljubljanskih kasarn, ni pa vedel v kateri.

Sli smo iskat komando mesta Ljubljane. Na Tromostovju so se mimo nas pripeljali kamioni. Na enem sem zagledal Marijo, hrabro partizanko Notranjskega odreda, doma z Rakeka, s katero sem bil skupaj v isti četi. Na rokavih je nosila našitke podporočnika. Veselo sva si pomahala v pozdrav in že je kamion odpeljal mimo nas naprej. Ko je kolona kamionov odpeljala, sem na drugi strani ceste zagledal komisarja Notranjskega odreda Jožeta Bedenciča-Iztoka (Ljubljana, Resljeva 21). Pohitel sem k njemu in tovariško sva se objela. Takoj me je vprašal za brata Bojana in za ostale ujet partizane pri Sv. Ani na Notranjskem. Povedal sem mu, kar sem vedel. Zanimalo ga je, kam smo namenjeni. Odgovoril sem mu, da bi se radi zglasili v komandi mesta Ljubljane, da bi ponovno vstopili v NOV. »Ravno prav,« mi je dejal, »v mojem drugem bataljonu 9. NOUB, v katerem sem bataljonski komisar, potrebujemo sekretarja SKOJ-a. Pridi in postavi te bomo na to dolžnost.« Z veseljem sem sprejel ponudbo. Rekel mi je še, da je bataljon začasno nastanjen v osnovni šoli na Prulah, nato smo se poslovili. Poslovil sem se tudi od tovarišev iz zapora Maksa in Murna ter se z Jurmanom in Raznožnikom vrnil k Hladnikovim.

Na vsej poti smo srečevali velike množice praznično oblečenih ljudi. Na vseh obrazih se je videlo veselje in olajšanje, da je konec okupacije in da je nastopila dolga leta željno pričakovana svoboda. Partizanske enote so z Dolenjske in Notranjske še naprej prihajale v Ljubljano. Kolona tankov vseh mogočih tipov je bila pozdravljena z veselimi vzkliki: »Živeli partizanski tankisti!« Vsi tanki so bili okrašeni z zelenjem in rožami.

Pri Hladnikovih sem se poslovil od Marte in Daliborja in se jima zahvalil za tridnevno skrb. Pozdravil sem se tudi z Jurmanom in Raznožnikom, ki sta se namenila peš domov v Idrijo.

Bilo je okoli četrte ure popoldan, ko sem se javil dežurnemu v 2. bataljonu 9. SNOUB. O mojem prihodu je bil že obveščen in odpeljal me je v enega od razredov, kjer se je razporedila za spanje ena od čet. Ker nisem imel opasača in porcije, mi je dežurni čete takoj predal nov nemški opasač, titovko in novo italijansko porcijo. Ko sem se opasal in si nadel na glavo titovko, sem po štirih mesecih okupatorskega zapora ponovno postal borec Titove armade.

Konec

Vez bratstva in enotnosti

Osnovni šoli Toneta Cufarja iz Maribora in Milana Šorga iz Oprtija v hrvatski Istri sta se pobratila 26. 3. 1982. Na prvi pogled bi človek pomislil, da ti dve šoli nimata ničesar skupnega. Prva je v Mariboru, velika, obnovljena in dozdana, tako da lahko sprejme 800 otrok, druga pa stara, postavljena v majhnem istrskem naselju, ki je bilo nekoč mestce, danes pa v njem živi komaj dobra desetina družin. Otroci se v to šolo vozijo s šolskimi avtobusi iz vasi in naselij Oprtališine, kot tam imenujejo območje, katerega središče je bil nekoč Oprtalji, vendar jih ni toliko, da bi napolnili šolske prostore. Obe šoli pa imata nekaj skupnega. Nosita namreč imeni prvoborcev našega narodnoosvobodilnega boja in revolucije.

Tone Cufar, sin jeseniškega železarja, revolucionar in pisatelj,

je vse svoje življenje namenil boju delavskega razreda za boljšo in pravičnejšo družbeno ureditev, v kateri ne bo prostora za izkoriščevalce, ki si prisvajajo sadove delavskih žuljev. Žal sadov svojega revolucionarnega dela ni užival, ker so ga fašistični in nacistični okupatorji 1942. leta v Zalogu pri Ljubljani ubili.

Milano Šorgu, sinu istrskega kmeta, so fašisti zažgali hišo in ga pregnali z rodne grude samo zato, ker je bil »sciaivo«. Komaj mesec dni je bil Milan star, ko je izgubil rojstno hišo. S starši se je naselil na Pobrežju pri Mariboru. Tu je odrasel in obiskoval staro šolo, sedaj poimenovano po Tonetu Cufarju. Leta 1941 se je kot skojevec odzval pozivu KPJ in stopil med prve borce za svobodo. Tudi on ni dočkal svobode, ker je pod sovražnikovimi krogami padel 28. 3. 1945 kot poročnik JLA, takorekoč pred pragom rojstne hiše v Istri. Milan je nosilec partizanske spomenice 1941 in je uvrščen v spominsko knjigo padlih pripadnikov OZNE, izdano ob 10. obletnici ustanovitve OZNE pod naslovom »Pali nepobedjeni«.

Dejstvo, da je Milan hodil v osnovno šolo na Pobrežju, dal življenje za svobodo blizu kraja, v katerem stoji šola, ki nosi njegovo ime, je bila tista nit, ki je vzpodbudila organizacijo ZB v krajevni skupnosti Toneta Cufarja, da je predlagala pobračenje teh dveh šol. Zahvala za realizacijo zamisli pa gre predvsem delovnim skupnostima pobračenih šol, ker sta idejo uresničili in jo izpeljali tako, da bo ostala v trajnem spominu vseh, ki so pobračenju prisostvovali in s svojimi prispevki sodelovali.

R. Šorgo

Štafeta – iz kraja v kraj

Sedmega aprila zjutraj je štafeta mladosti zapustila sremsko mesto Irig. Pot po Vojvodini je spet predstavljala kamenček v mozaiku bratstva in enotnosti, ki jo mladi izgrajujejo in dokazujejo, ko si iz rok v roke predajajo štafeto palico. Bogat kulturni program, ki traja vso noč, živa beseda borcev o dogodkih med NOB, vse to bo ostalo v nepozabnem spominu.

Po približno 240 kilometrih se je štafeta tega popoldneva ustavila v Novem Sadu. Prenočila je v šoli Svetozar Marković. Naslednjega dne so nosilce štafete na poti proti južnemu Banatu pozdravljali pionirji, mladinci in ostali občani, vasica Šajkaš je nosilce pričakala odeta v cvetje in plapolajoče zastave. Potem pa naprej čez Tiso v Opovo, Kovačice, Alibunar, Pančevo, Kevin do Bele Crkve. V Kovačici so ob prihodu štafete pripravili kulturni program v srbohrvatskem, slovaškem in madžarskem jeziku. V soboto je štafeta palica v rokah mladih prepotovala približno 400 kilometrov dolgo pot po severnem delu Banata in Bački. Prenočila je v Bački Topoli. V nedeljo je krenila proti Kuli, kjer se ji je pridružilo 35 lokalnih štafet. Skozi Bačko Palanko in Sit je proti večeru prispela v slovesno okrašen Sombor. Pozdravljalo jo je tisoče navdušenih mladih grl. Ob tej priložnosti so poslali pozdravno pismo predsedstvu SFRJ.

Sedmi dan potovanja po Vojvodini se je štafeta mladosti poslovila od krajanov Beočina, ki so jo pospremili s pesmijo »Druže Tito, mi ti se kunemo.« Mladina pa je izpustila jato devetdesetih golobov v spomin devetdesetletnice rojstva tovariša Tita. Od Sremske Mitrovice dalje je pot vodila proti Savi. Na mostu pri Sremski Pači so jo sprejeli mladinci Bosne in Hercegovine, da jo prav tako ponosno ponesejo skozi kraje svoje republike.

Z. D.

Vojašnica Dušana Kvedra-Tomaža v Ptuj

V JLA ima pomembno vlogo mladinska organizacija

Zveza socialistične mladine Jugoslavije je družbeno-politična organizacija, ki nadaljuje svetle tradicije SKOJ. V naši samoupravni družbi ji pripada mesto, ki omogoča, da samostojno odloča o mnogih vprašanjih. Svojo nalogo in vlogo ima tudi v jugoslovanski ljudski armadi in kot taka je pomemben dejavnik življenja v njej.

ZSMJ je v enotah JLA s svojim nacionalnim, socialnim in izobraževalnim sestavom »JUGOSLAVIJA V MALEM«. Skupno življenje in delo mladine iz raznih krajev države razvija revolucionarne tradicije narodnoosvobodilnega boja, bratstvo in enotnost, enakopravnost ter skupnost vseh naših narodov in narodnosti kot največjih pridobitev naše socialistične revolucije. ZSMJ v JLA je specifična organizacija, posebej organizirana celota. V naši armadi je bila zaradi njenega karakterja in zahtev koncepta splošne ljud-

dinske organizacije vojašnici Dušana Kvedra-Tomaža v Ptuj:

Katera je najpomembnejša naloga mladinske organizacije v JLA?

»Mednarodna vojno-politična in ekonomska situacija ter njena nasprotja v svetu, vedno večji tempo oboroževanja, energetska kriza, sovražna emigracija, sovražna nacionalistična in iredentiistična izstopanja so okoliščine, ki nalagajo SFR Jugoslaviji in njenim oboroženim silam, da krepijo obrambno pripravljenost. In ker je organizacija ZSMJ v vojaških kolektivih specifična organizacija, ki ima prvo nalogo budnost za obrambo domovine, je to naloga, ki ji namenimo največ pozornosti. Cilj pouka in vzgoje je izgradnja vojaško sposobnih, politično zavestnih, moralno močnih in borbeno discipliniranih mladincev – vojakov, starešin ter enot.

Borbena izgradnja enot je težiščno delo OO ZSMJ na vseh nivojih, od osnovnih organizacij do koordinacijskega odbora. Pri mladincih se razvijajo ustvarjalne sposobnosti in le-te angažiramo kot subjekt v procesu pouka in vzgoje. Delo mladinske organizacije je vidno v konkretnih akcijah ob izvajanju vaj, vseh kulturnih in športnih aktivnostih imajo cilj razvijati bratstvo in enotnost. Skozi pouk in vzgojo se razvijajo revolucionarne tradicije naše NOB in socialistične revolucije ter povojne izgradnje naše skupnosti in enot.

Omenjate idejnopolitično in marksistično izobraževanje. Kako poteka?

Mirko Perović

»Druga od osnovnih nalog ZSMJ v naših enotah je idejnopolitično in marksistično izobraževanje. Predpogoj za visoko bojno pripravljenost enot in čvrsto moralnopolitično stanje je visoka idejnopolitična zavest, na kateri leži naš samoupravni socialistični sistem ter sistem splošne ljudske obrambe.

Dvigamo zavest, razvijamo patriotizem, privrženost našemu samoupravnemu socialističnemu sistemu, posebno pozornost pa je namenjena oblikovanju samostojne ter ustvarjalne osebnosti vsakega vojaka in starešine. Kot idejna in vodilna sila si organizacija ZKJ prizadeva usmerjati aktivnost vseh subjektov, tudi ZSMJ. Osnovna značilnost političnega dela je aktualnost in usmerjenost na krepitev razredne zavesti, notranjo enotnost, čvrsto pripravljenost enot. Novi člani so vključeni v izobraževanje v obliki predavanja, kvizov, tekmovanj, razgovorov in podobno.

Vsakodnevne naloge?

»Vojaki na vsakem mestu čuvajo lik pripadnika JLA, da narodi in narodnosti vidi jo v nas moralno čvrsto, dobro usposobljeno in disciplinirano silo, ki je v rokah delavskega razreda in vedno pripravljena braniti. Spremljamo in ocenjujemo delo posameznikov, njihovo vsakodnevno izvrševanje nalog, razpravljamo o vseh zadevah. V prihodnjem obdobju moramo s strani ZSMJ vzpodbuditi zaslužene mladince-vojake.

Vojaki se vključujejo v stabilizacijske ukrepe in racio-

nalno uporabo tehničnih in materialnih sredstev, v razvijanje iniciativ, dviganje inovacij, skrbi za orožje, opremo, tehniko, objekte...

Predmet razprav in delovanja organizacije ter organov ZSMJ so vedno varnost, politična budnost in samozagajanje. Z informiranjem mladincev o najaktualnejših dogajanjih v državi v svetu smo dosegli uspehe v političnem osvveščanju in dviganju zavesti na višji nivo.

Kakšno je kulturno-zabavno in športno življenje?

»Kulturno-zabavno in športno življenje razvija iniciativo in angažira člane, da v prostem času razširjajo svoje znanje in razvijajo svoje sposobnosti ter ustvarjalnost. V okviru tega imamo v osnovnih organizacijah ZSMJ odbore za kulturno-zabavne dejavnosti, ki organizirajo aktivnost na izobraževalno-vzgojnem področju, kulturnoumetniškem (film, glasba, drama, likovna umetnost, književnost...) in športno-rekreativnem. Delujejo različne sekcije, v katere so praktično vključeni skoraj vsi mladinci. Skozi te razvijamo disciplino in odgovornost, tovarištvo, medsebojno zaupanje, delovne navade ter krepimo kolektivni duh. Spremljamo in analiziramo dejavnost z namenom izboljšati vsebino, oblike in metode kulturno-zabavnega in športnega življenja v enoti. Organizirane so bile prireditve, proslave ob jubilejih, kviz tekmovanja, razstave, predavanja, obiski, oddaje, ustni časopis, napisane novice in reportaže...

V delu naše organizacije posebno pomembno mesto zavzemajo skupne aktivnosti z organizacijami ZSM Slovenije v Ptuj in okolici, kjer se mladina medsebojno spoznava, zbližuje, razvija solidarnost, bratstvo in enotnost, zavest o skupnih interesih. Sodelovanje temelji na aktivnostih izobraževalnega značaja, propagando vojaškega poklica (organizirani obiski v vojašnici, razgovori, predavanja, prikazi filmov ipd.), organizirani obrambni dni po šolah, literarnih in književnih večerov na negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij. Udeležujemo se skupnih prireditev v počastitev jubilejev, manifestacij, tovariških srečanj, mitingov, pohoda po poteh revolucije v Mostje, proslav, obiskov v delovnih organizacijah. Sodelujemo na zvezni MDA »Slovenske gorice«, lokalnih MDA v krajevnih skupnostih, vključujemo se v delo družbenopolitičnih organizacij in društev, sodelujemo v pripravah ob odhodu mladih, ki gredo na službo, vojaškega roka v aktivnostih ob slovesni obljubi, armadnih jubilejih, skupnih akcijah in tekmovanju za odličje 22. december (za leto 1981 je prejela plaketo OK ZSMS Ptuj) v akcijah »Mladost v besedi, pesmi in spretnosti«, »Tito-revolucija-mir«, informiranju preko časopisa in radia (Radio-Tednik Ptuj)...

Na področju skupnih dejavnosti in aktivnosti imamo vrsto uspehov in dobrih rezultatov, vendar z doseženim ne smemo biti zadovoljni, ker imamo še možnosti v sodelovanju in delu...

Drago Papler

Po sledih partizanskih kurirjev

Na območje škofjeloške občine bo kurirčkova pošta prispela iz radovljanske v ponedeljek, 19. 4. 1982. Na Jamniku, na javki pri spomeniku narodnemu heroju Lojzetu Kebetu, jo bodo prevzeli pionirji iz Dražgoš in jo prenesli do osnovne šole v Dražgošah, kjer bo osrednja proslava sprejema kurirčkove pošte v škofjeloški občini.

Ni slučajno, da so se organizatorji odločili prav v Dražgošah prirediti tak slovesen sprejem. Narekoval ga je odgovoren občutek do obujanja in ohranjanja tradicij NOB. Na zgradbi osnovne šole je spominsko obeležje kurirski relejni postaji G-20. Prav tu bodo pionirji izmenjali kurirčkovo torbico, prav tu, kjer so v zavetju Dražgoške gore izmenjavali zaupno pošto partizanski kurirji v času NOB. Zbranim se bo pridružilo veliko praporov iz okolice, prišli bodo tu-

di preživeli partizanski kurirji. Prisotne bo pozdravil tov. Jože Demšar, ki je bil med NOB prav takšen pionirček, kot so današnji nosilci kurirčkove pošte. Bil je član pionirskega odreda Ratitovec, ki je v času NOB deloval v okupiranih Železnikih in bil celo oborožen, čeprav z lesenimi puškami.

Ob veselih zvokih partizanske harmonike bo kurirčkova pošta krenila proti Železnikom, od tam pa proti Davči. Ustavila se bo v Zalem logu pri Žbontarju, kjer je spominsko obeležje kurirski postaji G-11. Preko Slugove doline, Leskove in Ledinc jo bodo pionirji prenesli v Žiri in zopet k spominskemu obeležju G-9 na Javorcu. V dolini poljsanske Sore se bo ustavila v Gorenji vasi in šla preko Poljan v Delnice h kurirski postaji G-5, kjer je obeležje na Peter-

neljevi hiši. Povzpela se bo proti sončnim Javorjem in preko Mlake nad Lušo v Bukovico ter k spominskemu obeležju G-26 v Bukovščici. Še v Praprotno jo vodi pot, od tam pa v Skofjo Loko na Trato in v Reteče, kjer jo bodo na javki pri visečem mostu čez Soro že čakali pionirji iz občine Ljubljana - Šiška.

Tako bo letošnja pot kurirčkove pošte zajela kar 5 obeležij bivših kurirskih relejnih postaj. Na vseh sprejemih bodo sodelovali bivši partizanski kurirji in pripovedovali pionirjem svoja doživljanja iz vojne, ko so še mladi fantje hodili po teh poteh z eno samo mislijo, z eno samo željo: pregnati sovražnika iz naših sončnih pobočij in tihih dolin.

Kurirske poti bodo zopet oživele. Pionirji ne bodo niti opazili pisanega cvetja ob

poteh. Vsa njihova pozornost bo namenjena skritim zankam na poti in sovražnim zasedam. Ali so se partizanski kurirji ustavljali ob poti in trgali pomladno cvetje? Jih je morda premetila ptica s svojim petjem? Nič jim ni bilo mar, le varno prenesti zaupano pošto do naslednje javke!

Načrtovalcem poti kurirčkove pošte na Škofjeloškem območju velja vse priznanje! Ali pa bodo s toliko odgovornostjo načrtovane vse poti? Z grenkim priokusom se spominjam nekaterih sprejemov kurirčkove pošte v preteklosti; bile so zgolj formalnost, to pa je nujno treba odpraviti.

Pa srečno pionirji! Varo hodite in srečno prenesite kurirčkovo torbico do zadnje javke na vaši poti!

ALBINA MOŽINA-BINA
iz Ljubljane

Rada hodim k novinarskemu krožku

Novinar, to je poklic, ki me zanima. Celo željo imam, da bi postala novinarka.

Zato tako rada hodim k novinarskemu krožku. Delo je pestro in zanimivo in lahko rečem, da nam še kar gre od rok. S tovarišico mentorico, ki nas pri krožku vodi in usmerja, se dobro razumemo. O vsem se skupaj pogovorimo in odločamo. Takoj v začetku leta smo sestavili okvirni načrt dela, sedaj pa se sproti dogovarjamo, kaj vse bomo spremljali in posredovali drugim. Imamo tudi svojega fotografa. Zato so naši prispevki večinoma opremljeni s fotografijami. Smo kar redni dopisniki: glasila mladih delavcev Železarne Ravne, Mladega Fuzinarja, Pionirskega lista, TV-15, Kurirčka, revije Mentor, nekaj sestavkov pa smo poslali tudi na TV studio, Pionirski tednik, RTV Ljubljana.

Na šoli imamo šolski radio, s katerim smo tesno povezani. Preko njega sproti sporočamo o dogajanjih v šoli in kraju. Pripravljamo tudi intervjuje v živo. Ob koncu leta se bomo temeljito pogovorili o našem delu. Izbrali bomo najbolj zaslužne člane. Kaj jih čaka, ne vem.

Res je zanimivo, zato mi je žal, da obiskujem že 8. razred. Kmalu se bom morala posloviti od šole in novinarskega krožka, ki sta mi tako prirasla k srcu.

Če bom ostala v istem kraju, se bom še vračala med mlade novinarje. Na tiho pa upam, da jih bom kdaj obiskala kot novinarka in jim pripovedovala, kako je bilo takrat, ko sem bila še jaz novinarka v šolskih klopih.

NEVENKA IGERC, 8. r.
OŠ Prežihovega Voranca
Ravne na Koroškem

Knjige za koroške Slovence

Na naši šoli že dve leti zapored pridno zbiramo knjigo za koroške Slovence. Akcijo vodi slavistično društvo Zasavje. V mesecu januarju pa so v Pliberku na prireditvi pokazali kaj znaš v okviru Vorancevih dni predali knjige koroškim Slovincem. Peto in igralo je približno 150 mladih Korošcev iz Pliberka in okoliških vasi. Korošci so bili knjig zelo veseli in predstavniki Slovenske prosvetne zveze so dejali, da jim pomenijo neprecenljivo bogastvo. Našemu pionirskemu odredu pa so poslali posebno zahvalo: »Za dejavno prizadevanje v korist slovenske narodne skupnosti na Koroškem.«

Z akcijo zbiranje knjig bomo nadaljevali, saj smo veseli, da jim tako lahko tudi mi pomagamo pri trdem delu za ohranitev materinega jezika.

Novinarsko-dopisniški krožek
osnovne šole Prežihovega Voranca
Ravne na Koroškem

Srečno pot, kurirčkova torbica

Pionirji naše šole in pionirji osnovne šole Juričevega Drečjaka smo sprejeli kurirčkovo torbico na Navrškem vrhu. Pred spomenikom OF so nam jo predali pionirji osnovne šole Franja Goloba Prevalje.

Spremljala sta nas člana ZRVS. Med potjo nam je tovariš Klep pripovedoval o dogodkih med

spletla v kito. Med potjo so me ustavili Nemci. Temeljito so me pregledali, tudi sezuti sem se morala. Takrat sem se tresla kot šiba na vodi. Bila sem srečna, ker pisma niso našli.

Torbico smo varno prinesli do šole, kjer je bil miting. Peli in recitali smo partizanske pesmi.

Ustavili smo se pri partizanski kurirki Ivici Naveršnikovi

NOB. Pri spomeniku OF na Navrškem vrhu pa nam je pripovedoval o pomenu tega spomenika in spominskega parka.

Ko smo se vračali, so nas iznenada napadli iz zasede. Hitro smo začeli bežati. Ustavili smo se pri Naveršniku. Tovarišica Ivica, ki je bila med vojno kurirka, nam je povedala naslednji dogodek: »Nekoč sem morala nesti nujno sporočilo. Hotela sem ga skriti v čevlju. Nato sem si premislila in si ga

Prebrali smo pozdravno pismo predsedstvu SFRJ. Našo pot smo vrisali v zemljevid in jo tudi opisali v dnevniku.

Kurirčkovo torbico smo pred spomenikom NOB na Koroški cesti predali pionirjem osnovne šole Koroški jeklarji z Raven na Koroškem.

VERONIKA PUŠNIK
6. a
osnovna šola
Prežihovega Voranca
Ravne na Koroškem

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Delo – naša vrednota

Nedavno sem bila na eni od osnovnih šol. Ni pomembno, na kateri, saj bi na podobno situacijo v tem pomladanskem času verjetno naletela tudi kje drugje. Pionirji so namreč okopavali in izravnavali svoje šolsko igrišče. Vem, da imate pionirji takšnih akcij za lepše in čistejše okolje veliko. Ne samo na svojem šolskem dvorišču, ampak tudi drugje v kraju, če je potrebno, poprimete. To so mi poudarili tudi v nekaterih krajevnih skupnostih, kjer sem se pozanimala o vašem delu. Povsod so vas bolj ali manj hvalili. Ne vem, ali sem imela ravno srečno roko pri izboru krajev ali ste res povsod tako prizadevni, na Štajerskem kot na Primorskem, na Gorenjskem kot na Dolenjskem itd.

Praznik dela – 1. maj boste torej lahko proslavili s svojimi delovnimi uspehi, ki segajo čez šolski okvir. Že res, da je učenje sedaj vaše najpomembnejše delo, toda, mar se ne učimo tudi na sleherni akciji, mar ni spoznavanje vrednot tudi vključeno v to učenje. Če jih boste poznali, se boste zanje lahko bojevali. O delu, vrednoti naše družbe, pogosto govorimo. Mene pa zanima, dragi naši mladi bralci in dopisniki, kaj vam pomeni delo. O tem pišite na naše uredništvo za našo prvomajsko številko TV-15, in sicer do 22. aprila.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Naš obrambni dan

V soboto, 3. aprila, smo na naši šoli izvedli obrambni dan. Nanj smo se dobro pripravljali. Nestrpno smo pričakovali znak za alarm. Stekli smo iz šolske stavbe in se ozirali proti nebu, če bodo priletela sovražna letala. Grozno je moralo biti med vojno, ko so letala bombardirala mesta in vasi ter povsod sejala smrt.

Po koncu alarma smo se učenci višjih razredov zbrali pred šolo po skupinah. Dobil smo nalogo za orientacijski pohod. Bila sem vodja 1. skupine 7. c razreda. Stekli smo mimo igrišča. Težave nam je povzročalo iskanje druge postaje. Nismo je našli. Tretjo smo kmalu odkrili.

Tudi puško smo dobro poznali, zato smo dosegli tam maksimalno število točk. Na četrti postaji smo preizkusili znanje iz prometne vzgoje. In še zadnja – peta postaja. Treba je bilo določiti azimut. Spet težave. Nismo znali. Moči so nas že izdajale, pa smo vendarle še pritekli k šoli. Pred nami ni bilo še nikogar. Hvaležni smo bili sošolki Zdenki, saj je imela veliko zaslug, da smo hitro prišli do cilja.

Tega dne smo si nabrali veliko znanja o naši splošni ljudski obrambi.

PETRA NOVAK, 7. c
OŠ Jurij Dalmatin
Krško

Priprave na brigadirski ZDRAVO

Center za mladinske delovne akcije pri predsedstvu RK ZSMS je konec prejšnjega tedna organiziral v Novem mestu tridnevni seminar za evidentirane kadre za vodstva MDA in MDB. Letos bo 120 brigad na republiških in zveznih delovnih akcijah. Mladina Slovenije bo sodelovala na republiških delovnih akcijah Brkini, Bela krajina, Kozjansko, Kras in Goričko. Na ostalih akcijah v Sloveniji, to je v Suhi krajini, Posočju, na Kozjanskem, v Slovenskih goricah in v Istri pa bo sodelovala z mladimi iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin. Prav tako se bodo slovenski brigadirji in brigadirke odzvali na vseh zveznih akcijah širom po domovini.

Na seminarju so opozorili na nekatere pomanjkljivosti, tako pri pripravi gradbišč, ne najboljše kadrovske sestavi itd. Letos je treba to preprečiti, za to pa je treba storiti odločilne korake že v pripravi. Letos se lahko pohvalijo z boljšo povezanostjo z izvršnimi sveti občinskih skupščin, več odgovornosti pa je tudi na plehah občinskih konferenc ZSMS. Opozorili so tudi, da bo letos na akcijah več študentov, kar je bilo doslej vedno kamen spotike, in na delovnih bo več specializiranih brigad.

Program seminarja je segel tudi čez okvir samih akcij, v mednarodne odnose v Jugoslaviji in v položaj mlade generacije, vlogo in naloge mladinske organizacije, v samoupravljanje, ki je vodilo in gibalno naše družbe in tako tudi v mladinskem prostovoljnem delu kot sestavnem delu te družbe.

Ž. D.

Pogovor z Viktorjem Stoparjem, predvojnim komunistom, borcem in aktivistom, družbenopolitičnim delavcem in človekom brez dlake na jeziku

Mnogo smo dosegli in zgradili, mnogo pa bo še treba storiti

V stavbi skupščine SRS je prav težko ujeti med eno in drugo sejo Viktorja Stoparja, ki smo ga iskali zaradi krajšega predkongresnega pogovora. Star predvojni komunist, revolucionar in udeleženec NOB je znan po tem, da o problemih in sploh dogajanju v naši družbi govori odkrito, brez ovinkov in olepšav. In ker ga nismo uspeli najti na delovnem mestu, smo se zato zlahka zmenili za srečanje v uredništvu. »Nisem eden tistih, ki bi pogosto odklanjal pogovore z novinarji. Res je sicer, da se ne pogovarjam rad o sebi, zato pa menim, da tudi skozi intervjuje in vsakršne pogovore z novinarji lahko prispevamo delček k razjasnjevanju vprašanj našega razvoja.«

Stoparjeva predvojna življenjska pot je vodila od ljubljanskih delavskih Most do Zagreba, spet nazaj v Ljubljano in med leti 1936-38 kar sedemkrat po preiskovalnih policijskih in sodnih zaporih.

★

Začniva pri začetkih vašega revolucionarnega opredeljevanja. Kaj je bilo tisto osnovno v vašem življenju, kar vas je 1935. leta privedlo v članstvo KPJ?

»Okolje, kjer sem od majhnega živel, je bilo delavsko. Moj oče je bil železničar, živeli smo sredi ostalih delavskih družin v Mostah, med katerimi je bilo mnogo priseljencev Primorčev. Tudi naša družina je bila priseljena.

Leta 1935 sem bil sprejet poleti naprej v SKOJ, potlej pa sem bil po nesrečni, znani ukinitvi SKOJ-a sprejet v KPJ. To je bilo v Zagrebu, kjer sem delal v železničarskih delavnicah Državnih železnic. Še istega leta sem postal član partijskega komiteja tega kar 1800-članskega kolektiva.

Ste bili že v tem času kdaj zaprti?

»Ja. Ob koncu januarja 1936. leta sem bil 50 dni zaprt v policijskih preiskovalnih zaporih Petrinjske ulice v Zagrebu in nato za dobo petih let izgnan iz tega mesta. V zimi 1935/36 je bila namreč v Zagrebu velika policijska »provala«, ki pa so jo izvedli od višjih partijskih forumov navzdol in tako aretirali kar 180 komunistov.«

Kaj konkretno so očitili vam?

»Zahtevali so priznanje, da sem član KPJ. Seveda jim tega veselja nisem privoščil. Hoteli so izvedeti tudi imena drugih tovarišev, vendar sem vztrajno trdil, da sem se tu in tam s kakšnim komunistom družil čisto slučajno in predvsem kot s sodelavci v službi.

Kazen petletnega izгона iz Zagreba v tistem času pa ni

pomenila zgolj izgona, ampak je hkrati pomenila tudi to, da v državnih službah ne bom več dobil dela. Tako sem ostal po vrnitvi v Ljubljano kar dve leti in pol brezposeln in sem si služil kruh z občasnimi deli. V tem času sem skušal oditi tudi kot prostovoljec v Španijo, vendar so me v skupini še drugih 160 prostovoljcev policijske oblasti ujele na otoku Braču, kjer smo čakali ladjo za prevoz čez morje. V Ljubljani sem nato spet opravljal partijske naloge kot prej.«

V letu 1938 so svetovna dogajanja že napovedovala pohod nacistično-fašistične osi. Kako ste kot komunist razumevali in tolmačili takratna dogajanja?

»Naša partija je bila takrat že konsolidirana in naše delovanje je bilo usmerjeno v vse tiste smeri, ki so vodile k pripravi vstaje in narodnoosvobodilnega boja. Ni bilo naključje, da smo večino teže našega dela osredotočili na politične akcije in smo tudi ekonomske momente ter delavsko-kmečko gibanje (ljudsko fronto, predhodnico OF) usmerjali v politične tokove. Zavedali smo se, da mora biti naša osnovna akcija namenjena njihovem političnemu prepričevanju. Tisti čas smo si pridobili mnogo tistih, ki so bili s politiko starojugoslovanskih strank razočarani (JNS, JRZ...). Tudi če je šlo za protidraginjske demonstracije, so bile politične akcije proti skorumpirani beograjski vladi in njenim slovenskim ministrom. Právzaprav je bilo naše delo v takšnih razmerah lažje: oteževal pa ga je Stalinov sporazum s Hitlerjem, ki smo ga sicer ljudem tolmačili kot sovjetsko taktično potezo odlaganja Hitlerjevega

napada na ZSSR, vendar nas je to tolmačenje oviralo in nam delalo težave.«

Leta 1939 ste postali sekretar PK SKOJ in član CK KP Slovenije. Bilo vam je 25 let. Vaši tovariši so bili Kidrič, Kardelj, Leskošek, Kraigherji in drugi predvojni komunisti. Ste z njimi tesno sodelovali?

»Kardelja sem spoznal, ko se je vrnil iz Moskve 1937. leta, preden se je javil na policiji; takrat je prebival pri Angeli Dovč v Zadobrovi. Od takrat naprej sem imel neprekinjene stike z njim.

Prvega srečanja s Kidričem se ne spominjam. Dobro pa mi je ostalo v spominu, da me je trikrat partijsko ukoril. Vse do 1941. leta sva se srečevala na sejah in kon-

»Revolt nad hitlerizmom in fašizmom je bil zelo razširen in hkrati tudi bes nad vsemi vladnimi strukturami, naša komunistična partija pa je bila takrat resnično dobro organizirana. Le zato je lahko povezovala vse te nezadovoljne in razburjene množice. Naša načela so se ujemala s težnjami ljudstva: enotna Jugoslavija, odklanjanje pakta s silami osi. To dvoje je bilo odločilno. Vrenje naroda je doseglo svoj višek v konfrontaciji z izdajalci in kompromitiranci v vladi ter nenazadnje na začetku ob ubežniški kraljevski, londonski vladi.«

Pa preskočiva vojna leta. Ta bi lahko bila sama po sebi bogata samostojna pripoved. Kako ste ob koncu vojne kot star in prekaljen

kom in smo se 1948. leta, kljub najhujšim pritiskom vseh vrst ter ekonomskim težavam, uprli Stalinu in Informbiroju.«

Kako pa ste si zamišljali graditev nove države še v času NOB?

»Vsi skupaj smo se dobro zavedali, da ta graditev ne bo lahka. Kajti mnogo lažje je rušiti staro kot pa graditi novo. Že takrat smo se zavedali, da nimamo konkretnega neposrednega vzora. Vedeli smo, da tudi v Sovjetski zvezi nacionalnega vprašanja niso znali rešiti; mi pa, ki smo med narodnoosvobodilno vojno na poti bratstva in enotnosti že mnogo storili, smo čutili, da moramo iskati novih poti razvoja socialističnih odnosov.«

V 37 letih po vojni je naša partija doživljala burna leta razvoja samoupravne socialistične Jugoslavije. Bila je njena idejna voditeljica in njena vest. Katero od obdobij vam je bilo v tem času kot komunistu najtežje?

»Vsako obdobje je prinašalo s svojimi naprednimi novostmi tudi težave in težke trenutke. Osebnostno omenim, da mi je bil nekako najtežji tisti čas, ko smo nastopili s parolo »zamenjati stare kadre z novimi«. To je marsikje povzročilo prekinitev kontinuitete in nepotrebno konfrontacijo generacij. Menim, da taka odločitev ni bila dobra. V tem času so mnogi komunisti tudi zaradi osebnih zamer vračali partijske izkaznice. Mislim, da tudi to drugo ni bilo pravilno ravnanje, saj osebnih zamer nikoli ne bi smeli enačiti s splošno zamero partiji. Tudi mene je večkrat kaj prizadelo, vendar pa je bilo to vselej povezano z ravnanjem posameznikov in zato nisem nikoli zapustil ne partijskih vrst, ne svoje partijske naravnosti in tudi ne vere v uspešno delovanje in razvoj ZKJ.

Seveda so bila obdobja, ko smo tako partija kot širša družba - spregledali nekatere nujnosti našega razvoja. Tako smo neke v začetku sedemdesetih let živeli in delali tako, da se je naš osebni standard izredno hitro dvigal, medtem pa smo močno zanemarili širši družbeni standard. In ko to pravim, sem hkrati prepričan, da so današnje oblike samopri-spevkov občanov zelo pri-mierna oblika za dograjeva-

nje družbenega standarda, da so demokratične in tudi po svojem bistvu zajemajo vse tisto, kar opredeljuje solidarnost delavskega razreda. Jasno pa je, da se tudi tako pozitivne oblike izkrivljajo, če njihovo uveljavljanje ne poteka pravilno, če se sredstva ne trošijo po dogovorjenih pravilih, če zamujamo roke...«

»Še eno vprašanje, tovariš Stopar: vaša aktivnost še danes sega od krajevne skupnosti Bežigrad - Sever pa do zveznih komisij. Več let že delate na področju vlog in pritožb, sedaj v republiški skupščinski komisiji za vloge in pritožbe. Kaj nam pa lahko poveste o svojih spoznanjih pri tem delu?

»Takole bi rekel: še vedno je zaznati določeno nemoč uveljavljanja pravic, pa tudi nemoč občinskih izvršilnih organov. Naj navedem primer: nenavadno dolgo lahko traja spor, preden lahko izvršilni organi dejansko uveljavijo zakonska določila. Ljudje imajo nešteto možnosti za nenehno pritoževanje, tako da lahko včasih do dejanske uveljavitve neke zakonske določbe traja nekaj let! Ali pa drugačen primer: državljani uveljavljajo svojo pravico, toda birokratske poti do te pravice se vlečejo kot jara kača in tudi tukaj traja v nekaterih primerih reševanje posameznih vprašanj leta dolgo. Komisije, kakršna je ta, v kateri delam, pa so le posvetovalna telesa. Mi lahko le opozarjamo in svetujemo.«

Je tole, kar ste mi sedaj povedali, odraz ukoreninjenosti birokratskih odnosov v naši družbi?

»Menim, da tiči precejšnje gojišče za razmah naše birokracije v zapletenosti naše zakonodaje, pri čemer vedno znova ugotavljamo, da vse premalo upoštevamo moralno-politično plat teh vprašanj.«

Vprašanj, na katera bi nam naš sogovornik prav rad odgovoril po svojih močeh in iz svojih spoznanj ter izkušenj, bi lahko nanizali še mnogo. Toda popoldanski pogovor se je prevesil v trdo noč in zato smo nekaj tega pustili za kakšno drugo priložnost, drugo srečanje.

Bojana Žokalj-Jesih

Viktor Stopar

ferencah, ob začetku okupacije pa sva najino sodelovanje še poglobila, zlasti v pripravi na oboroženo vstajo (takrat sem bil tudi organizacijski sekretar OK KPS za Ljubljano). Posebno tesno sva z Borisom Kidričem sodelovala pri uresničevanju nalog za utrjevanje Osvobodilne fronte.«

Komunistična partija Slovenije je dobro izkoristila okoliščine in vzdušje, ki je vladalo med ljudstvom že leta 1940 in v začetku leta 1941. Kako je bilo?

komunist doživeli svobodo, kakšno je bilo vaše veselje nad uresničenjem dobršnega dela tistega, za kar ste se pred in med vojno bojevali?

»Veseli je bilo veliko. Vendar smo imeli komunisti najmanj časa za njegovo glasno izražanje. Nismo se mogli prepuščati prelesti svobode, ker smo se zavedali, da je gora dela še pred nami. Prav ta nepopustljivost in dejstvo, da nismo zapadli v lagodje po zmagi, nam je dajala moč, da smo se takoj po vojni upirali zahodnim zavezni-